

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Pavel Dvořák

**Regionální politické strany ve Španělsku a
stát autonomií**

Diplomová práce

Praha 2012

Autor práce: **Bc. Pavel Dvořák**

Vedoucí práce: **doc. Michel Perottino, Ph.D.**

Konzultant práce: **PhDr. Traian Urban**

Rok obhajoby: 2012

Bibliografický záznam

Dvořák, Pavel. *Regionální politické strany ve Španělsku a stát autonomií*. Praha, 2012. 103s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Katedra západoevropských studií. Vedoucí diplomové práce doc. Michel Perottino, Ph.D.

Abstrakt

Španělsko patří mezi země, v nichž je státní moc hluboce decentralizována. Model současného mocensko-teritoriálního uspořádání vznikl během přechodu k demokracii, jenž proběhl mezi lety 1975 až 1982. Tzv. autonomní stát byl postaven na konsensu a vůli ke kompromisu mezi hlavními politickými hráči, proto je do značné míry dilem ambivalentním, které se dnes nemůže opřít o plnou akceptaci ani finalitu. Tato skutečnost, společně s odvěkou heterogenitou španělského obyvatelstva, vede ke vzniku štěpení založeného na odlišných představách o politicko-územní konfiguraci země. Stát je rozdělen do sedmnácti autonomních společenstev. Ta jsou vybavena legislativními i exekutivními pravomocemi a vytváří svébytné politické arény. V některých z nich probíhá politická soutěž obdobně, jako na úrovni celostátní. Ve většině společenstev však hrají významnou, někdy dokonce klíčovou úlohu regionální politické strany. Právě ty přitahují pozornost tohoto výzkumu. V jeho rámci si klademe dva cíle. Za první, zjišťujeme, jaká stanoviska zaujímají zmíněné subjekty vůči modelu státu autonomií, resp. zda a do jaké míry se s ním ztotožňují, nebo naopak neztotožňují. V souvislosti s tím se ptáme, jakého statusu se strany pro svoji domovinu dovolávají. Zajímá nás také stabilita nalezených pozic. Zdrojovou základnou výzkumu jsou volební programy, popřípadě jiné dokumenty podobného charakteru. Za druhé, přistupujeme ke komparaci stran dle jejich příslušných postojů. V návaznosti na nalezené skutečnosti pak konstruujeme dvě typologie, které by nám měly pomoci lépe porozumět stranickým preferencím a celkovému profilu stran, pokud jde o jejich vnímání autonomního státu.

Abstract

Despite not being a federation Spain is deeply decentralized country. The present-day system of political and territorial organization was outlined during the process of transition to democracy, which took place between 1975 and 1982. The so-called State of Autonomies was based on consensus and will to find a general agreement among the main political actors. Hence, to some extent, it has an ambivalent nature and nowadays is short of full acceptance and finality. This fact alongside the age-old heterogeneity of Spanish population results in a cleavage mirrored in the different views on desirable power and territorial configuration of the country. Today, Spain is divided into seventeen autonomous communities. These units are endowed with both executive and legislative functions and they constitute distinctive political arenas. In some of them the political competition resembles that of the national level. Nevertheless, in the majority of the communities the regional political parties have got an important, sometimes even pivotal role. Right these actors of regional politics are in the focus of this research. In its scope we defined two aims. Firstly, we want to find out what attitudes the regional political parties take towards the autonomous state and its nature, and, respectively, if and to what extent they identify themselves with it. Consecutively, we ask what status they demand for their mother community. We are also interested in the stability of their positions. Parties' platforms and other similar documents are the primary source of data. Secondly, we proceed to compare the parties on the basis of their views. Our findings enable us to make two typologies, which should help us to comprehend the parties' profiles as far as their perception of Spain as the autonomous state is concerned.

Klíčová slova

Regionální politické strany, strany nestátního rámce, státní uspořádání, stát autonomií, federace, nezávislost, volební programy.

Keywords

Regional political parties, non state-wide parties, political division of state, State of the Autonomies, federation, independence, party platforms.

Rozsah práce: 103 stran, 168 501 znaků (bez abstraktů a doprovodných textů)

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne

Bc. Pavel Dvořák

Poděkování

Velice rád bych na tomto místě poděkoval doc. Michelu Perottinovi, Ph.D. za pečlivé vedení této práce, podnětné rady a velmi vstřícný přístup. Poděkování patří rovněž konzultantovi práce PhDr. Traianu Urbanovi a prof. PhDr. Maxmiliánu Strmiskovi, Ph.D., jejichž odborné poznatky a cenné postřehy pro mě byly při vypracovávání textu velkým přínosem.

Práce by nemohla vzniknout bez ochotného přispění centrálního a sekretariátů španělských regionálních politických stran, díky kterým se mi podařilo nashromáždit potřebné primární prameny v podobě předvolebních dokumentů a dalších programových materiálů.

Hlubokou vděčnost vyjadřuji svým rodičům, kteří mě podporují všemi možnými způsoby. Mé poděkování patří také sestře Elišce a prarodičům.

Institut mezinárodních studií

Teze diplomové práce

Jméno: Pavel Dvořák Semestr: 2. Akademický rok: 2010-2011

Vedoucí diplomového semináře a vedoucí práce:
doc. Michel Perottino, Ph.D.

Předpokládaný termín dokončení práce:
Letní semestr akademického roku 2011-2012

Název práce:
Regionální politické strany ve Španělsku a stát autonomií

Vymezení tématu a výzkumné otázky:

Politické změny, kterými Španělsko prošlo po smrti Francisca Franca, neznamenal pouze přerod režimu autoritářského v režim demokratický, nýbrž i přechod od silně unifikovaného, centralizovaného modelu státu k modelu hluboce decentralizovanému, k tzv. státu autonomií. V současnosti je Španělsko tvořeno sedmnácti autonomními společenství, která disponují vysokou mírou samosprávy. Každé je vybaveno vlastními politickými institucemi, legislativními i exekutivními, jež zajišťují uplatnění a výkon těch pravomocí, které jsou samosprávnému teritoriu určeny. Autonomní společenstva tak vytvářejí svébytné politické arény, jejichž přirozenou součástí jsou politické strany. A to zdaleka nejen ty celostátní působnosti. Většina společenstev vykazovala či vykazuje přítomnost regionálních politických stran. Právě tyto subjekty, regionální politické strany, jsou předmětem zájmů připravované diplomové práce.

Text si stanovuje dva hlavní cíle. Prvním z nich je odpovědět na otázku, jaké postoje zaujímají španělské regionální strany k podobě státního uspořádání, resp. přesněji, jak se k této záležitosti staví ve svých politických programech. K nalezení odpovědi využijeme analýzy programových dokumentů stran (předvolebních programů a podobných materiálů), přičemž zajímat nás budou nejen stanoviska jako taková, nýbrž i jejich stabilita. Budeme zjišťovat, zda se pozice regionálních stran ve věci politicko-teritoriální konfigurace vyvíjí, či zda zůstávají stejné. Druhým cílem práce je komparace stran dle jejich příslušných postojů. V návaznosti na zjištěné poznatky pak sestavíme typologii, v níž budou regionální formace řazeny na základě toho, jestli a do jaké míry se ztotožňují, popř. neztotožňují se současnou politicko-teritoriální konfigurací státu.

Teoretické a metodologické ukotvení práce:

Teoretická a metodologická východiska práce budou součástí úvodní (první) kapitoly textu. Zde budou mimo jiné definovány hlavní pojmy, se kterými bude text pracovat (regionální politická strana, stát autonomií, unitární stát, federace, konfederace), bude také objasněna metoda výběru regionálních politických stran, neboť rozsah práce přirozeně nedovoluje zahrnutí všech takových formací existujících ve Španělsku. Metodologií práce je komparativní případová studie. Text bude pojat v rámci empiricko-analytického přístupu.

Struktura textu

1. Úvod (včetně vymezení cílů práce a teoreticko-metodologických východisek)
2. Stát autonomií (představení politicko-teritoriálního uspořádání Španělska)
3. Stanoviska regionálních politických stran
4. Regionální politické strany v komparaci
5. Závěr

podpis studenta:

podpis vedoucího práce:

1. ÚVOD.....	8
1.1. VÝZKUMNÝ ZÁMĚR PRÁCE, TEORETICKÁ VÝCHODISKA A METODOLOGIE.....	9
1.1.1. Cíle práce, postup bádání a metodologické ukotvení textu	10
1.1.2. Předmět výzkumu – konceptualizace pojmu regionální politická strana	11
1.1.3. Pramenná základna práce.....	12
1.1.4. Dosavadní výzkum na poli regionálních politických stran.....	13
1.1.5. Struktura práce	15
2. STÁT AUTONOMÍÍ A AUTONOMNÍ SPOLEČENSTVA	17
2.1. OD UNITARISMU K AUTONOMISMU, OD UNIFORMITY K ROZMANITOSTI – VYTVOŘENÍ SOUČASNÉHO STÁTNÍHO USPOŘÁDÁNÍ ŠPANĚLSKA	17
2.1.1. Právní cesta ke vzniku autonomních jednotek.....	18
2.1.2. Vykreslení autonomních společenstev.....	20
2.2. <i>ESTADO DE LAS AUTONOMÍAS</i>	22
2.3. POLITICKO-INSTITUCIONÁLNÍ ZÁZEMÍ AUTONOMNÍCH SPOLEČENSTEV.....	29
2.4. ŠPANĚLSKÝ STRANICKÝ SYSTÉM A STRANICKÉ SYSTÉMY A SUBSYSTÉMY AUTONOMNÍCH SPOLEČENSTEV	30
3. REGIONÁLNÍ POLITICKÉ STRANY VE ŠPANĚLSKU A POLITICKO- TERITORIÁLNÍ USPOŘÁDÁNÍ STÁTU	34
3.1. OKRUH ZKOUMANÝCH SUBJEKTŮ	34
3.2. REGIONÁLNÍ STRANY KE STÁTU AUTONOMÍÍ – POSTOJE A STANOVISKA	37
3.2.1. Aragonistická unie	38
3.2.2. Riošská strana	41
3.2.3. Regionalistická strana Kantabrie	45
3.2.4. Unie navarrského lidu	48
3.2.5. Kanárská koalice	51
3.2.6. Konvergence a jednota.....	55
3.2.7. Galicijský nacionalistický blok.....	59
3.2.8. Republikánská levice Katalánska	62
3.2.9. Aragonská strana.....	67
3.2.10. Baskická nacionalistická strana	70
3.2.11. Unie leonského lidu	78
4. STRANICKÉ POZICE V KOMPARACI	81
5. ZÁVĚR.....	90
SUMMARY.....	92
SEZNAM ZKRATEK	94
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	95
PRIMÁRNÍ PRAMENY	95
SEKUNDÁRNÍ ZDROJE	98
Knižní tituly a kapitoly z odborných publikací.....	98
Odborné články	100
Články z internetové verze periodik a zpravodajských serverů.....	101
Webové stránky	101
Ostatní	102

1. Úvod

Španělské království lze pokládat za spíše mladšího člena rodiny západoevropských liberálně-demokratických států. Až do roku 1975 totiž odpovídala povaha jeho politického systému autoritářskému typu vládnutí. Po smrti Francisca Franca prošla země transformací, která ve skutečnosti zahrnovala dva tranzitivní procesy. Jednak došlo k přechodu od autokratického režimu k režimu demokratickému, jednak proběhla tranzice od silně unifikovaného centralistického státu ke státu hluboce decentralizovanému. Výsledkem transformace je současný španělský politický systém, který pro badatele představuje mimořádně zajímavou matérii. Povaha politického uspořádání země totiž předpokládá výzkum ve více rovinách. Vzhledem k historické, kulturní, společenské a politické různorodosti obyvatelstva zmiňovaného iberského státu se setkáváme s takovým prostorem socio-politických interakcí, který nemůžeme sledovat optikou namířenou pouze na národní úroveň. Pro komplexní pochopení španělské politické reality se musíme nezbytně vypořádat také s úrovní sub-stání, tedy regionální.

Ve středověku byl Pyrenejský poloostrov domovem hned několika na sobě více či méně nezávislých politických útvarů, které, s výjimkou Portugalska, daly vzniknout modernímu Španělsku. Jako navenek jednotný státní celek se Španělské království konstitovalo na úsvitu novověku, koncem 15. a počátkem 16. století. Vnitřně si ale země zachovala a zjevně zachovává vysokou míru regionální osobitosti, jež nabírá rozličných podob. Jazyky, tradiční řeči a regionální dialekty, specifický historický vývoj, svébytná kultura, insularita, distinktivní politická identita, odlišné hospodářské zázemí atd. To vše jsou fenomény, v nichž se odráží heterogenita španělské populace. I v důsledku toho míra ztotožnění se s centrální autoritou a se soudobou organizací země variuje.

Bylo by nepřesné, do jisté míry zavádějící, označit Španělsko za federaci. Nicméně snad ještě méně vyhovující by bylo v jeho případě hovořit o unitárním státě. Španělsko je totiž do značné míry entitou *sui generis*, jelikož politicko-teritoriální konfigurace země představuje svébytný model, pro nějž se vžilo označení *Estado de las Autonomías* (stát autonomií). V něm vedle roviny státu existuje rovina sedmnácti autonomních

společenstev. Ta jsou vybavena rozsáhlými pravomocemi a samosprávou a disponují vlastními politickými institucemi, které konstituují arénu, v jejímž rámci je samospráva realizována. Hlavními aktéry regionální politické soutěže jsou politické strany, přičemž tyto mohou být jak celostátního, tak regionálního charakteru. V této práci se budeme zabývat stranami regionálními.

Původ současných regionálních politických stran, kterých ve Španělsku existují desítky, nalezneme v různých dobách. Některé byly založeny již před občanskou válkou, některé ještě před vznikem druhé republiky, jiné dokonce už v 19. století. Mnoho stran se zformovalo ruku v ruce s vytvořením států autonomií, popř. v důsledku jeho vytvoření. Stejně tak *raison d'être* těchto uskupení je různé podstaty. V odborném politologickém bádání, v populárně-naučné literatuře i v médiích se v souvislosti s regionálními stranami častokrát setkáváme s přídomkem nacionalistické. Je ovšem třeba předeslat, že regionální nerovná se nacionalistické a ani nacionalistické regionální strany nelze ideologicky redukovat do jedné kategorie, aniž bychom se dopustili generalizace či zkreslení. Podobný předpoklad lze aplikovat i u stran označovaných jako regionalistické.

Koncept a charakter současného státu autonomií je výsledkem rozsáhlého kompromisu mezi zastánci unitárního pojetí státu a národa a zastánci takového uspořádání, které by odráželo svébytnost, specifčnost, odlišnost a v neposlední řadě politické ambice určitých skupin obyvatelstva. Kompromisní model státu autonomií se ovšem nemůže opřít o akceptovanou finalitu a definitivnost, což, společně s již zdůrazněnou různorodostí obyvatel Španělska, vede k existenci politického štěpení pramenícího z odlišných názorů na formu státního mocensko-územního uspořádání.

Právě postoje španělských regionálních stran k podobě politicko-teritoriální konfigurace země a jejich představy o právně-politickém postavení svého autonomního společenství tvoří základní výzkumnou osu tohoto textu.

1.1. Výzkumný záměr práce, teoretická východiska a metodologie

Tématické vymezení textu napovídá, že se budeme pohybovat na poli politologie. Konkrétně pak v té její oblasti, která se věnuje zkoumání politických stran. Takové zkoumání se v obecnosti dělí na dva badatelské směry. Jádrem prvního z nich

jsou stranicko-politické systémy, druhý je zaměřen na samotnou politickou stranu v nejširším smyslu.¹ Právě druhý zmíněný směr konstituuje rámec předkládané práce.

1.1.1. Cíle práce, postup bádání a metodologické ukotvení textu

Nyní, když víme, v jaké badatelské oblasti se budeme pohybovat, musíme se podrobněji pozastavit u záměrů výzkumu. Text si klade dva následující cíle. Za prvé, záměrem práce je odpovědět na otázku, jaká stanoviska zaujímají španělské regionální strany k politicko-teritoriální organizaci státu. V souvislosti s tím budeme zjišťovat, jakého statusu se dožadují pro své autonomní společenstvo. Současně se zaměříme na prvek kontinua nalezených pozic, tedy pokusíme se odhalit, zda se stanoviska regionálních stran mění či nikoliv. Druhým záměrem textu je provedení komparace zkoumané sumy politických subjektů dle jejich příslušných postojů.

Základním prostředkem naplnění prvního stanoveného cíle bude obsahová analýza primárních zdrojů. Těmi máme na mysli materiály a dokumenty, v nichž se regionální politické strany ztotožňují s určitými pozicemi, na které je tento výzkum zaměřen. Při hodnocení stability programových pozic pak využijeme diachronní komparace, poněvadž ta nám umožní rozhodnout, jestli je pozice stran trvalá a stálá, nebo jestli se nějak mění a vyvíjí.

Komparace, tentokrát ale synchronní, bude aplikována při naplňování druhého záměru práce, kdy přistoupíme ke srovnání napříč regionálními politickými formacemi. V rámci tohoto kroku zkonstruujeme dvě typologie. Při vytváření první z nich budeme sledovat, zda a do jaké míry se regionální strany s politicko-teritoriální konfigurací země (tj. s modelem státu autonomií) ztotožňují, nebo naopak neztotožňují. Při konstrukci druhé typologie nás bude zajímat, jakého statusu se strany pro svoje domovské teritorium dožadují.

Obecně vzato může být zkonstruování typologie politických stran založeno na nejrůznějších kritériích. Zřejmě nejrozšířenějším a nejakceptovanějším modelem je dělení stran A) dle organizace a B) dle politické orientace.² Komparativní typologie, které máme v úmyslu sestavit, vycházejí z logiky druhého uvedeného modelu. Kritériem jejich konstrukce je totiž ideově-programatické hledisko, založené na preferencích regionálních stran ve vztahu k organizaci státu a k postavení jejich teritoria.

¹ Petr Fiala a Maxmilián Strmiska, *Teorie politických stran* (Brno: Barrister & Principal, 2009), 10.

² Lubomír Kopeček, *Politické strany na Slovensku 1989 až 2006* (Brno: CDK, 2007), 11, Petr Fiala a Maxmilián Strmiska, *Teorie politických stran* (Brno: Barrister & Principal, 2009), 85.

Zadání a cíle práce napovídají, že metodologickým rámcem textu je komparativní případová studie. K bádání přistupujeme skrze kvalitativní výzkum, přesněji řečeno prostřednictvím jeho interpretativní varianty.

1.1.2. Předmět výzkumu – konceptualizace pojmu regionální politická strana

Objektem našeho zájmu jsou regionální politické strany. Abychom mohli s takto pojmenovanými subjekty pracovat, je zcela nezbytné řádně je definovat. Podobně jako u mnoha dalších sociálně vědních pojmů se ani v případě regionální strany nemůžeme opřít o konečnou, všeobecně uznanou a absolutně platnou definici. S ohledem na tématické zadání práce optuji pro, lze říci, prostorové (teritoriální) a programově *a priori* nezátížené vymezení, které ve svých pojednáních nabízí prof. M. Strmiska. Jeho premisy umožňují pracovat s regionálními politickými stranami, aniž by jim byla předčasně (někdy ledabyle a ne zcela oprávněně) přisouzena konkrétní ideologická identita. Proto níže uvedenou definici považuji za obecně příhodnější a koneckonců i přesnější. Dle Strmiskova pozorování lze regionální strany vymezit jako „formace s *regionálně ohraničenou voličskou základnou a mobilizačními zdroji, reprezentující substáttní, regionální společenství zájmů*, jako formace, jež funkce politické strany v plné míře vykonávají v *regionálně definovaném operačním prostoru*, což je také kvalitativně odlišuje od celonárodních či lépe řečeno celostátních stran.“³ Dále, což je stejně důležité, za regionální strany „nelze považovat regionální filiálky celostátních stran, protože – byť mohou disponovat a vskutku obvykle disponují jistou mírou organizační autonomie – se nejedná o samostatné formace regionální obediencie s vlastními zdroji ideově-politické legitimace a volební mobilizace, jež by byly dostatečně odlišné od zdrojů používaných mateřskou celostátní stranou či stranami.“⁴

Třebaže plně akceptujeme výše uvedenou definici prof. Strmisky, neměli bychom nechat bez povšimnutí ještě další podobně založený koncept. Již koncem 70. let našel španělský (katalánský) historik, politik a politolog Isidre Molas takový typ stranického subjektu, „jehož základní prostor komunitární solidarity se teritoriálně odlišuje od prostoru komunitární solidarity státu.“ Politický subjekt takto vymezený označil za stranu nestátního rámce (Partido de Ámbito no Estatal, PANE).⁵ Molasova

³ Maxmilián Strmiska, *Regionální strany a stranické systémy: Španělsko, Itálie, Velká Británie a Severní Irsko* (Brno: CDK, 1998), 11.

⁴ Maxmilián Strmiska, *Katalánské politické strany: katalánské strany a regionální stranicko politický systém v letech 1977-2002* (Brno: AP, 2003), 7.

⁵ Isidre Molas, „Los partidos de ámbito no estatal y los sistemas de partidos“, in *Teoría y práctica de los partidos*, ed. Pedro de Vega (Madrid: Cuadernos para el Diálogo, 1977), 188.

definice se stále dočkává reflexe, přičemž termín PANE se stal pevnou součástí španělského politologického bádání. Objevuje se v celé řadě textů, které se regionálními politickými stranami v námi akceptovaném pojetí zabývají. Někteří autoři pracují s označením PANE bez potřeby důkladnější konceptualizace pojmu a strany nestátního rámce chápou jako prostý protějšek stran rámce státního (Partidos de Ámbito Estatal, PAE).⁶ Jiní badatelé, především ti, kteří zkoumají podstatu PANE v teoretické rovině, přistupují k detailnějšímu rozboru konceptu. Kupříkladu Òscar Barberà a Jonathan Hopkin propojují koncept PANE s pozoruhodným konceptem belgického politologa Krise Deschouwera.⁷ Deschouwer se obecně zabývá stranami, jež se vyskytují v politických systémech zahrnujících více než jednu úroveň politické soutěže (tj. federativní, popř. dostatečně decentralizované státy). Takové strany jsou Deschouwerem typologizovány na základě dvou kritérií. Prvním z nich je přítomnost strany ve volebních kláních (strany kandidující buď 1. pouze v celonárodních volbách nebo 2. pouze v regionálních volbách či 3. v obou typech voleb). Druhé kritérium je založeno na přítomnosti strany v určitém teritoriu (1. strany kandidující v rámci celého území státu, 2. strany pronikající do dvou či více regionů, 3. strany fungující v rámci jediného regionu). Představená typologie je užitečná hned ve více ohledech. Umožňuje totiž odlišit strany regionálně založené od stran celostátní působnosti a zároveň přináší způsob jemnějšího a detailnějšího rozlišení stran toho či onoho typu.⁸

1.1.3. Pramenná základna práce

Jednou z cest, podle některých politologů jednou z mála schůdných cest, jak se dobrat ideové totožnosti strany, je analýza programů politických stran.⁹ Právě rozbor programů španělských regionálních formací při bádání uplatníme.

Stranické politické programy můžeme zkoumat skrze dvě perspektivy: 1) skrze formální hledisko, tj. na základě toho, o jaký typ stranického programu se jedná; 2)

⁶ Viz např. Francesc Morata, „El Estado de las Autonomías: veinte años de rodaje“, in *Política y Gobierno en España*, ed. Manuel Alcántara a Antonia Martínez (Valencia: Tirant lo blanch, 2001) nebo Francesc Pallarés, José Ramon Montero, Francisco José Llera, „Non State-wide Parties in Spain: An Attitudinal Study of Nationalism and Regionalism“, *The Journal of Federalism* 27:4 (Fall 1977), <http://www.jstor.org>.

⁷ Viz Johnatan Hopkin a Òscar Barberà, „Partidos de Ámbito no Estatal en España y el Reino Unido: una perspectiva comparada“ (příspěvek přednesený v rámci IX Congreso Español de Ciencia Política y de la Administración, Málaga, 23-25 septiembre de 2009, http://www.aecpa.es/uploads/files/congresos/congreso_09/grupos-trabajo/area03/GT03/10.pdf.

⁸ Podobně se o Deschouwerovu typologii opírají i Astrid Barrio, Juan Rodríguez Teruel, Montserrat Baras a Òscar Barberà v díle „Partidos de ámbito no estatal y gobernalidad multinivel: el caso de España (1977-2008)“, *Institut de Ciències Polítiques i Socials, Working Paper* 291(2010), <http://www.icps.es/archivos/WorkingPapers/wp291.pdf>.

⁹ Petr Fiala a Maxmilián Strmiska, *Teorie politických stran* (Brno: Barrister & Principal, 2009), 91.

skrze hledisko ideologicko-názorové, tedy dle toho, jak se politická strana ve svém programu ideově vymezuje a jaká základní řešení nabízí pro konkrétní oblast politiky.¹⁰ V souladu se zadáním práce budeme k analýze programů španělských regionálních stran přistupovat z hlediska ideologicko-názorového, neboť to nám umožní nalézt hledané postoje a pozice.

Jako základní výzkumný pramen tedy poslouží programy regionálních politických stran. Máme v úmyslu přihlížet k několika typům programových dokumentů. Za prvé (primárně), využijeme programy prezentované v rámci voleb do autonomních zastupitelských orgánů (tzn. do parlamentů autonomních společenstev). Ve snaze o dosažení co nejreprezentativnějšího výsledku podrobíme rozboru i programy předkládané v rámci voleb do národního parlamentu, tedy alespoň v těch případech, kdy se zkoumané formace takových voleb účastní. Za druhé (sekundárně), bude využito programových materiálů, které sice nemají přímou návaznost na nadcházející volby, můžeme v nich ale rovněž identifikovat postoje sledovaných subjektů či jejich ideové pozice ať už ve střednědobém či dlouhodobém výhledu. Za třetí (doplňkově), přihlédnuto bude ke statutům politických formací či k podobným základním, popř. zakládacím dokumentům, ve kterých se strany ztotožňují s určitým obecnějším ideovým rámcem. Spíše pro úplnost je pozornost namířena také na obvykle obecnější prezentaci strany, kterou se daná formace uvádí, tj. sebe-identifikuje, na svých webových stránkách.

Zadání práce rovněž předpokládá reflexi statického, resp. dynamického prvku. Neobejdeme se tudíž bez nutnosti zahrnout do výzkumu časově rozsáhlejší vzorek programových dokumentů. Sběr dat, který se v tomto ohledu týká hlavně volebních programů, je proto veden snahou pokrýt čtyři po sobě jdoucí volební cykly. Takový postup nám umožňuje dosáhnout komplexnějšího poznání rozebírané materie.

Text se přirozeně opře i o sekundární zdroje. Monografie, články, statě či jiné prameny vědecké literatury pochází především z pera španělských badatelů, v menší míře jsou pak anglosaské, české popř. další provenience.

1.1.4. Dosavadní výzkum na poli regionálních politických stran

Politické strany jsou jádrem jednoho ze základních témat politologického výzkumu. Samostatné studium regionálních politických stran bylo navzdory této skutečnosti až donedávna mimo hlavní pozornost badatelské obce. Tato situace se

¹⁰ Petr Fiala a Miroslav Mareš, „Programatika politických stran“, *Politologický časopis* (1/98), 5-20.

během posledních dvou dekad výrazně změnila. Zejména vznik a rozvoj států, jež vykazují více úrovní politické soutěže, způsobil zvýšení zájmů o regionální politické aktéry, o aktéry, kteří jsou primárně navázání na geograficky, kulturně, etnicky či jinak socio-politicky vymezené teritorium.

Španělská politologie, která mohla jaksi přirozeně vyjít ze zkušenosti vlastního prostoru, se s regionálními politickými stranami setkala už koncem sedmdesátých let. Průkopníkem bádání v této oblasti byl se svoji statí *Los partidos de ámbito no estatal y los sistemas de partidos* Isidre Molas.¹¹ V 90. letech a na počátku nového století se Molas dočkal mnoha následovníků, jejichž výzkumný záběr pokryl různé dimenze regionálních politických arén a subjektů v jejich rámci působících. Oriol Bartomeus přispěl podrobným rozborem pravolevé osy na úrovni autonomních oblastí¹², Joaquim Molins a Pablo Oñate se věnovali volbám a volebnímu chování ve víceúrovňovém politickém systému¹³, Manuel Alcántara a Antonia Martínez rozebrali volební performanci politických stran v autonomních volbách.¹⁴ Astrid Barrio, Òscar Barberà a Montserrat Baras se etablovali jako jedni z nejpłodnějších autorů, pokud jde o zkoumání působení stran nestátního rámce.¹⁵ Margarita Gómez-Reino, Beatriz Acha Ugarte, Santiago Pérez Nievas, Jordi Argelaguet a další pak obohatili politologické bádání o výzkum ideologické identity stran v návaznosti na jejich nacionalistické či regionalistické povahy.¹⁶

¹¹ Viz Isidre Molas, „Los partidos de ámbito no estatal y los sistemas de partidos“, in *Teoría y práctica de los partidos*, ed. Pedro de Vega (Madrid: Cuadernos para el Diálogo, 1977).

¹² Viz např. Oriol Bartomeus, *La competencia política en la España de las autonomías* (Barcelona: ICPS, 2003).

¹³ Viz např. Joaquim Molins a Pablo Oñate, *Elecciones y comportamiento electoral en la España multinivel* (Madrid: CIS, 2006).

¹⁴ Viz např. Manuel Alcántara a Antonia Martínez, *Las elecciones autonómicas en España, 1980-1997* (Madrid: CIS, 1998).

¹⁵ Viz např. Òscar Barberà a Astrid Barrio, „Convergència i Unió: from Stability to Decline?, in *Autonomist Parties in Europe: Identity Politics and Revival of the Territorial Cleavage*, ed. Lieven De Winter, Margarita Gómez-Reino, Peter Lynch (Barcelona: ICPS, 2006), Montserrat Baras a Jordi Matas Dalmases, „Els partits polítics i el sistema de partits“, in *El sistema polític de Catalunya*, ed. Miquel Caminal Badia a Jordi Matas almases (Barcelona: Edicions Universitat de Barcelona, 1998), 176, 177 nebo Astrid Barrio, Juan Rodríguez Teruel, Montserrat Baras a Òscar Barberà, „Partidos de ámbito no estatal y gobernalidad multinivel: el caso de España (1977-2008)“, *Institut de Ciències Polítiques i Socials, Working Paper* 291 (2010), <http://www.icps.es/archivos/WorkingPapers/wp291.pdf>.

¹⁶ Viz např. Margarita Gómez-Reino Cachafeiro, *El nacionalismo minoritario, de la marginalidad al gobierno: la trayectoria del Bloque Nacionalista Galego (1982-2007)*, (Universitat Autònoma de Barcelona, 1999), <http://ddd.uab.cat/pub/papers/02102862n92/02102862n92p119.pdf>, Beatriz Acha Ugarte a Santiago Pérez-Nievas, „Moderate Nationalist Parties in the Basque Country“, in *Regionalist Parties in Western Europe*, ed. Lieven de Winter a Huri Türsan (London: Routledge, 1998), Jordi Argelaguet, „Esquerra Republicana de Catalunya: the Third Pole within Catalan Politics“, in *Autonomist Parties in Europe: Identity Politics and the Revival of the Territorial Cleavage*, ed. Lieven De Winter, Margarita Gómez-Reino a Peter Lynch (Barcelona: ICPS, 2006) nebo Juan Marcet a Jordi Argelaguet,

Regionální politické stranictví pochopitelně není omezeno jen na Španělsko. V západní Evropě nalezneme hned několik příkladů regionálních stranických soustav. K jejich výzkumu, k výzkumu teritoriálního cleavage a k výzkumu stran označovaných jako regionalistické, autonomistické, nacionalistické či etnické, mimořádně přispěli belgičtí politologové Lieven De Winter a Huri Türsanová, kteří stojí za velmi cennými komparativními studii, když rozboru podrobují regionální strany napříč hned několika zeměmi.¹⁷

Ani česká politologie není prosta studií zabývajících se zmíněnou problematikou. Zřejmě nejvýrazněji se o tento fakt zasloužil brněnský profesor Maxmilián Strmiska, jehož spisy pokrývají Velkou Británii a Severní Irsko, Itálii i Španělsko.¹⁸ Uvedený autor navíc ostatním badatelům a čtenářům nabízí potřebný teoretický rozbor tématu. Svými texty obohatili české badatelské prostředí i další politologové, např. Miroslav Mareš, Petr Fiala, Michal Kubát či Michel Perottino.

Předkládaná diplomová práce má ambici přispět do politologického badání novými poznatky ohledně ideových pozic a stanovisek španělských regionálních politických stran. Klade za cíl přinést jemnější rozlišení těchto subjektů, a to na základě jejich postojů ke státu autonomií a na základě jejich požadavků ohledně statusu domovského teritoria. Do výzkumu jsou řazeny i regionální formace, které bývají, nutno říci neprávem, opomíjeny ve prospěch řekněme radikálnějších stran, byť operují, častokrát dokonce s výraznějšími úspěchy, na stejné politické úrovni, v autonomním společenstvu.

1.1.5. Struktura práce

Text je rozčleněn do pěti základních částí, přičemž první z nich představuje tento úvod. Druhá je věnována obecné prezentaci španělského státu autonomií, což je neopominutelná součást práce, jelikož musíme znát systém, vůči jehož povaze regionální politické strany zaujímají určité pozice. Zároveň je nutné vymezit *Estado de*

„Nationalist parties in Catalunya: Convergència Democràtica de Catalunya and Esquerra Republicana“, in *Regionalist Parties in Western Europe*, ed. Lieven de Winter a Huri Türsan (London: Routledge, 1998).

¹⁷ Viz např. Lieven de Winter a Huri Türsan, ed. *Regionalist Parties in Western Europe* (London: Routledge, 1998), Lieven de Winter, Margarita Gómez-Reino a Peter Lynch, ed. *Autonomist Parties in Europe: Identity Politics and the Revival of the Territorial Cleavage* (Barcelona: ICPS, 2006).

¹⁸ Viz např. Maxmilián Strmiska, *Regional Parties and Party Systems: Concept and Typology of European Regional Parties and Regional Party Arrangements* (Brno: Mgr. Anton Pasienska, nakladatelství a vydavatelství, 2005), nebo Maxmilián Strmiska, *Regionální strany a stranické systémy: Španělsko, Itálie, Velká Británie a Severní Irsko* (Brno: CDK, 1998).

las Autonomías jako prostor, v němž tyto stranické formace existují a fungují. V pořadí třetí část je nejrozsáhlejším úsekem práce a je rozdělena na dvě kapitoly. V první docházíme ke konečnému nalezení subjektů, které vyhovují předpokladům pro inkluzi do předkládaného výzkumu, ve druhé se těmito subjekty konkrétně zabýváme. Každé politické straně je věnována jedna podkapitola. V jejím rámci je regionální politická formace stručně představena, následně jsou provedeny rozbor programů a diachronní komparace a konečně je konstatováno, jak se subjekt staví k soudobé politicko-teritoriální konfiguraci, popř. jaký jiný model politických vztahů své domoviny s centrem prosazuje. Čtvrtá část práce je zaměřena na synchronní komparaci nalezených pozic a postojů, resp. hledaného profilu strany. Právě v tomto úseku textu tedy konstruujeme výše zmiňované typologie. Pátá část, závěr, je věnován celkové rekapitulaci a sumarizaci poznatků.

2. Stát autonomií a autonomní společenstva

2.1. Od unitarismu k autonomismu, od uniformity k rozmanitosti – vytvoření současného státního uspořádání Španělska

V listopadu roku 1975 Francisco Franco zemřel. Země stála před několika zásadními výzvami, přičemž jednou z těch nejnaléhavějších bylo nalezení optimálního modelu politicko-teritoriální konfigurace státu. Frankismus, třebaže je tvrdě potlačoval, rozhodně neodstranil tužby částí španělských obyvatel spočívající v uznání jejich národní, národnostní či regionální identity a svébytnosti.

Autonomizační proces přirozeně nezapočal ihned po skonu *Caudilla*.¹⁹ Španělsko mělo projít celkovou společensko-politickou transformací a dříve než se mohlo přistoupit k řešení otázky státního uspořádání, bylo třeba ve státě vytvořit nové politicko-institucionální zázemí. Koncem roku 1976 byl Kortesy²⁰ schválen Zákon pro politickou reformu (*Ley para la Reforma Política*), který se stal právním prostředkem umožňujícím přechod od starého režimu k demokracii. V červnu roku 1977 se pak po více jak čtyřiceti letech uskutečnily svobodné volby, volby do ústavodárného parlamentu.²¹ Zatímco celkový projekt budoucího státního uspořádání měl být narýsován novou ústavou, dílčí záležitosti vyžadovaly okamžitou reakci. Proto byl již v září roku 1977 vytvořen v Katalánsku tzv. preautonomní režim, který vznikl na základě královským dekretem znovuzřízené *Generalitat*.²² V prosinci téhož roku byla etablována Baskická generální rada (*Consejo General Vasco*), čímž byl preautonomní režim zaveden i v Baskicku. Zástupci Navarry zvolení v červnových volbách do parlamentu odmítli účast své domoviny v rámci zmíněné Generální rady, pročež se španělská vláda usnesla, že o případném přičlenění Navarry k Baskicku rozhodne až navarrský autonomní zastupitelský orgán a následně navarrští obyvatelé v referendu. Na počátku roku 1978 bylo tzv. dekretem-zákonem (*decreto-ley*) vyprojektováno dalších 11 preautonomních jednotek, tentokrát ovšem bez preautonomního režimu. Konkrétně se jednalo o Galicii, Asturii, Kastilii a León, Aragonii, Kastilii-La Manchu, Valencii, Extremaduru, Andalusii, Murcii, Baleárské ostrovy a Kanárské ostrovy.²³

¹⁹ Francisco Franco byl běžně označován jako *el Caudillo* – vůdce.

²⁰ *Cortes Generales* (Generální kortesy) je tradiční označení španělského parlamentu.

²¹ Jiří Chalupa, *Španělsko* (Praha: Libri, 2005), 170-171.

²² *Generalitat* je termín, kterým je pojmenováván institucionální systém, v jehož rámci je organizována katalánská samospráva (autogobierno).

²³ Juan Pablo Fusí, *España. La evolución de la identidad nacional* (Madrid: Temas de Hoy, 2000), 262-264.

Na tomto místě je třeba zdůraznit, že španělský stát autonomií vznikal za velmi specifických podmínek. Stát procházel složitou transformací – přechodem k demokracii, přičemž jednou ze zásadních úloh hlavních politických aktérů bylo nalézt takový kompromis, jenž by byl akceptovatelný pro všechny složky španělské společnosti. Vícerozměrná divize obyvatelstva a jeho elit, která měla kořeny už v minulých staletích a která dosáhla násilné exprese za občanské války, totiž překonána nebyla. A mocensko-teritoriální uspořádání země bylo jedním z nejdůležitějších politických rozporů. Pro některé aktéry (např. zatvrzelé frankisty či armádu) byly federalizace, konfederalizace nebo dokonce rozdělení země zcela nepřijatelné. Pro jiné (katalánské či baskické nacionalisty) bylo pokračování centralismu důvodem k revoltě, která hrozila přerůst v ozbrojený konflikt.²⁴ Jedním z hlavních rysů tranzice k demokracii a koneckonců i přechodu ke státu autonomií byla v pravdě historická ochota ke kompromisu. Ta zjevně umožnila poměrně hladký průběh celého přerodu. Proto i ústava je dílem kompromisním, do jisté míry ambivalentním, neboť má být přijatelnou střední cestou.

2.1.1. Právní cesta ke vzniku autonomních jednotek

Ústava Španělského království nevyjmenovává konkrétní autonomní celky. Omezuje se na garantování práva na autonomii a vymezení způsobu, kterým může být taková prerogativa uplatněna. Konstituce v zásadě nabízí dva postupy k nabytí autonomie, resp. k vykreslení autonomního teritoria, a tedy k vytvoření autonomního společenství. První postup je ošetřen v článku 143. Zde se praví, že sousedící provincie se společným historickým, kulturním a ekonomickým charakterem, dále ostrovní teritoria a konečně provincie s historickou regionální entitou mohou, na základě práva na autonomii, vytvořit autonomní společenství. Dále se stanoví, že iniciativa autonomizace přináležejí všem místním zastupitelským orgánům, ostrovním orgánům a dvěma třetinám obcí, jejichž obyvatelé tvoří alespoň nadpoloviční většinu voličské populace každé provincie nebo ostrova.²⁵ Ústava dále určila, že autonomní společenství,

²⁴ Antonio Ubieto, Juan Reglá, José María Jover, Carlos Seco, *Dějiny Španělska* (Praha: Lidové noviny, 2007), 768-770 a José Luis de Vilallonga, *Hovory s Juanem Carlosem králem španělským* (Praha: Český spisovatel, 1995), 106-107.

²⁵ „En el ejercicio del derecho a la autonomía reconocido en el artículo 2 de la Constitución, las provincias limítrofes con características históricas, culturales y económicas comunes, los territorios insulares y las provincias con entidad regional histórica podrán acceder a su autogobierno y constituirse en Comunidades Autónomas con arreglo a lo previsto en este Título y en los respectivos Estatutos.” (Čl. 143, odstavec 1 Španělské ústavy 1978 http://www.lamoncloa.gob.es/NR/rdonlyres/79FF2885-8DFA-4348-8450-04610A9267F0/0/constitucion_ES.pdf.)

2. „La iniciativa del proceso autonómico corresponde a todas las Diputaciones interesadas o al órgano interinsular correspondiente y a las dos terceras partes de los municipios cuya población represente, al

kteřá se konstituují na základě článku 143, nenabudou všech svých pravomocí ihned, ale až po vypršení pětileté přechodné lhůty.²⁶ Právě z tohoto důvodu se o článku 143. hovoří jako o pomalé cestě (vía lenta).²⁷

Druhý způsob, skrze který lze realizovat právo na autonomii, se nachází v článku 151, odstavci 1. Ten připouští získání plně autonomního postavení (se všemi pravomocemi, které konstituce explicitně nepřikla státu) okamžitě. Hovoří se proto o tzv. rychlé cestě (vía rápida).²⁸ Takový postup je ale náročnější, jelikož vyžaduje, aby, kromě splnění všech předpokladů uvedených v článku 143, odstavci 2, byla iniciace autonomizačního procesu schválena třemi čtvrtinami obcí každé dotčené provincie, které reprezentují přinejmenším nadpoloviční většinu voličstva každé provincie a nakonec, aby byla autonomie schválena přímo nadpoloviční většinou voličů v každé provincii.²⁹ Speciální procedura k získání právního zakotvení autonomie je dále předmětem prvního a druhého přechodného ustanovení konstituce. V nich je uvedeno, že území, která již disponují fungujícím preautonomním režimem, mohou k plné autonomii přistoupit rovněž ihned, za předpokladu, že s tím souhlasí nadpoloviční většina členů jejich autonomních institucí.³⁰ Procedura zanesená v přechodných opatřeních byla jasně namířena na Katalánsko, Baskicko a Galicii.³¹

menos, la mayoría del censo electoral de cada provincia o isla. Estos requisitos deberán ser cumplidos en el plazo de seis meses desde el primer acuerdo adoptado al respecto por alguna de las Corporaciones locales interesadas.” (Čl. 143, odstavec 2 Španělské ústavy 1978 http://www.lamoncloa.gob.es/NR/rdonlyres/79FF2885-8DFA-4348-8450-04610A9267F0/0/constitucion_ES.pdf.)

²⁶ „*Transcurridos cinco años, y mediante la reforma de sus Estatutos, las Comunidades Autónomas podrán ampliar sucesivamente sus competencias dentro del marco establecido en el artículo 149.*“ (Čl. 148, odstavec 3 Španělské ústavy 1978 http://www.lamoncloa.gob.es/NR/rdonlyres/79FF2885-8DFA-4348-8450-04610A9267F0/0/constitucion_ES.pdf.)

²⁷ Michael Keating, *The New Regionalism in Western Europe. Territorial Restructuring and Political Change* (Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2000) 68.

²⁸ Francesc de Carreras Serra, *El Estado de las Autonomías en España* (Friedrich Ebert Stiftung, 2004) 11, <http://www.fes.cl/documentos/descent/33espania.pdf>.

²⁹ „*No será preciso dejar transcurrir el plazo de cinco años, a que se refiere el apartado 2 del artículo 148, cuando la iniciativa del proceso autonómico sea acordada dentro del plazo del artículo 143,2, además de por las Diputaciones o los órganos interinsulares correspondientes, por las tres cuartas partes de los municipios de cada una de las provincias afectadas que representen, al menos, la mayoría del censo electoral de cada una de ellas y dicha iniciativa sea ratificada mediante referéndum por el voto afirmativo de la mayoría absoluta de los electores de cada provincia en los términos que establezca una ley orgánica.*” (Čl. 151, odstavec 2 Španělské ústavy http://www.lamoncloa.gob.es/NR/rdonlyres/79FF2885-8DFA-4348-8450-04610A9267F0/0/constitucion_ES.pdf.)

³⁰ „*En los territorios dotados de un régimen provisional de autonomía, sus órganos colegiados superiores, mediante acuerdo adoptado por la mayoría absoluta de sus miembros, podrán sustituir la iniciativa que en el apartado 2 del artículo 143 atribuye a las Diputaciones Provinciales o a los órganos interinsulares correspondientes. 2 Los territorios que en el pasado hubiesen plebiscitado afirmativamente proyectos de Estatuto de autonomía y cuentan, al tiempo de promulgarse esta Constitución, con regímenes provisionales de autonomía podrán proceder inmediatamente en la forma que se prevé en el apartado 2 del artículo 148, cuando así lo acordaren, por mayoría absoluta, sus órganos preautonómicos*

2.1.2. Vykreslení autonomních společenstev

Jako první se konstituovala autonomní společenstva Katalánsko (Cataluña/Catalunya) a Baskická země (País Vasco/Euskadi).³² Jednalo se o tzv. historické národnosti (nacionalidades históricas), které v minulosti disponovaly značnou mírou autonomie a hlouběji v historii dokonce nezávislostí. Mohly se dále opřít o preautonomní režim, vlastní elity a obnovené (v případě Katalánska) či nově vytvořené (v případě Baskicka) (pre)autonomní institucionální zázemí. Už výše jsme předznamenal, že se na ně vztahovala přechodná opatření ústavy, umožňující okamžité nabytí plné autonomie. Po složitých negociacích mezi reprezentanty obou uvedených entit a centrální vládou byly v létě roku 1979 připraveny autonomní statuty, které byly v říjnu téhož roku schváleny v referendu. Zastupitelé do autonomních parlamentů Katalánska a Baskicka byli zvoleni roku 1980, ve stejné době byly zformovány první vlády.³³

V roce 1981 byla utvořena čtyři další společenství. Mezi nimi Andalusie (Andalucía), která se dokázala konstituovat na základě čl. 151., odstavce 1., přestože nebyla považována za historickou národnost. Andalusie tedy okamžitě získala plné autonomní postavení se všemi pravomocemi bez nutnosti pětiletého přechodného období. V tomtéž roce se zformovala, dle stejné procedury jako Baskicko a Katalánsko, Galicie. V roce 1981 vznikla také jednoprovinciální autonomní společenství Asturské knížectví (Principado de Asturias)³⁴ a Kantabrie (Cantabria). Kantabrie, na rozdíl od většiny ostatních společenstev, neměla oporu v samostatné či samosprávné historické existenci. Byla historickou součástí Kastilie a Leónu, jež ale zjevně shledala svoji politickou, geografickou a regionální svébytnost natolik výraznou, že využila možnosti, kterou jí poskytla ústava z roku 1978. Většina radnic a většina obyvatel bývalé kastilské

colegiados superiores, comunicándolo al Gobierno. El proyecto de Estatuto será elaborado de acuerdo con lo establecido en el artículo 151, número 2, a convocatoria del órgano colegiado preautonómico.” (1. a 2. přechodné opatření Španělské ústavy 1978
http://www.lamoncloa.gob.es/NR/rdonlyres/79FF2885-8DFA-4348-8450-04610A9267F0/0/constitucion_ES.pdf.)

³¹ Luis Moreno, „La Federalización Autonómica“, in *Federalismo y cuestión federal en España*, ed. Manuel Chust (Castelló de la Plana: Universitat Jaume I, 2004) 241.

³² Oficiální jméno autonomního společenstva ve španělském jazyce je País Vasco – Baskická země. V této práci bude používáno v češtině zaběhlého označení Baskicko.

³³ Juan Pablo Fusi, *España. La evolución de la identidad nacional* (Madrid: Temas de Hoy, 2000), 270

³⁴ Zkráceně Asturie.

provincie hlasovala pro vlastní autonomní území, čímž Kantábrie nabyla postavení autonomního společenství.³⁵

V roce 1982 vzniklo dalších sedm společenství. Aragonie (Aragón), Region Murcie (Región de Murcia), Forální společenství Navarra (Comunidad Foral de Navarra)³⁶ a Společenství Valencie (Comunidad Valenciana/Comunitat Valenciana) navázaly na své historické hranice. Kanárské ostrovy (Canarias) se opřely o svůj specifický ostrovní charakter. Vytvoření společenství La Rioja kopírovalo vznik Kantábrie. I La Rioja totiž byla historickou provincií Kastilie a Leónu. Vznikla také Kastilie-La Mancha (Castilla-La Mancha), rovněž bývalá součást Kastilie, které se v minulosti říkalo Nová Kastilie (Castilla La Nueva).

Proces vykreslování autonomních společenstev byl zkompleťován v roce 1983, když byly přijaty autonomní statuty Baleárských ostrovů (Baleares), které vznikly na základě insulární polohy i regionální identity, podtržené užíváním vlastního jazyka mallorquín, Extremadury (Extremadura), jež vznikla z podobného důvodu jako Andalusie – díky charakteristické regionální identitě, Společenství Madrid (Comunidad de Madrid) a Kastilie a Leónu (Castilla y León). Autonomní společenství Madrid nemá žádnou oporu v historii, proto bylo jeho vytvoření do jisté míry kontroverzní, ačkoliv ústavně zcela možné. Kastilie a León má jednoznačnou podporu v historických hranicích, jako problém se ovšem ukázalo spojení historické Kastilie a historického Leónu do jednoho společenstva. Část Leónských totiž požadovala založení vlastní autonomní jednotky. Jejich nároky se ale neseťkaly s dostatečnou podporu, a tak samostatné autonomní společenství León nevzniklo.³⁷

V roce 1995 přibyla k autonomním společenstvím nová forma samosprávy v podobě autonomních měst (Ciudades Autónomas) Ceuta a Melilla. Ta byla od roku 1981 součástí autonomní oblasti Andalusie, ale kvůli své poloze (obě leží na africkém kontinentu) získala obě města speciální postavení.³⁸

Pro úplnost doplníme, že ústava zná i další úrovně samosprávy. V článku 137 je řečeno, že: „*Stát je územně rozdělen na obce, provincie a autonomní společenstva. Všechny tyto entity se těší autonomii ve správě věcí vlastních.*“³⁹ Nesmíme ovšem

³⁵ José M. Magone, *Contemporary Spanish Politics* (New York: Routledge, 2009), 197, F. Honzák, M. Pečenka, J. Vlčková, *Evropa v proměnách staletí* (Libri: Praha, 1995), 226-227.

³⁶ Dále budeme používat zkráceného jména Navarra.

³⁷ Juan Pablo Fusi, *España. La evolución de la identidad nacional* (Madrid: Temas de Hoy, 2000), 273.

³⁸ Instituto Geográfico Nacional, *La Historia de España en Mapas* (Madrid: CNIG, 1999), 138.

³⁹ „*El Estado se organiza territorialmente en municipios, en provincias y en las Comunidades Autónomas que se constituyan. Todas estas entidades gozan de autonomía para la gestión de sus respectivos*

zapomenout, že samospráva obcí a provincií má velmi omezený rozsah, je hlavně administrativního charakteru, nikoliv politického a fakticky jsou nižší územní jednotky podřízeny státu a autonomním společenstvům.⁴⁰

2.2. *Estado de las Autonomías*

Abychom lépe pochopili podstatu a charakter španělského státu autonomií z hlediska politicko-teritoriální organizace moci, představíme si základní třídění států podle jejich vnitřní struktury. Specialisté v oboru práva obvykle vymezují dva základní typy států: stát jednotný a stát složený.

Jednotný stát, rovněž nazývaný centralizovaný či unitární, disponuje jedinou ústavou, jediným občanstvím a jedinou soustavou nejvyšších státních orgánů (hlava státu, parlament, vláda, nejvyšší soud), jejichž rozhodnutí jsou přímo závazná pro všechny subjekty na jeho území. Jednotný stát se územně člení do správních jednotek, které jsou jeho nedílnou a trvalou součástí, jelikož z něj nemohou vystoupit. Jednotný stát je jediným subjektem mezinárodního práva, který sám požívá mezinárodní způsobilosti k právu a právním úkonům.⁴¹

Složený stát může být několikerého druhu. Monarchickou unií, personální unií, federací či konfederací. Pro nás jsou relevantní dva posledně zmíněné pojmy. Federace (federativní stát) má svůj právní základ v ústavě, která zakotvuje rozdělení působnosti mezi federaci a její subjekty. Subjekty federace (federální entity) mají rovněž své ústavy a na jejich základě se odehrává *self-rule*, samospráva. Krom dvojí ústavy existuje ve federativním státě také dvojí zákonodárství, dvojí soustava nejvyšších státních orgánů a zpravidla dvojí občanství. Federální jednotky mají konstitučně garantované právo participace na řízení federace. Na její gesci se totiž nepodílí pouze občané, ale i subjekty federace, a sice skrze federální komoru parlamentu nebo skrze jiný zvláštní orgán či síť různých společných komisí, konferencí atp. Dalšími formami účasti na řízení státu jsou právo legislativní i ústavodárné iniciativy a právo participace na výběru členů orgánů federace. Tentokrát tedy hovoříme o *shared-rule*, společné a sdílené vládě a správě.

intereses.” (Čl. 137 Španělské ústavy 1978 http://www.lamoncloa.gob.es/NR/rdonlyres/79FF2885-8DFA-4348-8450-04610A9267F0/0/constitucion_ES.pdf.)

⁴⁰ Francesc Morata, „El Estado de las Autonomías: veinte años de rodaje“, in *Política y Gobierno en España*, ed. Manuel Alcántara a Antonia Martínez (Valencia: Tirant lo blanch, 2001), 126.

⁴¹ Miroslav Potočný a Jan Ondřej, *Mezinárodní právo veřejné, Zvláštní část* (Praha: C. H. Beck, 2011), 19-20 Jan Filip, Jan Svatoň, Josef Zimek, *Základy státovědy* (Brno: Masarykova univerzita, 2002), 241.

Z hlediska mezinárodního práva je federace unitární entitou, která disponuje jednou státní suverenitou.⁴²

Konfederace je svazkem dvou či více suverénních států (každý člen konfederace má vlastní suverenitu), který vzniká na bázi mezinárodní smlouvy, kdy je ustaven společný orgán pro vyřizování určitých vnějších záležitostí (např. společná obrana, mezinárodní obchod, společná zahraniční politika). Konfederace má jistá práva vůči svým členům (konstituujícím státům), vůči státním příslušníkům ale nikoliv. Členské státy si zachovávají plnou vnější i vnitřní suverenitu.⁴³

„Španělská ústava se zakládá na neporušitelné jednotě španělského národa, společné a nedělitelné vlasti všech Španělů, a uznává a zaručuje právo na autonomii národností a regionů, které ho tvoří, a solidaritu mezi nimi.“⁴⁴ Právě z těchto slov pramení logika státu autonomií. Abychom je pochopili, musíme je zasadit do kontextu. Objasněme tedy, že španělský národ je chápán v občanském slova smyslu, tj. jako *nación cívica*, kdy se za národ považuje společenství lidských bytostí, jež jsou podřízeny témuž zákonu a jsou nadány totožnými právy. Výrazně odlišnou perspektivu nabízí kulturní pojetí národa – německé pojetí, které termínem národ rozumí společenství osob, jež pojí společný jazyk, pocit sounáležitosti, společná historie, zvyky, tradice atd. Německý koncept národa odpovídá ve španělském prostředí pojmu

⁴² Karel Klíma a kol., *Státověda* (Plzeň: Aleš Čeněk, 2011), 117 a Jan Filip, Jan Svatoň, Josef Zimek, *Základy státovědy* (Brno: Masarykova univerzita, 2002), 242, 245. Neměli bychom zapomínat, že ani v případě těchto definic se nemůžeme spolehnout na všeobecnou platnost. Pro srovnání proto federalismus, který pro nás bude důležitým referenčním termínem, definujeme ještě prostřednictvím dalšího vymezení. „Uplatnění federálního principu je charakterizováno existencí oddělených politik s vlastními vládnoucími institucemi, které zajišťují princip vlastního vládnutí (self rule) v rámci organizované struktury sdíleného vládnutí (shared rule).“ (Brunetta Baldi, *Beyond the Federal-Unitary Dichotomy*, Working Paper 99-7 (Berkeley: Institute of Governmental Studies, University of California, 1999), 4, <http://escholarship.org/uc/item/05b607ng>.) „Moc je tedy vykonávána nejméně na dvou úrovních a pravomoci každé z úrovní vlády jsou ústavně zakotveny. Jednotlivé politiky jsou na federální úrovni reprezentovány v některém, k tomu účelu vytvořeném orgánu, zpravidla v jedné komoře dvoukomorového parlamentu. Federální stát (federace) coby institucionální vyjádření federálního principu je z teritoriálního, obranného a monetárního hlediska integrovaným celkem a občané konstituujících politik, respektive federálního celku jsou nositeli dvojí identity (sub-státní a federální).“ (Hana Vykoupilová: „Víceúrovňové vládnutí v Evropě: koncepce, modely, typy“ in *Víceúrovňové vládnutí v Evropě: zkušenosti, problémy a výzvy*, ed. Břetislav Dančák a Vít Hloušek (Brno: IIPS, 2007), 21-22.

⁴³ Vladislav David, Pavel Bureš, Martin Faix, Pavel Sladký a Ondřej Svaček, *Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou* (Praha: Leges, 2011), 136.

⁴⁴ „La Constitución se fundamenta en la indisoluble unidad de la Nación española, patria común e indivisible de todos los españoles, y reconoce y garantiza el derecho a la autonomía de las nacionalidades y regiones que la integran y la solidaridad entre todas ellas.“ (Čl. 2 Španělské ústavy 1978 http://www.lamoncloa.gob.es/NR/rdonlyres/79FF2885-8DFA-4348-8450-04610A9267F0/0/constitucion_ES.pdf.)

nacionalidad.⁴⁵ Souhrnně řečeno, národ je podle ústavy ve Španělsku jen jeden – národ španělský, národností (národů v kulturním slova smyslu) je více, např. Baskové, Katalánci, Galicijci.

Estado de las Autonomías se v zásadě opírá o čtyři právní principy. Na prvním místě je to princip dispositivní. Tím se má na mysli již výše zmíněná skutečnost, že španělská ústava nepředkládá konkrétní výčet autonomních společenstev, nýbrž určitým entitám přiznává právo na autonomii. Za druhé se jedná o princip jednoty: jednoty státu v oblasti právní, politické, ekonomické i sociální. Právním nástrojem, který dává jednotu celku, je ústava. Ta přisuzuje národní suverenitu pouze a jedině lidu, od jehož vůle se odvozuje svrchovanost státu. Na třetím místě figuruje princip autonomie, založený na třech pilířích: a) autonomní společenstva nejsou hierarchicky podřízená státu (ve smyslu úrovně státní organizace), b) autonomní společenstva jsou způsobilá vytvářet vlastní právní pořádek a c) autonomní společenstva jsou nadána právem samosprávy v rámci jim přisouzených kompetencí. Konečně na čtvrtém místě nalzáme princip solidarity, jehož podstata tkví v pojetí státu jako celku založenému na společných zájmech. Konkrétně se princip solidarity projevuje ve dvou aspektech, a to v ekonomicko-sociálním a kompetenčním. První aspekt vylučuje vznik ekonomických a sociálních privilegií na základě příslušnosti k tomu či onomu autonomnímu společenstvu, tj. předpokládá se ekonomicko-sociální rovnováha mezi jednotlivými územními entitami. Druhý aspekt postuluje soulad pravomocí státu a autonomních společenstev tak, aby působení jedné úrovně nepoškozovalo jednání úrovně druhé.⁴⁶

Země, v nichž není moc organizována centrálně a které nejsou založeny na bázi unitarity, přirozeně přistupují k distribuci moci a k vymezení konkrétních legislativních a exekutivních pravomocí určených jedné a/nebo druhé úrovni. Španělská konstituce hovoří o dvou kategoriích kompetencí. Článek 148 obsahuje seznam oblastí, v jejichž rámci mohou nabýt pravomoc autonomní společenstva. Článek 149 pak zahrnuje okruhy, v nichž má pravomoc stát. Článek 150, odstavec 2 pak říká, že stát může na autonomní společenstva převést i takové kompetence, jež titulárně spadají do domény státu, které jsou ale ze své podstaty eventuálně schopné delegace na autonomní

⁴⁵ Francesc de Carreras Serra, *El Estado de las Autonomías en España* (Friedrich Ebert Stiftung, 2004), 12-13, <http://www.fes.cl/documentos/descent/33espania.pdf>.

⁴⁶ Francesc de Carreras Serra, *El Estado de las Autonomías en España* (Friedrich Ebert Stiftung, 2004), 8-25, <http://www.fes.cl/documentos/descent/33espania.pdf>.

úroveň.⁴⁷ Dále, konstituce předpokládá existenci politik, které jsou založeny na normách a principech v základu diktovaných státem, jejichž další rozvoj ale připadá autonomním společenstvům. Ve skutečnosti se tedy v tomto případě jedná o systém sdílených a konkurenčních kompetencí.⁴⁸ Pro úplnost doplňme, že pravomoci výslovně nepřipsané státu, připadají autonomním společenstvím. A zároveň, pravomoci, které nebyly převzaty autonomními společenstvy, zůstávají v působnosti státu.⁴⁹

Stát má exkluzivní pravomoc v oblasti mezinárodních vztahů. Exkluzivita centra se uplatňuje i při formulaci zahraniční politiky země, ovšem s výjimkou spočívající v tvorbě španělské evropské politiky a reprezentaci Španělska v EU. Autonomní společenstva se mohla ke španělské pozici v EU vyjadřovat už od roku 1994, ale pouze nepřímo, skrze sektorovou konferenci.⁵⁰ Nepřímost a jistá neefektivita tohoto kanálu vedla AS k čím dál výraznější artikulaci požadavku na přímou participaci v institucích Unie. V tomto ohledu přelomovým momentem bylo uzavření dohod o založení Konference pro záležitosti spojené s Evropskými společenstvími (Conferecncia para Asuntos Relacionados con las Comunidades Europeas, CARCE) v roce 2004. Dohody o CARCE umožnily přímou účast zástupců společenstev ve čtyřech formacích Rady ministrů (zaměstnanost a sociální politika, zemědělství a rybolov, životní prostředí a vzdělávání). Tzn., že delegace Španělska nově zahrnuje, vedle příslušného ministra centrální vlády a stálého představitele, i tzv. regionálního ministra, který je zástupcem jednoho autonomního společenstva v pozici reprezentanta všech AS. (Společenstva se ve vysílání zástupců střídají v půlročním intervalu). Je třeba doplnit, že nový vzorec pro účast AS v evropských orgánech se ve skutečnosti potýká, z hlediska *shared-rule*, s mnoha trhlinami. Mechanismus je totiž poznamenán nedostatečnou koordinací a nejasnostmi, které vyplývají z možnosti různé interpretace klíče k participaci. V praxi zpravidla dojde k tomu, že iniciativu přebírá centrum (stát), jehož názor převáží.

⁴⁷ „El Estado podrá transferir o delegar en las Comunidades Autónomas, mediante ley orgánica, facultades correspondientes a materia de titularidad estatal que por supropia naturaleza sean susceptibles de transferencia o delegación“. (Čl. 150, odstavec 2 Španělské ústavy 1978 http://www.lamoncloa.gob.es/NR/rdonlyres/79FF2885-8DFA-4348-8450-04610A9267F0/0/constitucion_ES.pdf).

⁴⁸ Francesc Morata, „El Estado de las Autonomías: veinte años de rodaje“, in *Política y Gobierno en España*, ed. Manuel Alcántara a Antonia Martínez (Valencia: Tirant lo blanch, 2001), 125-126.

⁴⁹ Čl. 149, odstavec 2 a 3 Španělské ústavy 1978.

⁵⁰ Josep Mª Castellà Andreu, „Las comunidades autónomas en Bruselas: La dimensión externa de la participación autonómica en la Unión Europea“, *REAF*, č. 6 (duben 2008), 39-40, http://www10.gencat.cat/drep/binaris/rea6_Castella_tcm112-75372.pdf.

Pozorovatelé proto podotýkají, že k uplatnění skutečného vlivu autonomních společenstev při rozhodování EU je třeba dalších reforem.⁵¹

Velmi důležitou součástí distribuce moci ve státě je způsob financování autonomních společenstev. Ve svém článku 156 zaručuje platná ústava autonomním jednotkám finanční autonomii pro rozvoj a provádění svých kompetencí, a to s ohledem na principy koordinace se státními veřejnými financemi a v souladu se zásadou ekonomické a sociální solidarity mezi všemi Španěly.⁵² Ve Španělsku se uplatňují dva režimy financování: režim obecný a režim speciální.

V rámci obecného režimu existují tři základní zdroje finančních prostředků, které putují do autonomních pokladen. První zdroj je tvořen transfery ze státního rozpočtu. Peněžní částky odtud pocházející jsou primárně zacílené na zajištění výkonu kompetencí, kterými disponují autonomní orgány. Druhý zdroj je tvořen specifickými subvencemi, mezi kterými figurují zejména prostředky vzešlé z Meziteritoriálního kompenzačního fondu (Fondo de Compensación Interterritorial, FCI), z evropských strukturálních fondů, dále sumy namířené na zdravotnictví a sociální pojištění atp. Třetím finančním zdrojem je podíl na daních (ať už přímých či nepřímých) vybraných v rámci území autonomního společenstva.⁵³ Zde je třeba doplnit, že v souvislosti s financováním autonomních entit, byla provedena řada reforem, jejichž součástí bylo, mimo jiné, navýšení procenta daní, které přímo připadne autonomní správě. Vedle těchto základních zdrojů mohou společenstva získávat finanční prostředky i dalšími formami. Jsou pro příklad oprávněny uvalovat v určitých oblastech vlastní daně. Tyto další zdroje ovšem konstituují velmi malý podíl na rozpočtu autonomních jednotek (max. 7%).⁵⁴

Speciální režim je výrazně odlišný od předešlého a uplatňuje se pouze ve dvou ze sedmnácti autonomních společenstev, jmenovitě v Baskicku a Navarře.⁵⁵ V případě speciálního režimu dochází k tomu, že autonomní orgány vybírají veškeré daně

⁵¹ Lorena Elvira Ayuso, „Las comunidades autónomas en el Consejo de la Unión Europea: La representación de Cataluña“, *REAF*, č. 8 (duben 2009), 85-101, http://www10.gencat.cat/drep/binaris/reaf8_Elvira_tcm112-99493.pdf.

⁵² „Las Comunidades Autónomas gozarán de autonomía financiera para el desarrollo y ejecución de sus competencias con arreglo a los principios de coordinación con la Hacienda estatal y de solidaridad entre todos los españoles“ . (Čl. 156 Španělské ústavy 178 http://www.lamocloa.gob.es/NR/rdonlyres/79FF2885-8DFA-4348-8450-04610A9267F0/0/constitucion_ES.pdf).

⁵³ Fernando Flores Giménez, „La descentralización en España y la autonomía política de los entes territoriales“, *Anuario del Derecho Constitucional Latinoamericano*, Tomo I, Año 2004, 434, <http://www.juridicas.unam.mx/publica/librev/rev/dconstla/cont/2004.1/pr/pr21.pdf>.

⁵⁴ José M. Mangone, *Contemporary Spanish Politics* (London: Routledge, 2009), 211.

⁵⁵ Hovoříme o forálním systému, popř. o systému ekonomických dohod (tzv. conciertos económicos).

generované na svém území, přičemž finanční prostředky z daní vzešlé prvotně zůstávají ve správě společenstva. Teprve následovně dochází k přesunu určité sumy peněz do celostátní kasy. Peněžní transfer putující do národního rozpočtu je destinován na plnění těch kompetencí, které jsou vyhrazeny centru (obrana, zahraniční vztahy atp.). Objem převáděných financí je určen společnou dohodou mezi autoritami AS na jedné straně a státní autoritou na straně druhé.⁵⁶

Ve Španělsku fungují dva systémy exekutivy a legislativy, systém státní a systém autonomní. Nicméně, jde-li o soudní moc, ta existuje pouze jedna. Judiciální složka státní moci se totiž zakládá na principu jednoty, což vylučuje dualitu jurisdikčních řádů.⁵⁷

Ústavnímu uspořádání vzniklému v roce 1978 je vlastní několik specifických atributů. Jedním z nich je otevřenost autonomizačního procesu, která vede k určité flexibilitě, tvárnosti a povahové nejednoznačnosti státu autonomií.⁵⁸ Tento jev, jak jsme už výše zmínili, je způsoben citlivostí, se kterou bylo nutné přistupovat k vytvoření nové politicko-teritoriální organizace, záležitosti mimořádně choulostivé a předpokládající vůli ke kompromisu a konsensu.

Dále se musíme pozastavit u prvku asymetrie. Víme již, že některá autonomní společenstva získala své pravomoci ihned, jiná měla podléhat přechodnému období (viz dvě cesty k autonomii, čl. 143 a 151 Španělské ústavy). Přestože se kompetenční nerovnost do dnešních dnů relativizovala, částečně stále přetrvává. Zde je potřeba dodat, že suma sdílených, popř. delegace schopných pravomocí, není ústavou striktně a definitivně ošetřena. Každé autonomní společenství získává nové kompetence na základě dvoustranných negociací s centrální vládou. V tomto ohledu aktivnější společenstva se logicky stávají lépe disponovanými.⁵⁹ Asymetrie se projevuje i v záležitostech spojených s jazykem (vlastní oficiálně uznané jazyky má Katalánsko, Galicie, Baskicko a Navarra), v oblasti občanského práva (Baskicko, Navarra, Galicie Baleárské ostrovy a Aragonie se řídí vlastním civilním právem), v existenci autonomní

⁵⁶ Francesc de Carreras Serra, *El Estado de las Autonomías en España* (Friedrich Ebert Stiftung, 2004), 46, <http://www.fes.cl/documentos/descent/33espania.pdf>.

⁵⁷ Fernando Flores Giménez, „La descentralización en España y la autonomía política de los entes territoriales“, *Anuario del Derecho Constitucional Latinoamericano*, Tomo I, Año 2004, 434, <http://www.juridicas.unam.mx/publica/librev/rev/dconstla/cont/2004.1/pr/pr21.pdf>.

⁵⁸ Pablo Beramendi a Ramón Maíz, „Spain: Unfulfilled Federalism (1978-1996)“, in Ugo M. Amoretti a Nancy Bermeo, ed., *Federalism and Territorial Cleavages* (Baltimore: John Hopkins University Press, 2004), 133-134.

⁵⁹ Tomáš Foltýn, „Decentralizace. Příklad Itálie a Španělska“, in Břetislav Dančák a Vít Hloušek, ed., *Víceúrovňové vládnutí v Evropě: zkušenosti, problémy a výzvy* (Brno: IIPS, 2007), 88.

policie (Katalánsko, Baskicko a Navarra) a specifických fiskálních režimů (Baskicko a Navarra).⁶⁰

Konečně, nesmíme opomenout upozornit na nedostatečnou institucionalizaci kooperace ve vztazích centrum-periferie (státní úroveň-autonomní úroveň). Byť *de iure* jsou kanály spolupráce založeny, fakticky příliš nefungují. Jedná se o atribut, který Španělsko *de facto* diskvalifikuje z kategorie opravdu federativních států. Totiž, pokud jde o samosprávu, *self-rule*, iberský stát by definici federace více méně vyhovoval. Nicméně, pokud jde o sdílenou vládu a správu, *shared-rule*, tedy o koordinovanou a institucionalizovanou spolupráci při rozhodování o věcech ovlivňující obě úrovně státu autonomií, centrální i autonomní, pak Španělsko za federaci považovat nelze. Španělský politický systém nezná instituci, která by dokázala skutečně a efektivně reprezentovat a chránit zájmy celku i regionálních jednotek.⁶¹ Ačkoliv byly podle německého vzoru vytvořeny sektorové konference, na nichž participují zástupci obou úrovní, skutečná a kontinuální spolupráce probíhá pouze v několika málo oblastech (např. ve sféře fiskální a hospodářské politiky). Dále je třeba vzpomenout horní komoru parlamentu, která je ústavou definována jako sněmovna teritoriálního zastoupení.⁶² V praxi tento předpoklad senát nespĺňuje. A to hned ze dvou důvodů. Za prvé, volební systém je nastaven tak, že fakticky přináší stejné složení jako v případě dolní komory parlamentu a, za druhé, španělský bikameralismus je výrazně asymetrický, a to tak, že ve výsledku dolní sněmovna vždycky převažuje.⁶³

Z předešlých řádek je zřejmé, že máme co dočinění se svébytným modelem státního uspořádání. S uspořádáním, jehož vlastnosti odrážejí specifické okolnosti svého vzniku i dějinný odkaz vycházející z napětí mezi snahou o akceptaci různorodosti na jedné straně a snahou o prosazení jednoty na straně druhé. Výsledkem je stát autonomií.

⁶⁰ Francesc Morata, „El Estado de las Autonomías: veinte años de rodaje“, in *Política y Gobierno en España*, ed. Manuel Alcántara a Antonia Martínez (Valencia: Tirant lo blanch, 2001), 144 a Francesc de Carreras Serra, *El Estado de las Autonomías en España* (Friedrich Ebert Stiftung, 2004), 10, <http://www.fes.cl/documentos/descent/33espania.pdf>.

⁶¹ Josep M. Colomer, „The Spanish ‘State of Autonomies’: Non-Institutional Federalism“, *West European Politics*, 21: 4 (1998), 50, http://dcpis.upf.edu/~raimundo-viejo/docencia/pehe/SPS_session_9.pdf.

⁶² Čl. 69, odstavec 1. Španělské ústavy 1978.

⁶³ Lourdes López Nieto, „Las Cortes Generales“, in *Política y Gobierno en España*, ed. Manuel Alcántara a Antonia Martínez (Valencia: Tirant lo blanch, 2001), 217, Pablo Beramendi a Ramón Maíz, „Spain: Unfulfilled Federalism (1978-1996)“, in *Federalism and Territorial Cleavages*, ed. Ugo M. Amoretti a Nancy Bermeo (Baltimore: John Hopkins University Press, 2004), 136-137.

Stát, který nemůžeme označit za federativní, který ale lze na ose unitární-federativní rozhodně umístit blíže (snad i velmi blízko) ke druhému zmíněnému pólu.⁶⁴

2.3. Politicko-institucionální zázemí autonomních společenstev

Základní institucionální normou, z níž vychází politické uspořádání autonomního společenství, je autonomní statut. Z právního hlediska má tento dokument dvojí charakter. Na jedné straně se jedná o právní reguli celostátního charakteru, která má povahu organického zákona. Jako taková musí být schválena absolutní většinou poslanců dolní komory Kortesů a právně je podřízena pouze ústavě. Na druhé straně, statut je výchozí normou autonomního uspořádání, od níž se odvíjí právně-politický řád autonomního společenstva.⁶⁵

Španělská konstituce určuje rámcový obsah statutů. Listiny musí zahrnovat: pojmenování autonomního společenstva nejlépe odpovídající jeho historické identitě, vymezení hranic území, seznam pravomocí korespondujících samosprávě a musí ošetřovat organizaci vlastních autonomních institucí, jejich jména a sídla.⁶⁶ Konstituce se dále podrobněji zabývá samotným institucionálním uspořádáním autonomní jednotky. Předpokládá se existence 1) legislativního shromáždění (Asamblea Legislativa), jehož zástupci jsou vybíráni na základě systému poměrného zastoupení, 2) Výkonné rady (Consejo de Gobierno), disponující exekutivními a administrativními funkcemi, 3) prezidenta (Presidente) autonomního společenstva, jehož volí shromáždění z řad svých členů a který je jmenován králem. Prezidentovi přísluší úloha řízení Rady a vrcholné reprezentace Společenství. 4) Počítá se rovněž se zřízením Nejvyššího soudu (Tribunal Supremo de Justicia), který se nachází na hrotu justičního systému autonomního společenstva.⁶⁷

V základě jsou politické systémy (polities) autonomních společenstev postaveny na stejné bázi. Liší se pouze v několika málo rysech. Vedle rozlišných pojmenování autonomních institucí varíují i počty členů legislativních orgánů, což je přirozeně dáno různým populačním rozsahem autonomních území. Pokud jde o volební režimy, v

⁶⁴ Povahou a klasifikací španělského státu autonomií se zabývá mnoho badatelů. Toto téma je velmi populární jak v domácí španělské, tak i v zahraniční politické a právní vědě.

⁶⁵ Fernando Flores Giménez, „La descentralización en España y la autonomía política de los entes territoriales”, *Anuario del Derecho Constitucional Latinoamericano*, Tomo I, Año 2004, 433, <http://www.juridicas.unam.mx/publica/librev/rev/dconstla/cont/2004.1/pr/pr21.pdf>.

⁶⁶ Čl. 147 Španělské ústavy 1978 http://www.lamoncloa.gob.es/NR/rdonlyres/79FF2885-8DFA-4348-8450-04610A9267F0/0/constitucion_ES.pdf.

⁶⁷ Čl. 152 Španělské ústavy 1978 http://www.lamoncloa.gob.es/NR/rdonlyres/79FF2885-8DFA-4348-8450-04610A9267F0/0/constitucion_ES.pdf.

systemu proporční reprezentace je vždycky využíváno d'Hondtovy formule pro přepočítání hlasů na mandáty.⁶⁸ Členové zastupitelských sborů jsou voleni na čtyři roky. Třináct ze sedmnácti autonomních společenstev disponuje stejným volebním datem. Galicie, Andalusie, Baskicko a Katalánsko má vlastní volební termíny.⁶⁹ Rozdíl panuje i ve věci práva autonomního prezidenta rozpustit legislativní shromáždění. Zatímco statuty šestnácti společenstev zmíněnou prezidentskou prerogativu aplikují, Kanárské ostrovy ve své základní listině tuto možnost nepřipouštějí. Rozpuštění samotné může mít v zásadě dvě konsekvence. Za prvé, z nových voleb vzeší zástupci slouží pouze do vypršení původního čtyřletého mandátu (tj. termín dalších voleb se nemění). Za druhé, poslanci započínají nové čtyřleté období, čímž dochází i ke změně ve volebním kalendáři.⁷⁰

2.4. Španělský stranický systém a stranické systémy a subsystemy autonomních společenstev

„Životní“ prostor španělský regionálních stran přirozeně není vymezen pouze politicko-institucionálními mantinely, nýbrž i vzájemnou koexistencí, vztahy a interakcemi jednotlivých politických aktérů. Důležitou součástí seznámení se s autonomním státem je představení stranické soutěže, a to jak na úrovni celonárodní, tak na úrovni autonomních společenstev.

Španělský stranický systém, hovoříme nyní o celostátní sféře, vykazuje několik specifíků, která ztěžují jeho zařazení v rámci „klasických“ typologií stranických systémů.⁷¹ Politickému spektru již od roku 1993 dominují dvě stranické formace: Španělská socialistická dělnická strana (PSOE) a Lidová strana (PP). Tyto dva subjekty se během posledních dvou dekad celkem pravidelně střídaly u moci. S výjimkou let 2000 a 2011 se jim ovšem nepodařilo získat nadpoloviční většinu parlamentních křesel. Jak PSOE, tak PP tudíž mají zkušenost s nutností hledání podpory u menších

⁶⁸ Nicolás Pérez Sola, „La evolución del sistema de partidos en España“, in Gerardo Ruiz-Rico Ruiz y Silvio Gambino, ed., *Formas de gobierno y sistemas electorales, la experiencia italiana y española* (Valencia: Tirant lo blanch, 1997), 283.

⁶⁹ Eva Anduiza a Mónica Méndez, „Elecciones y comportamiento electoral“, in *Política y Gobierno en España*, ed. Manuel Alcántara a Antonia Martínez (Valencia: Tirant lo blanch, 2001), 373.

⁷⁰ La regulación de la potestad de disolución de las asambleas autonómicas: los estatutos de autonomía del art. 143, http://www10.gencat.cat/drep/binaris/regulacion_potest_disol_asamb_esp_tcm112-131039.pdf.

⁷¹ K typologiím stranických systémů viz např. Giovanni Sartori, *Strany a stranické systémy: schéma pro analýzu* (Praha: Portál, 2005), Miroslav Novák, *Systémy politických stran. Úvod do jejich srovnávacího studia* (Praha: Slon, 1997) nebo Maxmilián Strmiska, Vít Hloušek, Lubomír Kopeček a Roman Chytilík, *Politické strany moderní Evropy: analýza stranicko-politických systémů* (Praha: Portál, 2005).

parlamentních stran. V obecnosti můžeme rozlišit dva základní typy těchto minoritních subjektů. Na jedné straně jsou to formace celonárodní působnosti, na druhé straně formace regionální. K prvnímu typu přináležejí zejména Sjednocená levice (IU), nověji také Unie rozvoj a demokracie (UPyD), k druhému pak např. Baskická nacionalistická stran (PNV), Konvergence a jednota (CiU), Galicijský nacionalistický blok (BNG), Kanárská koalice (CC) a další.

Právě omezená schopnost „velkých“ stran disponovat absolutní majoritou a přítomnost značeného množství regionálních politických formací na parlamentní půdě vede k rozsáhlé a nutno říci neukončené diskusi o povaze španělského stranického systému. Tato práce nemá ambici zapojovat se do zmíněné diskuse, je ovšem vhodné alespoň stručně představit pozorování specialistů na dané téma. Kupříkladu José M. Magone španělský stranický systém definuje jako kvazi-perfektní bipartismus, jehož základem jsou dvě srovnatelně silné partaje, které si mezi sebou rozdělují okolo čtyř pětin všech hlasů, což ovšem zpravidla ani jedné z nich nestačí na vytvoření jednobarevné většinové vlády. Proto jsou konstruovány vlády menšinové.⁷² V podobném duchu se k problematice vyslovují i Roman Chytilík a Maxmilián Strmiska. Konstatují, že španělský stranický systém lze přiřadit k bipartismu, ovšem s výhradami. Hovoří o jakési „měkké variantě“ dvoustranického systému, v jehož rámci se uplatňuje kvazi-koaliční praxe. Velké strany se neobejdou bez podpory menších parlamentních stran, proto s těmito subjekty spolupracují. Opravdové vládní koalice nicméně nevznikají a minoritní formace (obvykle regionální strany, popř. IU) zůstávají vně kabinetu.⁷³ Mírně odlišný pohled nabízí Blanka Říchová, která se přiklání spíše k systému umírněného mnohostranictví.⁷⁴

Stranická soutěž ve Španělsku rozhodně neprobíhá pouze na celostátní úrovni. Sedmnáct autonomních společenstev vytváří sedmnáct politických arén, které jsou dalším prostorem interakce stranických subjektů. Někteří politologové hovoří o sedmnácti regionálních stranických systémech⁷⁵, jiní rozlišují mezi regionálními stranickými systémy a regionálními stranickými subsystemy.⁷⁶ V případě druhé

⁷² José M. Magone, *Contemporary Spanish Politics* (New York: Routledge, 2009), 174-175.

⁷³ Maxmilián Strmiska, Vít Hloušek, Lubomír Kopeček a Roman Chytilík, *Politické strany moderní Evropy: analýza stranicko-politických systémů* (Praha: Portál, 2005), 364.

⁷⁴ Blanka Říchová a kol., *Komparace politických systémů II* (Praha: Oeconomia, 2004), 190.

⁷⁵ Viz např. José M. Magone, *Contemporary Spanish Politics* (New York: Routledge, 2009), 225.

⁷⁶ Viz např. Irene Delgado, „Partidos y sistema de partidos“, in *Política y Gobierno en España*, ed. Manuel Alcántara a Antonia Martínez (Valencia: Tirant lo blanch, 2001), 390 nebo Maxmilián Strmiska, *Katalánské politické strany: katalánské strany a regionální stranicko politický systém v letech 1977-2002* (Brno: AP, 2003), 6-9.

varianty, „rozlišovací“, se předpokládá, že regionální systém, na rozdíl od subsystému, nemůže existovat, nejsou-li v něm přítomny relevantní regionální politické strany. Strany státního rámce samotné nemohou regionální stranický systém konstituovat. Regionální stranický systém totiž musí představovat soustavu, kterou charakterizuje přiměřená originalita a celostní souhrn interakcí politických stran.⁷⁷ Regionální stranický systém se tedy může svoji povahou výrazně lišit od systému celostátního. Není cílem tohoto textu zkoumat a typologizovat jednotlivé španělské regionální (sub)systémy. Zmiňme proto pouze následující. Z logiky výše uvedené diferenciací systémů a subsystémů plyne, že strany zahrnuté do výzkumného pole této práce, operují v rámci svébytných regionálních systémů, přičemž řada z nich je také součástí celonárodní (popř. evropské – unijní) stranické soutěže.⁷⁸

Regionální politické strany nejsou v rámci španělského prostředí zcela novým fenoménem a nemůžeme je bezvýhradně spojovat se zkonstruováním státu autonomií. Některé politické subjekty vyhovující naší definici regionální strany jsou mnohem starší než současné státní uspořádání; *cleavage* centrum-periferie je totiž hluboce zakořeněn ve španělských moderních dějinách. Kupříkladu Baskická nacionalistická strana (PNV) se zrodila již na konci 19. století. Katalánská republikánská levice se zformovala těsně před vznikem druhé republiky počátkem roku 1931, o pár měsíců později byla založena dnes již neexistující Partido Galeguista. Faktem nicméně zůstává, že proces autonomizace zahájený na pozadí demontáže frankistického režimu byl silným impulsem pro rozvoj regionálního stranictví.

Existenci regionálních politických stran lze dnes považovat za jeden z nejvýraznějších rysů španělského státu autonomií. RPS získávají institucionální zastoupení v celostátním i autonomním kontextu. V dolní komoře parlamentu (Congreso de los Diputados de las Cortes Generales) zaujímají reprezentanti regionálních politických formací průměrně desetinu křesel. Jak již bylo zmíněno v minulé kapitole, jejich relevance roste ve chvíli, kdy jeden ze dvou hlavních

⁷⁷ Maxmilián Strmiska, *Katalánské politické strany: katalánské strany a regionální stranicko politický systém v letech 1977-2002* (Brno: AP, 2003), 6-9.

⁷⁸ K regionálním stranickým systémům blíže např.: Miquel Caminal Badia a Jordi Matas Dalmases, et al., eds., *El sistema polític de Catalunya* (Barcelona: Edicions de la Universitat de Barcelona, 1998), José I. Ruiz Olabuénaga, Trinidad L. Vicente Torrado, Eduardo J. Ruiz Vieytez, *Sociología Elecotral Vasca* (Bilbao: Universita de Deusto, 1998), Maxmilián Strmiska, *Regionální strany a stranické systémy: Španělsko, Itálie, Velká Británie a Severní Irsko* (Brno: CDK, 1998) nebo Irene Delgado, „Partidos y sistema de partidos“, in *Política y Gobierno en España*, ed. Manuel Alcántara a Antonia Martínez (Valencia: Tirant lo blanch, 2001).

politických hrotů, PSOE či PP, sice disponuje nejvyšším počtem mandátů, nikoliv ale jejich většinou. Socialistická či lidovecká vláda se pak stává závislou na podpoře menších parlamentních stran, mezi kterými dominují právě RPS.

Ještě výrazněji jsou regionální stranické subjekty zastoupeny v legislativních shromážděních autonomních společenstev. Volby do autonomních parlamentů generují průměrně 15%-18% hlasů ve prospěch RPS, přičemž v některých oblastech (Katalánsko, Baskicko či Navarra) toto číslo přesahuje padesátiprocentní hranici.⁷⁹ V Aragonii, na Kanárských ostrovech, v Kantábrii, Katalánsku, Galicii, La Rioše, Navarře a v Baskicku mají regionální politické strany permanentní zastoupení již od počátku 80. let. V Andalusii, Asturii, Kastilii a Leónu, v Extremaduře a Valencijském společenství byly nebo jsou součástí autonomních parlamentů po určitou dobu. Pouze Společenství Madrid, Kastilie-La Mancha a Extramadura nevykazovaly a nevykazují existenci RPS s autonomně-parlamentním mandátem.⁸⁰

⁷⁹ Francesc Morata, „El Estado de las Autonomías: veinte años de rodaje“, in *Política y Gobierno en España*, ed. Manuel Alcántara a Antonia Martínez (Valencia: Tirant lo blanch, 2001), 147.

⁸⁰ Jonathan Hopkin a Òscar Barberà, „Partidos de Ámbito no Estatal en España y el Reino Unido: una perspectiva comparada“ (příspěvek přednesený v rámci IX Congreso Español de Ciencia Política y de la Administración, Málaga, 23-25 septiembre de 2009, 8-9, http://www.aecpa.es/uploads/files/congresos/congreso_09/grupos-trabajo/area03/GT03/10.pdf, Astrid Barrio, Juan Rodríguez Teruel, Montserrat Baras a Òscar Barberà, „Partidos de ámbito no estatal y gobernalidad multinivel: el caso de España (1977-2008)“, *Institut de Ciències Polítiques i Socials, Working Paper* 291 (2010), <http://www.icps.es/archivos/WorkingPapers/wp291.pdf>.

3. Regionální politické strany ve Španělsku a politicko-teritoriální uspořádání státu

3.1. Okruh zkoumaných subjektů

Rozsah práce logicky nedovoluje zahrnout do bádání všechny regionální politické strany existující na španělské půdě. Je proto nezbytné přistoupit k určení určitého okruhu subjektů, s nimiž bude text pracovat. Výběr je založen na následujících kvalifikačních kritériích:

- Daný subjekt musí být skutečně regionální politickou stranou, tj. subjektem vyhovujícím definici předložené v úvodu.
- Kvalifikující se regionální strana musí splňovat prvek určité stálosti a trvalosti v politickém systému. Předpokládáme proto existenci dlouhou alespoň jednu dekádu.
- Regionální formace, která v době zpracovávání tohoto textu více neexistuje, nebude do výzkumu zahrnuta.
- Regionální politická strana relevantní pro naše bádání musí být zastoupena na parlamentní půdě autonomního společenstva. Pro zahrnutí do výzkumu požadujeme zisk mandátu ve všech čtyřech posledně konaných autonomních volbách.
- Regionální politický subjekt, který má charakter permanentní koalice, je do okruhu zkoumaných stran akceptován, splňuje-li podmínky zanesené v předcházejících paragrafech.⁸¹
- V případě, kdy se dvě strany opakovaně spojují do *ad hoc* volební koalice, netvoří tedy koalici permanentní, bude do výzkumu zahrnuta pouze ta dlouhodobě voličsky úspěšnější.

Vystavíme-li daná kritéria realitě autonomních stranických soutěží, dostaneme množinu jedenácti regionálních politických formací, jež zastupují devět ze sedmnácti autonomních společenstev. Pro přehlednost přikládáme tabulkový seznam regionálních stran relevantních pro toto bádání. V tabulkách jsou zanesena jména stran v českém

⁸¹ V rámci této práce rozlišujeme dva typy koalic. Prvním typem jsou permanentní koalice, které pro účely tohoto textu chápeme jako jednotný subjekt, tj. jednu regionální politickou stranu. Jedná se totiž o formace, jejichž konstituenti uzavřeli dlouhodobé (povolební i předvolební) spolenectví a jejichž spolupráce překračuje míru kooperace vyskytující se v *ad hoc* koalicích volebních. Druhým typem koalic jsou právě *ad hoc* koalice volební, tedy takové, které vznikají na základě dočasné dohody politických stran.

jazyce, v původním znění a ve zkrácené formě, jež je používána níže v textu. Vepsány jsou také názvy autonomních zastupitelských orgánů a údaje o jejich velikosti. Přítomna jsou rovněž data dokládající volební performanci stran během čtyř posledních volebních cyklů. A konečně, v případě potřeby, jsou do poznámky zaneseny doplňující informace. Tabulky jsou řazeny v pořadí, ve kterém se stranické subjekty objevují v následující kapitole.

Aragonie		Cortes de Aragón (67 členů)	
Aragonistická unie (Chunta Aragonesista) CHA			
volební rok	volební zisk v %	počet mandátů	poznámky
1999	11,28	5	
2003	14,09	9	
2007	8,33	4	
2011	8,11	4	

Tabulka vytvořena autorem, zdroj dat: webové stránky Aragonských cortesů,
http://www.cortesaragon.es/Resultados_electorales.1239.0.html.

La Rioja		Parlamento de La Rioja (33 členů)	
Riošská strana (Partido Riojano) PR			
volební rok	volební zisk v %	počet mandátů	poznámky
1999	5,76	2	
2003	6,81	2	
2007	6	2	
2011	5,43	2	

Tabulka vytvořena autorem, zdroje dat: webové stránky vlády La Rioji,
<http://www.larioja.org/npRioja/default/defaultpage.jsp?idtab=551593>.

Kantabrie		Parlamento de Cantabria (39 členů)	
Regionalistická strana Kantabrie (Partido Regionalsita de Cantabria) PRC			
volební rok	volební zisk v %	počet mandátů	poznámky
1999	13,51	6	
2003	19,24	8	
2007	28,63	12	
2011	29,15	12	

Tabulka vytvořena autorem, zdroj dat: webové stránky Archivo Histórico Electoral,
http://www.pre.gva.es/pls/argos_elec/DMEDB_ElecComunidades.informeElec?aNComuId=6&aVLengua=c.

Navarra				Parlamento de Navarra (50 členů)
Unie navarrského lidu (Unión del Pueblo Navarro) UPN				
volební rok	volební zisk v %	počet mandátů	poznámky	
1999	41,37	22		
2003	42,48	23		
2007	42,2	22		
2011	34,48	19		

Tabulka vytvořena autorem, zdroj dat: webové stránky Vlády Navarry,
http://www.navarra.es/home_es/Navarra/Instituciones/Elecciones+2011/.

Kanárské ostrovy				Parlamento de Canarias (60 členů)
Kanárská koalice (Coalición Canaria) CC				
volební rok	volební zisk v %	počet mandátů	poznámky	
1999	37,5	24		
2003	32,9	23		
2007	23,83	17	v rámci volební koalice CC-PNC	
2011	24,7	20	v rámci volební koalice CC-PNC-CCN	

Tabulka vytvořena autorem, zdroj dat: webové stránky Archivo Histórico Electoral,
http://www.pre.gva.es/pls/argos_elec/DMEDB_ElecComunidades.informeElec?aNComuId=5&aVLengua=c.

Katalánsko				Parlamento de Catalunya (135 členů)
Konvergence a jednota (Convergència i Unió) CiU				
volební rok	volební zisk v %	počet mandátů	poznámky	
1999	37,7	56		
2003	30,94	46		
2006	31,52	48		
2010	38,43	62		

Tabulka vytvořena autorem, zdroj dat: webové stránky Archivo Histórico Electoral,
http://www.pre.gva.es/pls/argos_elec/DMEDB_ElecComunidades.informeElec?aNComuId=9&aVLengua=c.

Galicie				Parlamento de Galicia (75 členů)
Galicijský nacionalistický blok (Bloque Nacionalista Galego) BNG				
volební rok	volební zisk v %	počet mandátů	poznámky	
1997	24,8	18		
2001	22,6	17		
2005	18,9	13		
2009	16	12		

Tabulka vytvořena autorem, zdroj dat: webové stránky Archivo Histórico Electoral,
http://www.pre.gva.es/pls/argos_elec/DMEDB_ElecComunidades.informeElec?aNComuId=11&aVLengua=c.

Katalánsko		Parlamento de Catalunya (135 členů)	
Republikánská levice Katalánska (Esquerra Republicana de Catalunya) ERC			
volební rok	volební zisk v %	počet mandátů	poznámky
1999	8,7	12	
2003	16,44	23	
2006	14,03	21	
2010	7	10	

Tabulka vytvořena autorem, zdroj dat: webové stránky Archivo Histórico Electoral,
http://www.pre.gva.es/pls/argos_elec/DMEDB_ElecComunidades.informeElec?aNComuId=9&aVLengua=c.

Aragonie		Cortes de Aragón (67 členů)	
Aragonská strana (Partido Aragonés) PAR			
volební rok	volební zisk v %	počet mandátů	poznámky
1999	13,54	10	
2003	11,41	8	
2007	12,35	9	
2011	9,01	7	

Tabulka vytvořena autorem, zdroj dat: webové stránky Aragonských kortesů,
http://www.cortesaragon.es/Resultados_electorales.1239.0.html.

Baskicko		Parlamento Vasco (75 členů)	
Baskická nacionalistická strana (Partido Nacionalista Vasco) PNV			
volební rok	volební zisk v %	počet mandátů	poznámky
1998	28,01	21	
2001	42,72	33	v rámci koalice s EA
2005	38,67	29	v rámci koalice s EA
2009	38,56	30	

Tabulka vytvořena autorem, zdroj dat: webové stránky Archivo Histórico Electoral,
http://www.pre.gva.es/pls/argos_elec/DMEDB_ElecComunidades.informeElec?aNComuId=14&aVLengua=c.

Kastilie a León		Cortes de Castilla y León (84 členů)	
Unie leonského lidu (Unión del Pueblo Leonés) UPL			
volební rok	volební zisk v %	počet mandátů	poznámky
1999	3,81	3	výsledek v provincii León 18,5%
2003	3,94	2	výsledek v provincii León 18,1%
2007	2,73	2	výsledek v provincii León 13,37%
2011	1,86	1	výsledek v provincii León 8,89%

Tabulka vytvořena autorem, zdroj dat: webové stránky Archivo Histórico Electoral,
http://www.pre.gva.es/pls/argos_elec/DMEDB_ElecComunidades.informeElec?aNComuId=8&aVLengua=c.

3.2. Regionální strany ke státu autonomií – postoje a stanoviska

Následující stránky jsou již konkrétně věnovány ideovým pozicím regionálních politických formací. Každá podkapitola začíná stručným představením strany, do něhož zahrnujeme především informace o jejím vzniku, volebních výsledcích a postavení ve stranické soutěži autonomního společenstva. Dále je přesně uveden soubor materiálů,

který byl při rozboru zkoumané materie využit. Na programové dokumenty je vždy nejprve odkázáno *en bloc* a následně při každé další referenci. Pro lepší orientaci čtenáře v textu jsou v poznámce pod čarou předvolební programy citovány v tomto formátu: zkrácený název strany (zkratka), typ volebního klání (tj. EA jako elecciones autonómicas, autonomní volby nebo EG jako elecciones generales, všeobecné volby), rok vydání materiálu a číslo stránky.⁸² V případě, že byl dokument získán pomocí webových stránek, následuje v závorce odkaz.

Jádro podkapitol leží v prezentaci a analýze stranických stanovisek. Závěrem každého pojednání jsou poznatky sumarizovány, což je krok zahrnující provedení diachronní komparace postojů.

3.2.1. Aragonistická unie

Aragonistická unie byla založena v červnu roku 1986 pod jménem Unión Aragonésista-Chunta Aragonésista. Její základní programová identita vyšla ze dvou ideologických směrů. Od počátku se profilovala jako levicová, socialistická síla, zároveň se otevřeně přihlásila k aragonskému nacionalismu. Prohlásila se za dědice a pokračovatele aragonistické tradice první třetiny 20. století.⁸³ V prvních dvou autonomních volbách, do nichž vyslala své kandidáty (1987 a 1991), se straně prosadit nepodařilo. V roce 1995 již získala v Aragonských kortesech dva mandáty.⁸⁴ Od té doby svoje parlamentní zastoupení neztratila.⁸⁵

Při nalézání a analýze stanovisek Aragonistické unie s ohledem na zkoumanou materii vycházíme z osmi programových dokumentů. Čtyři z nich strana předložila v rámci voleb do Aragonských kortesů (v letech 1999, 2003, 2007 a 2011), čtyři pak v rámci voleb do národního parlamentu (roky 2000, 2004, 2008 a 2011).⁸⁶ Z předvolebních programů je zřejmé, že se CHA s modelem státu autonomií neztotožňuje a usiluje o změnu systému. Zcela jasně se vyjadřuje ve prospěch

⁸² Některé programy nemají číslovaný obsah, proto nebylo možné odkázat na konkrétní stránku materiálu.

⁸³ Webové stránky Aragonistické unie, <http://www.chunta.org/nuestrahistoria.php>, Óscar Barberà, Astrid Barrio a Juan Rodríguez, *Los partidos de ámbito no estatal en Aragón: el Partido Aragonés y la Chunta Aragonésista*, Universidad Autònoma de Barcelona, <http://ddd.uab.cat/pub/papers/02102862n92/02102862n92p171.pdf>.

⁸⁴ Aragonské kortesy (Cortes de Aragón) – označení parlamentu autonomního společenství Aragonie.

⁸⁵ Webové stránky Aragonských kortesů, http://www.cortesaragon.es/Resultados_electorales.69.0.html.

⁸⁶ CHA EA 1999, CHA EA 2003, CHA EA 2007, CHA EA 2011

(<http://www.chunta.org/blogCHA2011/wp-content/uploads/2011/01/PROGRAMA-ELECTORAL-CHA-2011.pdf>), CHA EG 2000, CHA EG 2004, CHA EG 2008

(<http://www.chunta.org/pdf/programa2008.pdf>), CHA-IU EG 2011

(<http://www.iuaragon.com/altogallego/2011/11/01/programa-electoral-generales-20-noviembre-2011-cha-iu-la-izquierda-de-aragon-la-izquierda-plural/>).

federativního uspořádání, přičemž explicitně vyjádřený požadavek federalizace státu se objevuje ve všech analyzovaných dokumentech. Oba předvolební programy prezentované v roce 2011 dokonce nově volají po vzniku federativní republiky, CHA se tak vymezila i proti současnému státnímu zřízení.⁸⁷ V souvislosti s federalizací Španělska strana předpokládá reformu senátu, jejímž cílem by bylo vytvoření skutečné komory teritoriálního zastoupení s výrazně rozsáhlejšími pravomocemi.⁸⁸ Aragonistická unie rovněž zdůrazňuje nutnost posílení a zefektivnění nástrojů spolupráce autonomních jednotek jak v horizontální rovině (AS navzájem), tak v rovině vertikální (autonomní společenstvo a stát). Hovoří o posílení a rozvoji federálních nástrojů spolupráce.⁸⁹ Trvale je artikulován nárok na participaci autonomních společenstev při výběru soudců ústavního soudu. Od roku 2003 je nárok rozšířen i do oblasti jmenování dalších vysokých ústavních činitelů (např. členů Centrální banky, Účetního dvora či Generální rady soudní moci).⁹⁰ Pokud jde o distribuci kompetencí ve federativním Španělsku, CHA prosazuje zrušení exekutivních pravomocí státní správy v jednotlivých autonomních společenstvech, neboť odmítá kompetenční duplicitu. Tj. pravomoci nyní vykonávané státní správou na území jednotlivých AS by měly přejít výhradně do rukou autonomních institucí.⁹¹ V neposlední řadě Aragonistická unie trvá na redukci státního zákonodárství na úroveň skutečně základního zákonodárství, tak aby bylo možné skrze autonomní legislativu jednotlivé politiky opravdově rozvíjet a dále rozpracovávat, nikoliv pouze dotvářet či drobně upravovat.⁹²

Výše uváděné požadavky jsou zacíleny na celkovou změnu systému. Jejich naplnění by vedlo ke změně formy organizace státu. CHA se ovšem také zaměřuje na postavení svého teritoria v rámci stávající mocensko-politické konfigurace. Permanentní součástí programové agendy strany je volání po finanční autonomii. CHA si představuje zavedení modelu, který odpovídá forálnímu systému (systému ekonomických dohod)

⁸⁷ CHA EA 2011 (<http://www.chunta.org/blogCHA2011/wp-content/uploads/2011/01/PROGRAMA-ELECTORAL-CHA-2011.pdf>), CHA-IU EG 2011 (<http://www.iuaragon.com/altogallego/2011/11/01/programa-electoral-generales-20-noviembre-2011-cha-iu-la-izquierda-de-aragon-la-izquierda-plural/>).

⁸⁸ CHA EA 1999, CHA EA 2003, 2, CHA EG 2004, 1, CHA EG 2008, 2 (<http://www.chunta.org/pdf/programa2008.pdf>).

⁸⁹ CHA EA 2003, 1, CHA EG 2008, 3 (<http://www.chunta.org/pdf/programa2008.pdf>).

⁹⁰ Banco de España, Tribunal de Cuentas, Consejo General del Poder Judicial.

⁹¹ CHA EA 2003, 2, CHA EG 2004, 3, CHA EA 2011 (<http://www.chunta.org/blogCHA2011/wp-content/uploads/2011/01/PROGRAMA-ELECTORAL-CHA-2011.pdf>).

⁹² CHA EA 2003, 1-4, CHA EA 2007, 2-4, CHA EG 2004, 1-3, CHA EG 2008, 1-4 (<http://www.chunta.org/pdf/programa2008.pdf>).

uplatňovanému v Baskicku a v Navarře.⁹³ V souvislosti s úpravou financování autonomního společenstva Aragonistická unie po státu požaduje uznání a proplacení tzv. historického dluhu. Jedná se o peněžní prostředky, které byly (jsou), alespoň podle stranické interpretace, Aragonii neprávem odeprény, popř. o finance (daně) generované na půdě autonomního společenství a dále převáděné do celostátní kasy.⁹⁴ CHA permanentně obhajuje přímější a účinnější účast Aragonie i ostatních autonomních společenstev v procesu formulace španělských pozic v rámci institucí Evropské unie. Obhajuje aktivní přítomnost zástupců autonomních jednotek při jednání Rady ministrů, Evropské Rady, výborů i pracovních skupin, a to zejména (nicméně nejenom) při negociacích o záležitostech spadajících do kompetence AS. Dále, CHA chce transformovat Úřad vlády Aragonie v Bruselu v autentický zastupitelský orgán hájící zájmy autonomního společenstva v EU.⁹⁵ V souladu s platným ústavním pořádkem Aragonistická unie vytrvale vyžaduje reformu autonomního statutu společenstva. Volá po bezodkladném převedení všech pravomocí, jejichž transfer z centra na autonomní instituce konstituce presumuje (resp. těch, které ústava explicitně nepřipisuje státu), tj. přeje si okamžité dosažení tzv. kompetenčního stropu.⁹⁶

Rozebíráme-li programové pozice Aragonistické unie, resp. jejich vývoj, musíme přihlédnout ke dvěma skutečnostem. Za prvé, k reformě autonomního statutu Aragonie z roku 2007 a za druhé, ke koaliční povaze předvolebního programu pro volby do národního parlamentu, jež se uskutečnily na podzim roku 2011. Ad 1) Aragonský autonomní statut byl modifikován prozatím třikrát, a sice v letech 1994, 1996 a 2007. Pro náš výzkum je relevantní reforma z roku 2007, jelikož spadá do časového rámce bádání a je třeba ji zohlednit jako nově vstupující proměnou. Poslední úprava statutu přinesla celou řadu změn, mezi kterými figuruje rozšíření kompetencí autonomních institucí, úprava systému financování, přímé označení Aragonie za historickou

⁹³ CHA EA 1999, CHA EG 2004, 2, CHA EA 2011 (<http://www.chunta.org/blogCHA2011/wp-content/uploads/2011/01/PROGRAMA-ELECTORAL-CHA-2011.pdf>).

⁹⁴ Tj. nedostatečné státní investice, příliš malé částky přicházející z Meziteritoriálního kompenzačního fondu, státní využívání surovin a zdrojů získaných na území Aragonie, převod přílišného množství financí pocházejících z kapes aragonských daňových poplatníků do centra atd.

⁹⁵ CHA EG 2000, CHA EG 2008, 4 (<http://www.chunta.org/pdf/programa2008.pdf>), CHA EA 2011 (<http://www.chunta.org/blogCHA2011/wp-content/uploads/2011/01/PROGRAMA-ELECTORAL-CHA-2011.pdf>).

⁹⁶ CHA EA 2003, 1, CHA EG 2004, 1, CHA-IU EG 2011 (<http://www.iuaragon.com/altogallego/2011/11/01/programa-electoral-generales-20-noviembre-2011-cha-iu-la-izquierda-de-aragon-la-izquierda-plural/>).

národnost atd.⁹⁷ Aragonistická unie nový autonomní statut označila za nedostatečný a málo ambiciózní projekt.⁹⁸ Je pravdou, že základní požadavky stranou artikulované vyslyšeny nebyly. Není proto příliš překvapivé, že čtveřice následných programových dokumentů z let 2007, 2008 a 2011 v zásadě nebyla reformou autonomního statutu poznamenána a CHA nadále volala a volá po tom, co vyjadřovala již dříve.

AD 2) Loňské listopadové volby byly po Aragonistickou unií v jistém ohledu nevšední. Strana se totiž poprvé voličům prezentovala v rámci koalice. Své síly spojila se Sjednocenou levicí (Izquierda Unida, IU) v celku pojmenovaném Plurální levice (Izquierda Plural, IP). Koaliční volební program se logicky odlišuje od programů prezentovaných samotnou Aragonistickou unií. Program je stručnější a cíle subjektu jsou obecnější. Část dílčích požadavků strany chybí. Přesto, ty hlavní jsou zachovány (např. vytvoření federativního státu či dosažení kompetenčního stropu) a kontradikce vůči předešlým nárokům CHA (v otázce podoby státního uspořádání) nenalezneme. Na program Plurální levice tedy nelze pohlížet jako na torzy v postojích Aragonistické strany. Oprávněnost tohoto úsudku je podtržena i tím, že koaliční program vznikl pouze pár měsíců po sepsání programu pro volby do autonomního parlamentu (květen 2011), přičemž tento dokument drží se vším všudy tradiční ideovou linii strany.

Souhrnem můžeme konstatovat následující. CHA je federalistickou stranou, která, vedle nového modelu politicko-teritoriální konfigurace země, hájí a prosazuje co nejsilnější pozici Aragonie v současném systému státu autonomií. Stanoviska a postoje strany vykazují vysokou míru kontinuity a stability. Prakticky všechny požadavky se objevují nejméně v šesti z osmi analyzovaných programových dokumentů, přičemž řada nároků strany je zastoupena ve všech volebních programech.

3.2.2. Riošská strana

Území autonomního společenství La Rioja bylo téměř tisíc let součástí Kastilie. Na rozdíl od Katalánska, Aragonie či Baskicka se tedy tato severošpanělská oblast nemůže opřít o tak silný historický odkaz svébytnosti a výlučnosti. Přesto, pevnou součástí stranické soutěže zde nejsou jenom strany celostátní působnosti. Již od prvních autonomních voleb konaných před bez mála třiceti lety je v místním parlamentu

⁹⁷ Juan Pérez Mas, „La nueva delimitación competencial“, *Estudios Jurídicos sobre el Estatuto de Autonomía de Aragón de 2007*, <http://www.derechoaragones.es/consulta/registro.cmd?control=DGA20080000349> a Jesús Lacruz Mantecón, „Sistema de financiación y Estatuto de Autonomía de Aragón“, *Estudios Jurídicos sobre el Estatuto de Autonomía de Aragón de 2007*, <http://www.derechoaragones.es/consulta/registro.cmd?control=DGA20080000349>.

⁹⁸ CHA EA 2007, 2.

zastoupen i jeden na výsost regionální politický subjekt. Riošská strana se zformovala v prosinci roku 1982.⁹⁹ O pár měsíců později již disponovala dvěma parlamentními mandáty. Volební performance PR je pozoruhodná, její volební zisk se prakticky nemění a dvě křesla drží dodnes.¹⁰⁰

Jedním z rysů ideologické pozice Riošské strany je důraz na regionalismus. Ten je v jejím pojetí proudem integrujícím, tj. odmítajícím separatistické nacionalismy, s nimiž má, jak známo, Španělsko určitou zkušenost. Zároveň je ale regionalismus PR proudem, z něhož vychází pevná obhajoba zájmů teritoria a podpora La Rioji v rámci španělského státu autonomií.¹⁰¹

Konkrétní stranické postoje a stanoviska ve věci státního uspořádání nalézáme skrze programy pro volby do Riošského parlamentu z let 1999, 2003, 2007 a 2011.¹⁰² Volební program z roku 1999 se od novějších předvolebních dokumentů liší především formou a rétorikou. Mimořádně rozsáhlá pasáž materiálu je věnována rozboru riošské identity, přičemž nechybí dlouhé pojednání o dějinách oblasti a velmi detailní až filozoficky pojatý popis regionalistické ideologie strany. Teprve po tomto objemném úvodě následuje tradičnější výčet představ a požadavků strany. Na začátek PR zaujímá pozitivní stanovisko vůči modelu státu autonomií, který chápe jako historickou příležitost pro Španělsko. Zároveň ale upozorňuje na mnoho praktických nedokonalostí systému a navrhuje korekce. Velmi důrazně volá po vyrovnání úrovně autonomie jednotlivých společenstev. Připomíná, že k autonomii sice směřovaly dvě cesty, ale obě měly vést k totožnému cíli. PR prosazuje stát složený ze stejně disponovaných sub-státních jednotek, které mají mít stejné postavení. Strana se současně vymezuje proti „agresivnímu“ nacionalismu, který způsobil silnější a podle PR výhodnější pozici některých společenstev. Zejména pak naráží na skutečnost, že sousední Navarra a Baskicko disponují vlastními finančními režimy, které jim dávají nepoměrné výhody ve vztahu k podnikatelským subjektům, investicím atd. Riošská strana dále upozorňuje na slabost a nízkou efektivitu horní komory parlamentu, přičemž požaduje její konverzi

⁹⁹ Webové stránky Riošské strany, <http://www.partidoriojano.es/el-partido/historia>.

¹⁰⁰ Webové stránky Vlády La Rioji, <http://www.larioja.org/npRioja/default/defaultpage.jsp?idtab=551593>.

¹⁰¹ Webové stránky Riošské strany, <http://www.partidoriojano.es/el-partido/ideologia>.

¹⁰² PR EA 1999, PR EA 2003, PR EA 2007, PR EA 2011. V případě rozboru programů Riošské strany se nemusíme proměnou v podobě reformy autonomního statutu společenstva zabývat. Text se totiž prozatím dočkal dvou reforem, přičemž ani jedna nezasáhla námi sledované období čtyř posledních volebních cyklů. První úprava přišla v roce 1994, druhá v roce 1999. Obě modifikace sloužily ke změně textu v souvislosti s transferem nových pravomocí z centra na orgány společenstva. (Webové stránky Generálních kortesů, <http://www.congreso.es/consti/estatutos/sinopsis.jsp?com=77>).

v opravdovou sněmovnu teritoriálního zastoupení jednotlivých autonomních společenstev. Taková přeměna by měla být doprovázena modifikací personální skladby senátu i jeho kompetencí. PR také obhájí zintenzivnění přítomnosti autonomního společenství v institucích EU, ačkoliv toto přání v programu z roku 1999 dále nespecifikuje.¹⁰³

Riošská strana se přirozeně dotýká také mnoha témat zaměřených přímo na status její domovské autonomní oblasti. Přes kritiku finančního nastavení státu autonomií, forální model pro La Rioju PR nevyžaduje. Zaznívá ovšem nárok směřující na centrální vládu, aby poskytla rozsáhlejší finanční prostředky pro autonomní společenství. S tím souvisí i požadavek na uznání historického dluhu, který vznikl v důsledku příliš nízkých dotací a v důsledku polohy autonomního společenstva mezi dvěma oblastmi se speciálním systémem financování. Pokud jde o kompetence, strana obhájí plnou samosprávu a poskytnutí rozsáhlejších politických i ekonomických zdrojů pro realizaci autonomie. Současně se vymezuje proti faktu, že nedisponuje tolika pravomocemi, kolika jsou nadána jiná AS.¹⁰⁴

PR patří mezi subjekty, které mají připomínky nejen k mocensko-politické složce státního upořádání, nýbrž i k jeho teritoriální dimenzi. Riošská strana totiž není spokojena s vykreslením geografických hranic autonomního společenstva a trvá na jejich úpravě. Na území La Rioji leží dvě enklávy, Sajuela a Ternero, patřící Kastilii a Leónu. To v očích strany narušuje integritu AS, které tak územně neodpovídá svému „přirozenému“ vymezení. V programu z roku 1999 PR vyjádřila odhodlanost podporovat společenské a politické aktivity zacílené na začlenění zmíněných enkláv do svého společenstva.¹⁰⁵

V předvolebních programech předkládaných od roku 2003 zaznamenáváme určité posuny. Strana evidentně rezignovala na narativní formu prezentace svých představ. Krom toho, ze svých programových dokumentů vypustila slovo regionalismus, i když ve své ideologické pozici prezentované na domovské webové stránce jej stále akcentuje.¹⁰⁶ Změna formy prezentace však není natolik podstatná. Podstatná je ostřejší rétorika, zpřesnění požadavků a nakonec i zahrnutí zcela nových nároků. PR trvá na tom, že Madrid musí nalézt vhodnou formuli, podle které se budou

¹⁰³ PR EA 1999.

¹⁰⁴ PR EA 1999.

¹⁰⁵ PR EA 1999.

¹⁰⁶ Webové stránky Riošské strany, <http://www.partidoriojano.es/el-partido/ideologia>.

moci zástupci AS účastnit Rady ministrů EU jakožto součást španělské delegace.¹⁰⁷ Současně si přeje presenci vlády La Rioji ve všech mezinárodních fórech, kde se projednávají otázky spadající do výhradní kompetence společenstva.¹⁰⁸ Od roku 2003 artikuluje Riošská strana přání reformovat autonomní statut tak, aby bylo dosaženo bezezbytku všech pravomocí, jejichž převod ústava umožňuje. Všechny ostatní požadavky zmíněné v programu z roku 1999 jsou nadále součástí stranické agendy. V roce 2011 se objevují doposud nevyjádřené tužby. Strana volá po transferu všech exekutivních funkcí (španělské) státní správy na správu autonomního společenstva, a přeje si, aby se tato stala jedinou administrativou v La Rioše. PR rovněž trvá na omezení úrovně státní legislativy na opravdu základní zákonodárství, tak aby mohla autonomní legislativa jednotlivé politiky opravdově rozvíjet a dále rozpracovávat, nikoliv pouze dotvářet či drobně upravovat.¹⁰⁹

Jak už jsme zmínili, ve své ideologické sebe-identifikaci se Riošská strana označuje za regionalistickou politickou sílu.¹¹⁰ Takový přívlastek sám o sobě mnoho nevyovídá o pozicích a postojích strany, které hledáme. Proto jsme se detailněji soustředili na její programové požadavky. Na základě jejich rozboru můžeme prohlásit, že, určitě alespoň nominálně, PR model státu autonomií neodmítá a otevřeně nevolá po jeho zrušení ve prospěch modelu jiného. Nicméně, o jistou modifikaci autonomní konfigurace strana usiluje a nejde o modifikaci tak úplně bezvýznamnou. Realizace některých jejích nároků by totiž Španělsko posunula k federacím klasického střížení.

Naší pozornosti by určitě neměl uniknout jistý vývoj v programových preferencích strany. S ohledem na nashromážděné skutečnosti se zdá, že Riošská strana posílila tu dimenzi své agendy, v níž žádá silnější postavení svého společenstva a úpravu soudobého nastavení autonomního uspořádání. Návrh s federalistickým podtextem se objevil již v programu z roku 1999. Ve zbytku sledovaného období pak PR zostříla rétoriku vůči centru, zahrnula nové požadavky, a otevřeně začala akcentovat některé tužby, které, jak vidno výše, jsou součástí programů vyloženě federalistických stran. Formální souhlas se státem autonomií se ovšem nevytratil.

¹⁰⁷ PR EA 2003, 21, PR EA 2007, 23, PR EA 2011, 27. Tento nárok je proklamován i v programech z let 2007 a 2011, což indikuje, že se stávajícím vzorcem participace AS v „evropské politice“ Španělska, jež byl schválen v roce 2004, není PR spokojena.

¹⁰⁸ PR EA 2003, 19-25, PR EA 2007 23,24, PR EA 2011 26-30.

¹⁰⁹ PR EA 2011, 26. Tyto dva požadavky PR očividně převzala od CHA. A to nejen po stránce obsahové, nýbrž i syntaktické: věty jsou slovo od slova totožné (viz např. CHA EA 2003, 2).

¹¹⁰ Webové stránky Riošské strany, <http://www.partidoriojano.es/el-partido/ideologia>.

3.2.3. Regionalistická strana Kantabrie

Podobně jako oblast La Rioja sdílí i Kantabrie společnou minulost s královstvím Kastilie. Právo na autonomii, které zakotvila ústava z roku 1978, nicméně našlo tak rozsáhlou odezvu místních zastupitelů, že se v roce 1981 z bývalé provincie Santander stalo nezávislé jednoprovinciální autonomní společenství. Výraznou podporu pro aktivaci dispozitivního principu konstituce od počátku projevovala Regionalistická strana Kantábie. Tato politická formace, která byla založena v roce 1978, se stala zdaleka nejrelevantnější regionální silou v Kantábrii. Jako jediný subjekt regionálního střížení byla schopna obstát v konkurenci národních stran již v prvních autonomních volbách konaných v roce 1983, kdy získala dvě křesla v devětatřicetičlenném Parlamentu Kantábie.¹¹¹ Do roku 2011 se počet jejích mandátů zvýšil šestinásobně na současných dvanáct poslanců, což ji činí druhým nejsilnějším aktérem stranické soutěže autonomního společenstva.¹¹² Měli bychom rovněž zmínit, že mezi lety 1995-2011 byla PRC součástí kantabrijských vlád.¹¹³

Postoje Regionalistické strany Kantábie v rámci zkoumané látky zjišťujeme pomocí sedmi dokumentů. Vycházíme ze čtyř předvolebních programů pro volby do autonomního parlamentu z let 1999, 2003, 2007 a 2011, dále z Politického projektu stany a přihlížíme k internetové prezentaci strany, prostřednictvím které se představuje okolnímu světu.¹¹⁴ První dva analyzované programy jsou poměrně stručné, pokud jde o stanoviska PRC vůči systému autonomního státu. V roce 1999 strana zdůraznila úmysl bránit a rozvíjet své ústavně zakotvené právo na samosprávu (autogobierno), což je nárok opakovaný ve všech rozebíraných dokumentech. Zároveň reagovala na přidělení nových kompetencí v důsledku reformy autonomního statutu Kantábie, a to tak, že se zavázala k obhajobě jejich dalšího rozvoje.¹¹⁵ Program z roku 2003 se omezuje na příslib snahy o zlepšování pozice Kantábie v rámci Španělska a příslib prosazování zájmů Kantabrijců.¹¹⁶ Z obou volebních materiálů plyne smířlivý tón vůči stávající politicko-teritoriální konfiguraci země. Nápadná je absence širšího katalogu požadavků

¹¹¹ M.ª Luisa Ramon Rollón, „Análisis de las elecciones autonómicas en Cantabria: el difícil proceso de creación de una autonomía“, in Manuel Alcántara a Antonia Martínez, ed. *Las elecciones autonómicas en España 1980-1997* (Madrid: CDIS, 1998), 155.

¹¹² Webové stránky Regionalistické strany Kantábie, <http://www.historiaelectoral.com/acantabria.html>.

¹¹³ Webové stránky Regionalistické strany Kantábie, <http://www.prc.es/historia.html>.

¹¹⁴ PRC EA 1999, PRC EA 2003, PRC EA 2007, PRC EA 2011

(http://www.prc.es/archivosbd/ideas_galeria/1b2455c8776bd94a8e1fa46d994971a6.pdf), PRC, *Proyecto Político*, <http://www.prc.es/ideas/proyecto-politico.html>, webové stránky Regionalistické strany Kantábie, <http://www.prc.es/ideologia.html>.

¹¹⁵ PRC EA 1999 3-7.

¹¹⁶ PRC EA 2003, 7-9.

vůči centru. Tento jev je, určitě alespoň parciálně, možné připsat tomu, že v roce 1998 i v roce 2002 (v letech předcházejících autonomním volbám) byl reformován autonomní statut Kantábrie, jenž ji vybavil řadou nových pravomocí¹¹⁷, přičemž PRC tyto změny podpořila, resp. jako vládní strana se výrazně podílela na jejich formulaci.

Program z roku 2007 je obsáhlejší. Strana se zavazuje rozvíjet samosprávu společenstva a artikuluje přání dosáhnout všech pravomocí, kterých je oprávněna nabýt. (Tento nárok se stal permanentní součástí programové agendy.) Vyjadřuje také nespokojenost s různým rozsahem autonomie poskytnuté jednotlivým AS. Dále, Regionalistická strana Kantábrie, při veškerém respektu k ústavním principům, nepovažuje španělskou konstituci nutně za nezměnitelnou, věčnou listinu. Připouští možnost modifikace ústavního textu. Žádnou konkrétní změnu nicméně nezmiňuje. (Toto prohlášení je zahrnuto i v programu z roku 2011 a v dalších rozebíraných materiálech). Každopádně ale volá po úpravě autonomního statutu, a to v reakci na posilování kompetenční síly ostatních společenstev a v souladu se snahou docílit silnějšího hlasu Kantábrie v integrující se Evropě.¹¹⁸ PRC obhajuje přítomnost v institucích EU v rámci tvorby komunitárního práva v těch oblastech, které se shodují s oblastmi, v nichž je autonomní společenství nadáno vlastními kompetencemi. Strana si také přeje přidělení většího podílu finančních prostředků ze strany státu, neboť potřebuje disponovat dostatkem financí pro realizaci autonomních politik.¹¹⁹

Ještě obsáhlejší je program z roku 2011. V jeho úvodu se PRC definuje jako strana autonomistická. Její autonomismus spočívá v přesvědčení, že model státu autonomií se i přes své problémy ukázal jako dobrá volba, jako dobrý způsob vládnutí, a proto jeho existenci obhajuje. Nastavení vzniklé v důsledku znění španělské ústavy považuje PRC za efektivní klíč k soužití lidí (pubelos), které konstituují Španělsko a podle vlastních slov je státu autonomií absolutně oddána. Ve sféře praktického provádění politiky, resp. ve sféře realizace samosprávy (autonomie) strana nadále prosazuje reformu statutu. Považuje za nutné, aby byla Kantábrie vybavena všemi jí dostupnými nástroji, které by jí zajistily stejně silné postavení, o jaké se mohou opřít ostatní AS. Žádá další pravomoci, konkrétně v oblasti zaměstnanosti, infrastruktury a výzkumu. Znovu opakuje přání aktivní účasti společenstva v institucích EU při rozhodování o legislativě spadající do jeho kompetence. Zmiňuje rovněž potřebu úpravy

¹¹⁷ Webové stránky Generálních kortesů, <http://www.congreso.es/consti/estatutos/sinopsis.jsp?com=69>.

¹¹⁸ PRC EA 2007, 120-124.

¹¹⁹ PRC EA 2007, 15-16, 120-124.

financování Kantábrie, jmenovitě volá po reformě fiskálního nastavení. Při distribuci finančních prostředků ze státního rozpočtu by mělo být podle Regionalistické strany Kantábrie zohledněno, že se nachází v sousedství Baskicka, vybaveného politickými i ekonomickými výhodami, a že značná část rozlohy jejího teritoria je klasifikována jako horská oblast. Dále, PRC by ráda rozvíjela mechanismy spolupráce s ostatními autonomními společenstvy, a to skrze konference prezidentů AS i skrze sektorové konference.¹²⁰

Autonomismus strany je velmi patrný i v ostatních materiálech, z nichž vyčítáme její postoje a stanoviska. Nalézáme zde další upřesnění podstaty autonomistické ideologie PRC, když je autonomie (samospráva) označena za nejvhodnější instrument k řešení regionálních problémů. Decentralizace a z ní plynoucí správa věcí vlastních je pak viděna jako prostředek moderních demokratických států, jak přiblížit vládu a správu k lidu. V souladu s řečeným je formule státu autonomií chápána jako ideální způsob takového přiblížení.¹²¹

Regionalistická strana Kantábrie je příkladem strany ztotožněné se současným státním uspořádáním. Požadavky, které artikuluje, totiž nepředpokládají rekonfiguraci či restrukturalizaci autonomního státu, která by jej změnila v model jiný. Svými nároky PRC stát autonomií nijak nezpochybňuje, jelikož naplnění jejích přání je možné i při zachování stávajícího ústavního nastavení. Tato slova neimplikují odevzdanost strany ve věci postavení Kantábrie v rámci Španělska. Je zjevné, že PRC se zasazuje o obranu zájmů společenstva a hlasitě podporuje samosprávu i její rozvoj. Hodnotíme-li vývojový prvek jejích stanovisek, můžeme je shledat konzistentními. Přestože strana prohloubila agendu a početně posílila své požadavky, kontradikce či názorový posun čitelný není. Co se týče multiplikace nároků, PRC sama ji implicitně odůvodňuje nutností reakce na vývoj v autonomním státě, kde se prakticky kontinuálně pracuje na úpravách statutů. Víme totiž, že flexibilita a otevřenost je jedním z typických atributů existujícího modelu organizace země.

¹²⁰ PRC EA 2011

(http://www.prc.es/archivosbd/ideas_galeria/1b2455c8776bd94a8e1fa46d994971a6.pdf).

¹²¹ PRC, *Proyecto Político*, <http://www.prc.es/ideas/proyecto-politico.html>, webové stránky Regionalistické strany Kantábrie, <http://www.prc.es/ideologia.html>.

3.2.4. Unie navarrského lidu

UPN je již dlouhou dobu stranou vládní. Právě její reprezentanti exekutivě forálního společenstva předsedají už od roku 1996.¹²² Volební zisky strany jsou vysoké. V letech 1999, 2003 a 2007 si vždy připsala přes 40% hlasů. V roce 2011 ji podporu vyslovilo více jak 34% voličů.¹²³ Unie navarrského lidu je zároveň formací, jejíž zahrnutí do tohoto výzkumu není tak automatické, jako v případě zbylé desítky subjektů. U její komplementarity s definicí regionální politické strany se musíme krátce pozastavit.

Strana vznikla v roce 1979 jako formace, jejímiž základními cíli byly obrana svébytné identity Navarry a dosažení rozvoje a konsolidace forálního režimu uvnitř španělského státu autonomií.¹²⁴ V prvních autonomních volbách konaných v roce 1979 se Unie navarrského lidu umístila s 16% hlasy na třetím místě v závěsu za PSOE a UCD.¹²⁵ O čtyři roky později již byla druhou nejsilnější stranou, obdržela 23,5% hlasů. V roce 1987 svůj výsledek znovu vylepšila, ačkoliv jen lehce, když si její kandidáty vybralo 25% voličů.¹²⁶ Od svého založení až do konce 80. let UPN perfektně zapadala mezi regionální politické subjekty. V roce 1991 ale uzavřela alianci s Lidovou stranou. Na základě tohoto paktu se lidovci stáhli z autonomní politiky v Navarře a uvolnili tak místo v pravém prostoru politického spektra, o které se původně s UPN dělili. Unie navarrského lidu se následně stala dominantním hráčem stranické soutěže ve společenství. Skutečnost vazby na PP nás nutí zamyslet se nad oprávněností inkluze strany do tohoto bádání. O tom, že je UPN formací s regionálně ohraničenou voličskou základnou a mobilizačními zdroji, reprezentující sub-státní, regionální společenství

¹²² Navarra, podobně jako baskické provincie Araba, Guipuzcoa a Bizkaia, se již od středověku těšila v rámci španělského státu speciálním právům, která jsou označována jako *fueros*. S postupně stále hlubší centralizací země zmíněná teritoria svá *fueros* pozbyla. Španělská ústava z roku 1978 nicméně Navarře (stejně jako baskickým provinciím) prerogativy opět přiznala (např. fiskální systém, vlastní občanské právo ad.). Právě proto bylo do oficiálního jména společenstva Navarra namísto autonomní vloženo slovo forální (Comunidad Foral de Navarra). Speciální režim financování bývá někdy označován režimem forálním právě z toho důvodu, že fiskální samospráva byla a opět je jednou z prerogativ garantovaných Navarře a Baskicku.

¹²³ Webové stránky Vlády Navarry,

http://www.navarra.es/home_es/Gobierno+de+Navarra/Organigrama/La+Presidenta/La+institucion/ a http://www.navarra.es/home_es/Navarra/Instituciones/Elecciones+2011/Resultados+Anteriores/.

¹²⁴ Mª Luisa Ramon Rollón a Carmen Innerarity Grau, „Las elecciones autonómicas en la Comunidad Foral de Navarra“, in. *Las elecciones autonómicas en España 1980-1997*, ed. Manuel Alcántara a Antonia Martínez, (Madrid: CDIS, 1998), 388.

¹²⁵ UCD – Unión de Centro Democrático (Unie demokratického středu) byla koalici středových a středopravicových stran, v jejímž čele stál Adolfo Suárez. Strana opanovala španělskou politickou scénu během demokratické tranzice.

¹²⁶ Webové stránky Vlády Navarry,

http://www.navarra.es/home_es/Navarra/Instituciones/Elecciones+2011/Resultados+Anteriores/.

zájmů, a že své funkce vykonává v regionálně vymezeném operačním prostoru, není pochyb. Jak ale nahlížet na její vztah s Lidovou stranou? Nestala se Unie filiálkou lidovců? Je pravdou, že UPN navázala s PP úzké kooperativní vztahy, lze proto hovořit o jisté spřízněnosti.¹²⁷ O fúzi ale určitě nešlo.¹²⁸ Vztah obou subjektů měl totiž skutečně kooperační povahu, nikoliv integrační. O tom koneckonců svědčí i nedávný vývoj. V roce 2008 byl totiž pakt revokován, přestal existovat. V autonomních volbách konaných v květnu roku 2011 se obě dvě strany prezentovaly samostatně.¹²⁹ A Unie navarrského lidu, přestože ji na pravici nově konkurovala Lidová strana Navarry (Partido Popular de Navarra), získala přes 34% hlasů.¹³⁰ S přihlédnutím k těmto faktům klasifikujeme UPN jako formaci vyhovující našim kritériím a zahrnujeme ji do zorného pole této práce.

Při hledání postojů Unie navarrského lidu k podobě státního uspořádání Španělska využíváme volebních programů prezentovaných během čtyř posledních autonomních voleb.¹³¹ Opíráme se také o Zprávy z osmého kongresu UPN, který se konal v roce 2010, a konečně zohledňujeme i osy stranických politik prezentované na domovském webu strany.¹³² V programu z roku 1999 se Unie zavazuje k obraně autonomní konfigurace, která při svém vzniku vzala v úvahu historický odkaz Navarry a vybavila ji speciálním forálním režimem. Unie navarrského lidu respektuje baskické kulturní a jazykové dědictví a chápe jej jako součást (nikoliv podstatu) navarrské identity. Zcela jednoznačně odmítá ztotožnění Navarry s Baskickem, staví se proti jakémukoliv pokusu o spojení obou společenstev a vyjadřuje nesouhlas s existencí společných politických orgánů. Pokud jde o samosprávu, UPN požaduje maximální rozsah pravomocí, který ústava Španělska připouští. V souvislosti s *Amejoramientem*,

¹²⁷ Maxmilián Strmiska, *Regional Parties and Party Systems: Concept and Typology of European Regional Parties and Regional Party Arrangements* (Brno: Mgr. Anton Pasienska, nakladatelství a vydavatelství, 2005), 47-48.

¹²⁸ Tím se UPN odlišuje od Socialistické strany Katalánska (Partit dels Socialistes de Catalunya-Partido Socialista Obrero Español, PSC-PSOE), která, slovy prof. Strmisky, „fakticky představuje regionální pobočku PSOE, s níž sdílí základní prvky své identity, způsob fungování, zdroje politické legitimace i volební mobilizace.“ (Maxmilián Strmiska, *Katalánské politické strany: katalánské strany a regionální stranicko politický systém v letech 1977-2002* (Brno: AP, 2003), 38.) PSC-PSOE spíše odpovídá federaci stran sdružených v rámci Sjednocené levice (IU).

¹²⁹ Europapress.es, „La ruptura de UPN y PP acaba con 17 años de unidad de la derecha navarra“, *europapress.cz*, 28. října 2008, <http://www.europapress.es/nacional/noticia-ruptura-upn-pp-acaba-17-anos-unidad-derecha-navarra-20081028183453.html>.

¹³⁰ http://www.navarra.es/home_es/Navarra/Instituciones/Elecciones+2011/Resultados+Anteriores/.

¹³¹ UPN EA 1999, UPN EA 2003, UPN EA 2007, UPN EA 2011 (http://www.upn.es/wp-content/uploads/2011/08/UPN_programa_2011..pdf).

¹³² UPN, *Ponencia Estatutaria 2010*, http://www.upn.org/wp-content/uploads/2010/02/Ponencia_estatutaria.pdf, webové stránky Unie navarrského lidu, www.upn.org.

zaznává nárok na jeho úpravu.¹³³ A to v tom smyslu, že by základní zákon Navarry měl nově předsedovi vlády společenstva umožnit rozpuštění navarrského parlamentu a vypsaní předčasných voleb. Tuto reformu Unie chápe jako krok ke srovnání své úrovně autonomie s úrovní AS vzniklých podle článku 151 španělské konstituce. Dále, s ohledem na postavení svého teritoria, UPN volá po institucionální účasti Navarry při schvalování evropské (komunitární) legislativy dotýkající se témat spadajících do kompetence forálního společenstva.¹³⁴

Programy z let 2003, 2007 a 2011 nám při hledání konkrétních odpovědí na výzkumné otázky nenabízí nápadná vodítka. Předvolební dokumenty se totiž problematice uspořádání státu a pozice Navarry v autonomním systému věnují jen velmi málo. To lze, alespoň částečně, připsat reformám *Amejoramienta* a celkově reformám provedených ve vztazích centrum-autonomie. V roce 2001 byla realizována úprava „základního zákona“ Navarry, která mimo jiné naplnila požadavek UPN na posílení pravomocí předsedy navarrské vlády. V roce 2004 pak byla, jak již bylo v druhé kapitole ořejmno, dohodnuta nová formule účasti AS v delegacích Španělska v institucích EU, což bylo v roce 2009 stvrzeno v rámci další reformy *Amejoramienta*. Forální společenstvo tak má garantovanu přítomnost při normotvorbě EU. A to evidentně Unii navarrského lidu stačí.

Doplňkové materiály (Zprávy z osmého kongresu strany a osy stranických politik) nám poskytují pár dalších informací. V souladu s tím, co strana zanesla do programu z roku 1999, UPN nadále brání svébytnost Navarry před baskickým nacionalismem a za svůj cíl označuje derogaci čtvrtého přechodného ustanovení ústavy z roku 1978, které předpokládá existenci nástrojů umožňujících unifikaci Navarry a Baskicka.¹³⁵ Strana dále konstatuje, že jejím dlouhodobým záměrem je rozvoj

¹³³ UPN, EA 1999, 1-5. Ley Orgánica de Reintegración y Amejoramiento del Régimen Foral de Navarra (zkráceně *Amejoramiento* či LORAFNA) je v podstatě autonomním statutem Forálního společenství Navarra, ačkoliv, jak vidno, jméno základního zákona společenstva je odlišné. *Amejoramiento* se od ostatních autonomních statutů liší způsobem vypracování. V Navarře se v roce 1979 konaly volby do tzv. Forálního parlamentu, zároveň vznikla i Diputación Foral (vláda). Následně byl nastartován proces, během něhož se vedla jednání mezi zástupci Navarry a centrální vlády o oživení starých navarrských práv (tzv. fueros). Negociace vedly k přijetí LOFARNA, zákona, který navrátil Navarře její historické prerogativy a obnovil forální režim. Struktura dokumentu je podobná ostatním autonomním statutům. Zakotvuje politicko-institucionální rámec navarrské samosprávy. (Webové stránky Vlády Navarry, http://www.navarra.es/home_es/Navarra/Asi+es+Navarra/Autogobierno/El+Amejoramiento.htm.) Na rozdíl od ostatních statutů (s výjimkou baskického) uděluje Amejoramiento Navarře specifický režim financování, což je skutečnost rozebraná v již úvodu práce.

¹³⁴ UPN EA 1999, 1-5.

¹³⁵ Čtvrté přechodné ustanovení Španělské ústavy 1978, http://www.lamoncloa.gob.es/NR/rdonlyres/79FF2885-8DFA-4348-8450-04610A9267F0/0/constitucion_ES.pdf.

samosprávy a historických práv (fueros), stejně jako obhajoba plné integrace se Španělskem.¹³⁶ Za jeden ze základních principů svého *raison d'être* označuje Unie foralismus. Doslova uvádí: „*esenciálním cílem naší politické činnosti je obrana a rozvoj identity Navarry, jejích přirozených a historických práv a její přetrvání jako samostatného forálního společenství, svébytného a integrovaného jako součást španělského národa ...*“¹³⁷

Unie navarrského lidu je subjektem, který se k politicko-teritoriální konfiguraci státu staví pozitivně a v zásadě jej nekritizuje. Stát autonomií chápe jako nástroj, který její domovinu navrátil *fueros*, o něž Navarru připravily frankismus a předchozí státní režimy. Stát autonomií je viděn jako prostor, kde bylo a je možné historické prerogativy uplatňovat a rozvíjet. UPN je podle všeho spokojena s rozsahem své samosprávy a nevolá po její redefinici. Unie navarrského lidu nicméně není rezignovaným aktérem politické scény. Bylo jasně řečeno, že je odhodlána hájit svébytnost a identitu Navarry a její forální režim. Označení, které sama UPN používá, tedy foralismus, je zřejmě nejvýstižnější denominací pro její stanoviska a postoje. Foralismus je v podstatě pojmem analogickým k autonomismu, s jakým jsme se setkali například u PRC. Na místo autonomie ale foralismus obhajuje forální autonomii, forální systém vlastní Navarře, forální autonomii, která je v zásadě naplněna. Toto pozorování je podepřeno i tím, že foralismus UPN již není doprovázen souhrnným a trvalým katalogem požadavků vůči centru, byť dílčí nároky nalézáme.

Postoje a názorové pozice strany jsou stabilní. Postupnou absencí některých dřívějších požadavků lze připsat rozvoji autonomního statutu, v jehož souvislosti byly postavení Navarry a její samospráva posíleny.

3.2.5. Kanárská koalice

V roce 1993 se pět regionálních politických subjektů spojilo v jednu zastřešující formaci, která již téměř dvacet let hraje nejvyšší ligu stranické soutěže Kanárských ostrovů. Kanárské koalici se totiž podařilo sjednotit početné malé místní strany a vytvořit sílu, která následně začala výrazně promlouvat do autonomie i celonárodní politiky. Mezi pěti zakládajícími členy CC byly Nezávislá sdružení Kanárských ostrovů

¹³⁶ Webové stránky Unie navarrského lidu, <http://www.upn.es/ejes-nuestra-politica/navarra/>.

¹³⁷ „UPN se define como un partido foralista, de centro reformista y social. Objetivo esencial de su acción política es la defensa y desarrollo de la identidad de Navarra, de sus derechos originarios e históricos, y de su permanencia como Comunidad Foral propia, diferenciada e integrada en la nación española...“ (UPN, Ponencia Estatutaria 2010, 2, http://www.upn.org/wp-content/uploads/2010/02/Ponencia_estatutaria.pdf).

(Agrupaciones Independientes de Canarias, AIC), Kanárská nacionalistická iniciativa (Iniciativa Canaria Nacionalista, ICAN), Nacionalistická strana Kanárských ostrovů (Partido Nacionalista de Canarias, PCN), Majorenské shromáždění (Asamblea Majorera, AM) a Nacionalistický kanárský střed (Centro Canario Nacionalista, CCN).¹³⁸ V pro nás relevantním období posledních čtyř autonomních voleb a posledních čtyř celostátních voleb kandidovala CC čtyřikrát samostatně a čtyřikrát v koalici. V roce 2007 spojila Kanárská koalice své síly s PNC, která, byť spoluzakládala samotnou CC, se kvůli neshodám ve formaci vydala již v polovině 90. let na samostatnou cestu. V roce 2011 se pro volby do Parlamentu Kanárských ostrovů CC prezentovala opět společně s PNC. K nim se přidalo podobně „odpadlé“, původně CC zakládající, CCN. PNC byla partnerem CC i ve volbách do Generálních kortesů v roce 2008, kdy se k volebnímu bloku přidala ještě Strana nezávislých Lanzarote (Partido de Independientes de Lanzarote, PIL). Pro volby do Kortesů v roce 2011 pak byla vytvořena kolice CC s Novými Kanárskými ostrovy (Nueva Canarias, NC).¹³⁹

V případě Kanárské koalice vyjdeme ze sedmi volebních programů. Tři byly předloženy v rámci autonomních voleb (roky 2003, 2007 a 2011) a čtyři v rámci voleb do celostátního parlamentu (2000, 2004, 2008 a 2011).¹⁴⁰ Přihlédneme rovněž k vizím strany zveřejněným na jejím internetovém portálu.¹⁴¹ Z předvolebních dokumentů je zcela jasně patrný hlasitý požadavek strany na reformu státního upořádání a na výraznou úpravu postavení Kanárských ostrovů v systému. Koalice otevřeně volá po modifikaci Španělské ústavy, po modifikaci, která by měla reagovat na soudobé poměry i na nové výzvy. V roce 2008 CC dokonce hovoří o nutnosti provedení jakési druhé tranzice (*2ª transición*).¹⁴² Strana dlouhodobě prosazuje reformu senátu, tak aby byla zajištěna autentická reprezentace autonomních společenstev na federální úrovni. V několika programech se také objevila snaha prosadit právo AS na jmenování části

¹³⁸ Maxmilián Strmiska, *Regionální strany a stranické systémy: Španělsko, Itálie, Velká Británie a Severní Irsko* (Brno: CDK, 1998), 11.

¹³⁹ Webové stránky Archivo Histórico Electoral,

http://www.pre.gva.es/pls/argos_elec/DMEDB_ElecComunidades.informeElec?aNComuId=5&aVLengu a=c.

¹⁴⁰ CC EA 2003, CC-PNC EA 2007

(http://www.coalicioncanaria.org/uploads/documentos/4a55d9bb_Programa2007.DEFINITIVO.doc), CC-PNC-CCN EA 2011 (<http://www.coalicioncanaria.org/elecciones2011/img/programa.pdf>), CC EG 2000, CC EG 2004, CC-PNC-PIL EG 2008

(http://www.coalicioncanaria.org/uploads/documentos/4804a2f2_programa_electoral.pdf), CC-NC EG 2011 ([http://www.coalicioncanaria.org/uploads/documentos/4ea95076_programa_f\[2\].pdf](http://www.coalicioncanaria.org/uploads/documentos/4ea95076_programa_f[2].pdf)).

¹⁴¹ Webové stránky Kanárské koalice, <http://www.coalicioncanaria.org/>.

¹⁴² CC-PNC-PIL EG 2008, 8

(http://www.coalicioncanaria.org/uploads/documentos/4804a2f2_programa_electoral.pdf).

ústavních soudců.¹⁴³ Kanárská koalice opakovaně vyzývá k dokončení autonomizačního procesu, což mimo jiné spočívá i v explicitním výčtu autonomních společenstev v ústavní listině (tj. faktická derogace dispozitivního principu).¹⁴⁴ Rozsáhlejší aparát nároků je zacílen přímo na status Kanárský ostrovů v zemi. S tím v souvislosti je ve všech analyzovaných programech přítomen požadavek na reformu autonomního statutu ostrovů. Koalice volá po hlubší institucionalizaci a posílení bilaterálních vztahů své domoviny s centrem. Dvoustranná kooperace je podle ní nezbytná z důvodu mimořádných specifik, které tato insulární oblast vykazuje. CC je přesvědčena o nutnosti dosažení maximální úrovně autonomie, tzn. žádá transfer všech pravomocí, které ještě převodu nepodlehly. Chce rovněž, aby stát na autonomní instituce delegoval kompetence, jejichž efektivní výkon je podle stranického výkladu možný jenom skrze exekutivu Kanárských ostrovů, a to kvůli insularitě a superperiferní poloze teritoria. Mezi požadované pravomoci jsou zařazeny i vnější vztahy. Kanárská koalice od roku 2003 ve svých programech prezentuje prakticky kompletní zahraničněpolitickou agendu. Do ní spadají zahraniční relace ostrovů se zeměmi latinské Ameriky, Afriky i Evropy, což podle slov CC předpokládá vytvoření zastupitelských kanceláří Kanárů ve vybraných státech.¹⁴⁵ V roce 2007 se v programu objevila věta, v níž strana prosazuje přímý vliv na zahraniční politiku Madridu v těch záležitostech, které by mohly mít dopad na ostrovy.¹⁴⁶ Úzce provázán s obsahem předešlých řádek je i pravidelně se opakující nárok na realizaci vlastních politik v oblasti zahraničního obchodu. Přítomnost zástupců autonomního společenstva v institucích EU považuje Koalice za samozřejmé.¹⁴⁷ Do roku 2007 volala strana po vytvoření vlastního policejního sboru, což bylo vyslyšeno v roce 2010.¹⁴⁸ Kanárská koalice také žádá redefinici nastavení

¹⁴³ CC EG 2000, 29, CC EG 2004, 23 a CC-PNC-PIL EG 2008, 47

(http://www.coalicioncanaria.org/uploads/documentos/4804a2f2_programa_electoral.pdf).

¹⁴⁴ CC EG 2004, 14, CC-PNC EA 2007.

¹⁴⁵ CC-PNC-CCN EA 2011, 124-128

(<http://www.coalicioncanaria.org/elecciones2011/img/programa.pdf>).

¹⁴⁶ CC-PNC EA 2007

(http://www.coalicioncanaria.org/uploads/documentos/4a55d9bb_Programa2007.DEFINITIVO.doc).

¹⁴⁷ CC-PNC EA 2007

(http://www.coalicioncanaria.org/uploads/documentos/4a55d9bb_Programa2007.DEFINITIVO.doc), CC-NC EG 2011 (http://www.coalicioncanaria.org/uploads/documentos/4ea95076_programa_f21.pdf).

¹⁴⁸ Rtve.es, „Archipiélago noticias, Creada la Policía canaria“, *rtve.es*, 30. června 2010,

<http://www.rtve.es/alacarta/audios/archipelago-noticias/archipelago-noticias-creada-policia-canaria-30-06-10/816098/>.

autonomního financování, neboť dle jejího mínění stávající systém podhodnocuje potřeby ostrovů.¹⁴⁹

Na svých webových stránkách se CC označuje za nacionalistickou formaci, která usiluje o rozvoj a obranu kanárského lidu a obhájí správu věcí vlastních.¹⁵⁰ Je docela zajímavé, jakým způsobem strana nakládá s pojmy lid (*pueblo*), národnost (*nacionalidad*) a národ (*nación*). V jejích vyjádřeních se totiž tyto termíny prolínají a jsou používány paralelně.¹⁵¹ Každopádně platí, že Koalice volá po uznání tzv. *plurinacionalidad*, tedy představuje si takový stát, který stojí na akceptaci mnohonárodnostního charakteru svého obyvatelstva.¹⁵²

Prakticky všechno, čeho se Koalice domáhá, je ospravedlňováno přesvědčením, že pouze rozsáhlá samospráva může přispět k rozvoji vzdálených Kanárských ostrovů, přičemž velmi výrazně je zdůrazňován jev zvaný *hecho diferencial*. Doslova odlišná skutečnost je pojmem, prostřednictvím kterého (nejenom) Kanárská koalice podtrhuje specifika své domoviny, tj. umístění na vzdálené periferii, specifický historický vývoj, svébytná identita atd. Právě kvůli tomuto fenoménu se strana zasazuje o vytvoření asymetrické federace, v níž budou Kanárské ostrovy disponovat speciálními postavením odlišným od statusu kontinentálních či středomořských autonomních společenstev.

Stanoviska Kanárské koalice můžeme označit za stabilní. Drtivá většina pozic je zachována napříč programovými dokumenty. Pouze nepříliš výrazný posun lze identifikovat ve smyslu rétorickém, nikoliv ale faktickém. Kupříkladu, programy z první poloviny sledované dekády se souhlasně stavěly k úsudku, že ústavní konfigurace z roku 1978 působila ve prospěch rozvoje mladého demokratického státu, přestože už zde byly jasně uváděny tužby po reformě autonomního modelu. V novějších programech je mnohem výrazněji slyšet tón odmítající dané konstituční nastavení. Obsahově je ale programová agenda v zásadě statická. K tomuto tvrzení docházíme i s vědomím, že během pro nás relevantního období spojila CC třikrát své síly s dalšími

¹⁴⁹ CC-PNC-PIL EG 2008, 16

(http://www.coalicioncanaria.org/uploads/documentos/4804a2f2_programa_electoral.pdf), CC-PNC-CCN EA 2011, 10-11 (<http://www.coalicioncanaria.org/elecciones2011/img/programa.pdf>).

¹⁵⁰ Webové stránky Kanárské Koalice, http://www.coalicioncanaria.org/web_2010/1.php.

¹⁵¹ CC-PNC-PIL EG 2008, 9, 14, 17

(http://www.coalicioncanaria.org/uploads/documentos/4804a2f2_programa_electoral.pdf), CC-PNC-CCN EA 2011 (<http://www.coalicioncanaria.org/elecciones2011/img/programa.pdf>), 119, 129, webové stránky Kanárské Koalice, http://www.coalicioncanaria.org/web_2010/1.php.

¹⁵² CC EG 2004, 10, CC-PNC EA 2007

(http://www.coalicioncanaria.org/uploads/documentos/4a55d9bb_Programa2007.DEFINITIVO.doc), CC-NC EG 2011 (http://www.coalicioncanaria.org/uploads/documentos/4ea95076_programa_f121.pdf).

politickými subjekty. Na její programové požadavky v rámci námi pozorované materie to nemělo viditelný vliv.

Souhrnem tedy konstatujeme, že Kanárská koalice je stranickou formací, jež se neztotožňuje s platnými pravidly, na kterých je postaven stát autonomií, a volá po změně nastavení, v jejímž důsledku by měl vzniknout asymetrický federativní celek. V něm by měly Kanárské ostrovy disponovat speciálním postavením a těšit se zvláštnímu zacházení z důvodu vzdálené polohy a insulárního charakteru.

3.2.6. Konvergence a jednota

Mezi lety 1980 a 2003 byla katalánská Generalitat nepřetržitě ovládána Konvergencí a jednotou. CiU vznikla v roce 1978 jako volební koalice dvou politických subjektů, jmenovitě Demokratické konvergence Katalánska (Convergència Democràtica de Catalunya, CDC) a Demokratické unie Katalánska (Unió Democràtica de Catalunya, UDC). Od konce 70. let CiU jednotně vstupuje do katalánské i celostátní stranické soutěže. V roce 2001 se vazba mezi oběma partnery posílila, když se CDC a UDC spojily ve stranickou federaci.¹⁵³

Òscar Barberà a Astrid Barrio rozlišují tři vývojové etapy Konvergence a jednoty. První období spadá do konce 70. let a první poloviny dekády následující a je charakterizováno konsolidací pozic CiU, která se stala hlavním aktérem výstavby katalánské autonomie. Druhá etapa zahrnuje období od poloviny 80. let do poloviny let 90. a vyznačuje se naprostou dominancí strany na autonomní politické scéně. Třetí vývojový úsek se datuje od roku 1995, kdy CiU začala oslabovat ve prospěch narůstající podpory Socialistické strany Katalánska (PSC-PSOE).¹⁵⁴ Trend snižující se volební síly byl ovšem zvrácen v roce 2011, jelikož v autonomních volbách strana navázala na starší zisky a zůstala pouze šest křesel za absolutní většinou.¹⁵⁵

Postoje a stanoviska Konvergence a jednoty zjišťujeme skrze „plnou sadu“ předvolebních programů, tj. čtyři programy předložené v rámci autonomních voleb (roky 1999, 2003, 2006 a 2010) a čtyři programy prezentované voličům před volbami

¹⁵³ Webové stránky Konvergence a jednoty, <http://www.ciu.cat/historia.php>.

¹⁵⁴ Óscar Barberà a Astrid Barrio, „Convergència i Unió: from Stability to Decline?“, in. *Autonomist Parties in Europe: Identity Politics and Revival of the Territorial Cleavage*, ed. Lieven De Winter, Margarita Gómez-Reino, Peter Lynch (Barcelona: ICPS, 2006), 103.

¹⁵⁵ Webové stránky Archivo Histórico Electoral, http://www.pre.gva.es/pls/argos_elec/DMEDB_ElecComunidades.informeElec?aNCComuId=9&aVLengu a=c.

do Generálních kortesů (2000, 2004, 2008, 2011).¹⁵⁶ Na úvod se zaměříme na to, jak se strana staví ke státu autonomií a ke Španělsku vůbec. Jednou z vlajkových lodí ideové pozice CiU je koncept Katalánska a Katalánců jako národa ve smyslu *nación*, tj. národa v politickém i kulturním ohledu. Strana je neochvějně přesvědčena o plurinacionalitě Španělska a odmítá akceptovat ústavou vytvořenou hierarchii *nación* (jen jeden, ten španělský) – *nacionalidades* (např. Katalánci) a *regiones*. V souvislosti s tím je artikulován nárok nejenom na správu věcí vlastních (autonomii), nýbrž je zdůrazněno, že se Katalánsko nikdy nezřeklo práva rozhodování o svém vlastním osudu a své budoucnosti.¹⁵⁷ V programu z roku 2010 je otevřeně řečeno, že se Katalánsko nevzdalo práva na sebeurčení (autodeterminació).¹⁵⁸ Explicitní úmysl probudit toto právo (tj. osamostatnit se) ale v programech nezaznívá.¹⁵⁹ V roce 2003 se v programu objevuje zmínka o tom, že autonomní statut by měl Katalánsku garantovat model sdílené suverenity.¹⁶⁰ V návaznosti na volání po uznání mnohonárodnostní povahy Španělska je obhajována reforma horní komory španělského parlamentu, z něhož se má stát autentická platforma pro přímý vliv AS na celostátní politiku.¹⁶¹ Podobně, ústavní soud má svým personálním složením odrážet mnohonárodnost státu a na jmenování jeho členů mají mít vliv i jednotlivá společenstva.¹⁶² Stejně tak při jmenování jiných vysokých státních činitelů (např. Centrální banky) se anticipuje participace AS.¹⁶³ Změny tohoto charakteru by přirozeně předpokládaly modifikaci ústavy, což Konvergence a jednota pokládá za žádoucí. Konkrétně se vyjádřila, že konstituce nesmí být považována za rigidní dokument, který by neodrážel realitu.¹⁶⁴ V roce 2010 strana proklamuje, že ústavní konsensus dosáhl maximální hranice (konce) a je potřeba nalézt konsensus nový.¹⁶⁵ Podobně jako některé další analyzované politické subjekty je i CiU přesvědčena o nutnosti akceptaci *hechos diferenciales*, čímž ospravedlňuje předpoklad

¹⁵⁶ CiU EA 1999, CiU EA 2003, CiU EA 2006 (<http://www.ciu.cat/media/9779.pdf>), CiU EA 2010 (<http://ciu.cat/media/46861.pdf>), CiU EG 2000, CiU EG 2004, CiU EG 2008 (<http://www.ciu.cat/media/23647.pdf>), CiU EG 2011.

¹⁵⁷ CiU EG 2008, 38 (<http://www.ciu.cat/media/23647.pdf>), CiU EG 2011, 107.

¹⁵⁸ CiU EA 2010, 81 <http://ciu.cat/media/46861.pdf>.

¹⁵⁹ Specialisté v oblasti ústavního práva a státovědy nezaujímají úplně jednotný postoj v otázce, zda je právo na vystoupení ze státního svazku slučitelné se současným pojetím federace. Viz např. Karel Klíma a kol., *Státověda* (Plzeň: Aleš Čeněk, 2011), 117-119 nebo Jan Filip, Jan Svatoň, Josef Zimek, *Základy státovědy* (Brno: Masarykova univerzita, 2002), 243, 244. Pokud bychom uvažovali o federaci, v níž mají federální entity právo secese, pak bychom nárok CiU mohli interpretovat jako federalistický.

¹⁶⁰ CiU EA 2003, 100.

¹⁶¹ CiU EG 2000, 8, CiU EG 2004, CiU EG 2008, 6 (<http://www.ciu.cat/media/23647.pdf>).

¹⁶² CiU EG 2008, 10, 129, CiU EG 2008, 17 (<http://www.ciu.cat/media/23647.pdf>).

¹⁶³ CiU EG 2011, 137.

¹⁶⁴ CiU EA 1999, 30, CiU EG 2000, 99.

¹⁶⁵ CiU EA 2010, 6 (<http://www.ciu.cat/media/9779.pdf>).

asymetrické státní konfigurace. Konvergence a jednota se otevřeně staví proti homogenizaci autonomní mapy.¹⁶⁶

Nyní se blíže zabýváme představami CiU o statusu vlastního teritoria. V tomto ohledu je potřeba vzít na vědomí významný milník, který do jisté míry ovlivnil skladbu programové agendy. V roce 2006 byl totiž schválen nový autonomní statut, jenž svým obsahem výrazně posunul katalánskou autonomii. Při hodnocení obsahové stability programové agendy proto budeme realitu nové autonomní „ústavy“ zohledňovat.

V programech vydaných před rokem 2006 je požadavek na reformu statutu přítomen, přičemž je doprovázen výčtem nároků, jež mají být novou listinou uspokojeny.¹⁶⁷ Mezi základní tužby strany ohledně postavení Katalánska ve státě autonomií patří úprava financování společnosti a modifikace fiskálního nastavení. V programech z let 1999 a 2000 strana trvá na tom, že podíl daní, které zůstávají v rukách Generalitat, se musí navýšit.¹⁶⁸ To bylo částečně novým statutem zajištěno.¹⁶⁹ V novějších programech již strana přímo požaduje model podobný forálnímu systému (systém *conciertos*), tj. daně budou plně v dikci katalánských autorit, přičemž každoročně se s centrem (národní vládou) bilaterálně vyjednává suma peněz určená pro převod do státní kasy.¹⁷⁰ Znamenalo by to vyjmutí společnosti z obecného režimu financování. Dále, CiU prosazuje, aby na půdě Katalánska existovala pouze jedna administrativa, a sice Generalitat. Stát se pak má vyvarovat zásahů do domény společnosti.¹⁷¹ V souvislosti s jedinou státní (tedy autonomní) správou volá Konvergence a jednota po úpravě judičiální moci Španělska, neboť chce disponovat vlastním modelem soudnictví.¹⁷² To, jak víme, se neslučuje s platnou zákonnou úpravou, protože soudní moc, na rozdíl od legislativy a exekutivy, je unifikovaná, založená na principu jednoty. CiU dlouhodobě prosazuje prohloubení bilaterálních vztahů mezi Generalitat a centrální vládou. Jenom tak může být zajištěn ohled na katalánská specifika a katalánské *hecho diferencial*.¹⁷³ Rozsáhlé pasáže programů jsou

¹⁶⁶ CiU EA 1999, 36, CiU EG 2000, 5.

¹⁶⁷ CiU EA 1999, 22, 25, CiU EG 2000, 7, 11, CiU EG 2004.

¹⁶⁸ CiU EA 1999, 25, 46, CiU EG 2000, 5.

¹⁶⁹ César Colino, „Constitutional Change Without Constitutional Reform: Spanish Federalism and Revision of Catalonia’s Statute of Autonomy“, *The Journal of Federalism*, volume 39, number 2 (2009), 276, <http://www.ebscohost.com/>.

¹⁷⁰ Strana hovoří o tzv. fiskálním paktu. (CiU EA 2010, 82 (<http://ciu.cat/media/46861.pdf>), CiU EG 2011, 129).

¹⁷¹ CiU EA 1999, 32, CiU EA 2006 (<http://www.ciu.cat/media/9779.pdf>), 185, CiU EA 2010, 83 (<http://ciu.cat/media/46861.pdf>).

¹⁷² CiU EA 1999, 32, CiU EA 2003, 57-58, CiU EG 2010, 143.

¹⁷³ CiU EA 2010, 82 (<http://ciu.cat/media/46861.pdf>), CiU EG 2011, 172.

věnovány zahraničně-politické agendě strany. Konvergence a jednota trvá na přímém zastoupení Katalánska v institucích EU a na participaci ve státních delegacích a při rozhodování státu o evropské politice Španělska.¹⁷⁴ Volá také po členství Katalánska v UNESCO.¹⁷⁵ Rovněž se zavazuje rozvíjet kulturní a ekonomické vztahy s dalšími zeměmi.¹⁷⁶

Mezi programy Konvergence a jednoty, které jsou předkládány pro volby do autonomního parlamentu, a těmi, které jsou prezentovány v rámci všeobecných voleb, nalézáme určitý rozdíl. Totiž prvně zmíněné dokumenty se rozsáhle zaměřují na katalánskou vnitřní politiku a na postavení teritoria jako takového. Na druhém místě zmíněné programy nesou intenzivnější stopu návrhů ovlivňující celý systém státu autonomií. Kupříkladu požadavek reformy senátu se objevuje pouze v programech pro volby do Generálních kortesů.¹⁷⁷

Názory a stanoviska Konvergence a jednoty lze pokládat za stabilní. To, že některé důležité návrhy zmizely, lze zpravidla dát do logické souvislosti se schválením nového, velmi ambiciózního statutu.¹⁷⁸ Přirozeně se objevily i požadavky nové, neukazují se nicméně jako kontradiktorní k tradiční linii strany. Pokud jde o model státního celku, v němž si CiU představuje další existenci Katalánska, můžeme tvrdit následující. Konvergence a jednota se zasazuje o uznání existence mnohonárodní asymetrické entity, v níž budou vztahy mezi Madridem a Katalánskem založeny na bilaterální formuli. Formulí, jejíž expresí bude federativní relace přiznávající Katalánsku právo rozhodovat o svém vlastním osudu. Ve svých programech strana slovo federace nepoužívá (tedy s ohledem na státní uspořádání). Řada jejich představ (např. federalisticky pojatý senát, fiskální federalismus v podobě *conciertos económicos*, požadavek na dvojí systém soudní moci, vlastní zahraničně-politická agenda) ale indikuje, že pro ni žádoucí státní konfigurace se nachází v prostoru složeného modelu státu, v zásadě vyhovujícímu definici federace.

¹⁷⁴ CiU EA 2003, 95, 100, CiU 2006, 144 (<http://www.ciu.cat/media/9779.pdf>), CiU EG 2011, 118.

¹⁷⁵ CiU EA 2006, 139 (<http://www.ciu.cat/media/9779.pdf>), CiU EG 2011, 137-138.

¹⁷⁶ CiU EA 2003, 94, CiU EG 2004, CiU, CiU EA 2010, 89-92 (<http://ciu.cat/media/46861.pdf>),

¹⁷⁷ CiU EG 2000, 8, CiU EG 2004, CiU EG 2008, 6, CiU EG 2011, 107.

¹⁷⁸ Některé pasáže statutu byly po jeho vstupu v platnost napadeny u ústavního soudu. Ten skutečně některé články zrušil. CiU tento krok chápe jako porušení jejího práva na správu věcí vlastních. Přes rozsudky TC (Tribunal Constitucional – ústavní soud) se strana zavázala rozvíjet statut v největší možné míře. (CiU EA 2010, 82, <http://ciu.cat/media/46861.pdf>).

3.2.7. Galicijský nacionalistický blok

Mezi lety 1989 a 2005 opanovala galicijskou politickou scénu Lidová strana, která dokázala čtyřikrát po sobě v autonomních volbách dosáhnout na absolutní většinu, a vytvářet tak jednobarevnou vládu. Od roku 2009 je PP opět u moci. Tento fakt však neznamená, že by Galicie nevykazovala přítomnost regionálních politických sil. Součástí stranické soutěže je totiž i Galicijský nacionalistický blok, který nejenže dokáže obdržet dostatek voličských hlasů pro získání parlamentního zastoupení, nýbrž se i podílet na vládě, jako tomu bylo v letech 2005-2009, kdy reprezentanti BNG a PSOE sestavili koaliční kabinet.¹⁷⁹

Galicijský nacionalistický blok byl založen v roce 1982. Hlavní příčinou jeho vzniku byla snaha sjednotit různé nacionalistické strany v Galicii, a vytvořit tak půdu pro získání křesel v autonomním parlamentu. To se podařilo již v roce 1985. V roce 1989 se BNG stal nejsilnější regionalistickou stranickou formací a v roce 1993 jediným takovým subjektem na půdě galicijského legislativního sboru. Všeobecné volby v roce 1996 byly dalším přelomovým momentem, neboť od té doby se datuje přítomnost Bloku také v Generálních kortesech.¹⁸⁰

Jaký je postoj strany vůči státu autonomií a jaké místo si v rámci politicko-teritoriální konfigurace země pro Galicii přeje, zjišťujeme prostřednictvím sedmi volebních programů. Tři byly určeny oku voliče participujícího na autonomních volbách (2001, 2005 a 2009) a čtveřice programů pochází z voleb celostátních (2000, 2004, 2008, 2011).¹⁸¹ Při hledání stanovisek BNG využijeme také Dokumentů z XIII. národního shromáždění strany z roku 2012 (Documentos da XIII Asemblea Nacional do BNG) a podíváme se rovněž na principy, kterými se strana definuje na svém domovském portálu.¹⁸²

¹⁷⁹ Webové stránky Archivo Histórico Electoral, http://www.pre.gva.es/pls/argos_elec/DMEDB_ElecComunidades.informeElec?aNComuId=11&aVLengua=c.

¹⁸⁰ Margarita Gómez-Reino Cachafeiro, *El nacionalismo minoritario, de la marginalidad al gobierno: la trayectoria del Bloque Nacionalista Galego (1982-2007)*, (Universitat Autònoma de Barcelona, 1999), 126, <http://ddd.uab.cat/pub/papers/02102862n92/02102862n92p119.pdf>.

¹⁸¹ BNG EA 2001, BNG EA 2005, BNG EA 2009, BNG EG 2000, BNG EG 2004, BNG EG 2008, BNG EG 2011 (<http://www.bng-galiza.org/opencms/export/sites/default/BNG/global/contidos/arquivos/descargas/Programa-Electoral-Xerais2011.pdf>).

¹⁸² BNG, *Documentos da XIII Asemblea Nacional do BNG* (2012), <http://www.bng-galiza.org/opencms/export/sites/default/BNG/global/contidos/arquivos/Documentos/Documentos-XIII-AN-BNG.pdf>, webové stránky Galicijského nacionalistického bloku, http://www.bng-galiza.org/opencms/opencms/BNG/global/contidos/textos/principios/textos/texto_0001.html?uri=/BNG/global/seccions/textos/listado.html&sitioFic=global.

Zaměříme-li se na postavení autonomního společenstva v systému a jeho samosprávu, zjistíme, že od roku 2004 BNG opakovaně do své programové agendy zařazuje požadavek na úpravu autonomního statutu, který je do dnešních dnů platný ve stejném znění, jaké bylo přijato v roce 1981.¹⁸³ Nová „základní listina“ společenstva má zohlednit transfer pravomocí, jenž byl proveden v letech minulých, a zároveň se očekává zakotvení kompetencí nových, které Galicii umožní efektivní uskutečňování autonomie, tedy vlastní vlády a správy.¹⁸⁴ Mezi takové patří právo na přímou účast v delegacích zastupujících Španělsko v EU, prerogativa vlastní činnosti v oblasti vnější politiky a vlastního zastoupení v zájmových zemích či záruka vlivu společenstva na státem uzavírané mezinárodní smlouvy.¹⁸⁵ Už více než jednu dekádu BNG volá po vytvoření autonomní policie, kterou disponují třeba Katalánsko či Kanárské ostrovy.¹⁸⁶ Prozatím bez úspěchu. Blok se dále zasazuje o decentralizaci justice, což v jeho představě znamená správu nad soudními orgány působícími na území autonomní oblasti, nikoli nutně výstavbu vlastní galicijské soudní moci.¹⁸⁷ Velmi významnou a opravdu objemnou součástí stranických programů je otázka financí a fiskálního systému. Galicijský nacionalistický blok hlasitě volá po finanční i fiskální autonomii, požaduje pravomoc normotvorby ve sféře daňové politiky, právo vybírat a regulovat daně a poplatky a volně nakládat s penězi z evropských fondů.¹⁸⁸ To vše je nárokováno s respektem vůči meziteritoriální solidaritě různých oblastí státu.¹⁸⁹ Ačkoliv si strana přeje reformu obecného režimu financování, vystoupit z něho v úmyslu nemá a systém *conciertos* si za cílový model nevybírání. Důraz je rovněž položen na institucionalizaci bilaterálních vztahů s Madridem v rámci autonomního státu, což by mimo jiné znamenalo etablování společné komise jako platformy, na níž by participovali jak zástupci Galicijské junty, tak zástupci centrální vlády.

Systémová reforma státu autonomií je nedílnou součástí všech programových dokumentů BNG a je poměrně podrobně rozpracována. Blok zásadně nesouhlasí s generalizací, homogenizací a symetrizací autonomních jednotek tvořících Španělsko,

¹⁸³ BNG EG 2004, 53, BNG EA 2005, 8, BNG EG 2008, 9, 17, BNG EA 2009, 8.

¹⁸⁴ BNG EA 2005, 8, 10-11, BNG EG 2008, 7-10, 17, BNG EA 2009, 7-10.

¹⁸⁵ BNG EA 2001, 225, 269, BNG EG 2004, 61, 62, BNG EA 2005, 14, 269, BNG EG 2009, 7, 204-206.

¹⁸⁶ BNG EA 2001, 238, BNG EA 2005, 263, BNG EG 2011, 14 (<http://www.bng-galiza.org/opencms/export/sites/default/BNG/global/contidos/arquivos/descargas/Programa-Electoral-Xerais2011.pdf>).

¹⁸⁷ BNG EA 2001, 236-237, BNG EA, 257, BNG EG 2004, 47, BNG EA 2009, 191.

¹⁸⁸ BNG EG 2000, 42, 43, BNG EA 2005, 12, 53, 56, BNG EG 2008, 19-20.

¹⁸⁹ To se dá vysvětlit tím, že na rozdíl třeba od Katalánska či Baskicka, periferní Galicie přerozdělování státních peněz potřebuje, neboť je na straně akceptora finančních prostředků.

s čímž v souvislosti volá po uznání pluralitní reality státu, který by byl oficiálně postaven na četnosti národů, jazyků i kultur a jejich rovnosti.¹⁹⁰ Ústava musí nutně respektovat nezadatelná práva Galicijců, Katalánců i Basků, což znamená reformulaci jejího druhého článku, v němž se hovoří o „*neporušitelné jednotě (jediného) španělského národa*“.¹⁹¹ Konstitučně zakotvený koncept historických národností (*nacionalidades históricas*) Blok považuje za způsob, jak redukovat národy pyrenejského poloostrova na entity s pouze omezenou a shora připsanou mocí samosprávy. Podobně jako Kanárská koalice, i BNG zmiňuje nutnost provedení druhé tranzice.¹⁹² Těmto skutečnostem mají být dle mínění Galicijského nacionalistického bloku přizpůsobeny instituce státu. Reforma senátu je pravidelně opakovaným nárokem, který je doprovázen popisem funkce, složení i pravomocí modifikované komory teritoriálního zastoupení. Senát má nově odrážet různorodost země a národům Španělska přiznat právo veta ve věcech týkajících se kompetencí federálních jednotek. Senát by měl rovněž, podobně jako třeba v „klasické“ federaci USA, dávat souhlas s mezinárodními smlouvami.¹⁹³ Stejně tak se předpokládá přizpůsobení jiných státních orgánů, kupříkladu Ústavního soudu či Generální rady soudní moci.¹⁹⁴

Požadavky BNG byly po dlouhou dobu vyrovnané a konzistentní. Strana si trvale udržovala jednotnou ideovou linii bez výraznějších názorových zvrátů. Určitá změna ale nakonec nastala, a sice v nejnovějším období. V posledním volebním programu z roku 2011, v Dokumentu z XIII. národního shromáždění Bloku a mezi principy, kterými se strana prezentuje na webových stránkách, se nově objevilo prohlášení o nutnosti uznání práva Galicie na sebeurčení.¹⁹⁵ To by bylo možné

¹⁹⁰ BNG EG 2000, 2,3, BNG EA 2001, 8, 25, BNG EG 2004, 60, BNG EG 2008, 9, 10, 17, BNG, *Documentos da XIII Asemblea Nacional do BNG* (2012), 12, <http://www.bng-galiza.org/opencms/export/sites/default/BNG/global/contidos/arquivos/Documentos/Documentos-XIII-AN-BNG.pdf>.

¹⁹¹ „*La Constitución se fundamenta en la indisoluble unidad de la Nación española, patria común e indivisible de todos los españoles, y reconoce y garantiza el derecho a la autonomía de las nacionalidades y regiones que la integran y la solidaridad entre todas ellas.*“ (Čl. 2 Španělské ústavy 1978 http://www.lamoncloa.gob.es/NR/rdonlyres/79FF2885-8DFA-4348-8450-04610A9267F0/0/constitucion_ES.pdf.)

¹⁹² BNG EG 2008, 23.

¹⁹³ BNG EG 2004, 60, 61, BNG EG 2008, 13, 23, BNG EG 2011, 39 (<http://www.bng-galiza.org/opencms/export/sites/default/BNG/global/contidos/arquivos/descargas/Programa-Electoral-Xerais2011.pdf>).

¹⁹⁴ BNG EA 2001, 224, BNG EA 2005, 13, 258, BNG EG 2008, 13.

¹⁹⁵ BNG EG 2011, 39, BNG, *Documentos da XIII Asemblea Nacional do BNG* (2012), 13, <http://www.bng-galiza.org/opencms/export/sites/default/BNG/global/contidos/arquivos/Documentos/Documentos-XIII-AN-BNG.pdf>, webové stránky Galicijského nacionalistického bloku, http://www.bng-galiza.org/opencms/opencms/BNG/global/contidos/textos/principios/textos/texto_0001.html?uri=/BNG/global/seccions/textos/listado.html&sitioFic=global.

interpretovat jako garanci práva (nikoliv jeho automatickou aktivaci) na rozhodnutí o případné secesi, tj. vystoupení ze svazku se Španělskem. Tento nárok, jak už bylo řečeno v souvislosti s obdobným nárokem katalánské Konvergence a jednoty, má ambivalentní podstatu, jelikož hypoteticky může být vlastní jak federacím, tak konfederacím. Každopádně ale zdůrazněme, že vůli k vytvoření vlastního státu, resp. úmysl dosažení nezávislosti Galicie, BNG nikde ve svých programových dokumentech nezmiňuje.

Buď jak buď, z výše uvedených odstavců plyne nesouhlas Galicijského nacionalistického bloku s podstatou státu autonomií, s jeho kompromisním pojetím jako modelu kombinujícího snahy po jednotě na jedné straně a tužby po uznání národní svébytnosti na straně druhé. Strana se vyslovuje ve prospěch konfigurace, kterou nikde konkrétně jedním slovem nepojmenovává. Nicméně implicitně nám programová agenda BNG prozrazuje, že rámcovou předlohou její představy o uspořádání Španělska je vícenárodní a asymetrický federativní celek, v němž by bylo, s přihlédnutím k nejaktuálnějším stanoviskům strany, konstituujícím jednotkám (národům) garantováno právo na sebeurčení.

3.2.8. Republikánská levice Katalánska

V březnu roku 1931, těsně před vyhlášením druhé republiky, došlo v Katalánsku k fúzi tří politických subjektů. Strana Katalánský stát (Estat Català) Francesca Macià, Republikánská strana Katalánska (Partit Republicà Català) Lluíse Companys a skupina Názor (L'Opinió) Joana Lluhího y Vallescà se tehdy v barcelonské čtvrti Sants spojily a vytvořily nejstarší stále fungující katalánskou regionální politickou stranu, Republikánskou levice Katalánska. ERC dominovala katalánské politické scéně prakticky po celou dobu trvání druhé republiky a její hlavní představitelé, zmínění Francesc Macià a Lluís Companys, zastávali v letech 1932-1933, respektive 1934-1940 pozice předsedů *Generalitat*. Jako republikánská a levicová strana byla ERC jedním z úhlavních nepřátel frankistického režimu. Byla proto odkázána do ilegality a část jejích členů se musela uchýlit do exilu.¹⁹⁶ Přejít k demokracii umožnil straně návrat na politickou scénu, její volební úspěchy už ale zdaleka nedosahují takových rozměrů jako v předfrankistickém období. Přesto, ERC zůstává relevantním aktérem katalánské stranické soutěže a její zástupci jsou voliči delegováni i do celostátního parlamentu.

¹⁹⁶ Montserrat Baras a Jordi Matas Dalmases, „Els partits polítics i el sistema de partits“, in *El sistema polític de Catalunya*, ed. Miquel Caminal Badia a Jordi Matas almasés (Barcelona: Edicions Universitat de Barcelona, 1998), 176, 177.

Výsledky strany v poslední čtveřici autonomních voleb jsou poměrně nevyrovnané. V roce 1999 strana získala necelých 9% hlasů a o čtyři roky později svůj výsledek téměř zdvojnásobila (ačkoliv musíme připomenout, že ve volbách v roce 2003 byla ERC podporována formací Catalunya 2003). V roce 2006 si dokázala výsledek z předcházejících voleb udržet (byť kandidovala zcela samostatně), když ji podpořilo přes 14% voličů. V roce 2010 její podpora klesla na necelých 7%. V období let 2003-2006 a 2006-2010, tedy v době výrazných volebních úspěchů, se ERC podílela na katalánské vládě. Byla jednou ze stran tzv. *tripartito*, které sedm let ovládalo *Generalitat*.¹⁹⁷

V politickém projektu, jež Republikánská levice Katalánska představuje na svém domovském internetovém portálu, se praví: „... *zisk nezávislosti pro Katalánské země v jednotné Evropě je nezvratitelným cílem.*“¹⁹⁸ Tato věta je původní součástí *Declaració ideològica d'Esquerra Republicana de Catalunya*¹⁹⁹, dokumentu vydaném na kongresu strany v roce 1993. V něm se ERC přihlásila k obhajobě nezávislosti Katalánských zemí, k obhajobě vzniku nezávislé republiky sdružující španělská teritoria, v nichž se používá katalánština.²⁰⁰ Od roku 1993 se základní cíl katalánských levicových republikánů nezměnil, což dosvědčují jak jejich aktuální webová prezentace, tak jejich volební programy. Pojdme se nyní podrobněji podívat na programové dokumenty strany, resp. na to, jak se v nich ERC konkrétně staví k otázce státního uspořádání a postavení Katalánska (Katalánských zemí) v rámci prozatím platného systému státu autonomií. Při rozboru budeme přihlížet k osmi materiálům, čtyřem pocházejícím z autonomních voleb (roky 1999, 2003, 2006 a 2010) a čtyřem pocházejícím z voleb do Generálních kortesů (roky 2000, 2004, 2008 a 2011).²⁰¹

Programy z let 1999 a 2000 jsou obsahově prakticky shodné. Důraz je v nich položen na potřebu překonání současné ústavní formule ve prospěch plurinacionality.

¹⁹⁷ Webové stránky Archivo Histórico Electoral,

http://www.pre.gva.es/pls/argos_elec/DMEDB_ElecComunidades.informeElec?aNComuId=9&aVLenguaj=C.

¹⁹⁸ „... *l'obtenció de la independència dels Països Catalans a l'Europa Unida constitueix un objectiu irrenunciable.*” (Webové stránky Republikánské levice Katalánska,

<http://www.esquerra.cat/partit/projecte-politic/projecte-ppcc>.)

¹⁹⁹ ERC, *Declaració ideològica d'Esquerra Republicana de Catalunya* (1993)

http://www.esquerra.cat/web_nova/arxius/declaracio.pdf.

²⁰⁰ Jedná se o Katalánsko, Valencijské společenství, Baleárské ostrovy a východní hraniční pás Aragonie, tzv. Franja de Ponent.

²⁰¹ ERC EA 1999, ERC a Catalunya 2003 EA 2003, ERC EA 2006, ERC EA 2010, ERC EG 2000, ERC EG 2004, ERC EG 2008 (<http://www.esquerra.cat/elections2008/e2008-programa.pdf>), ERC, Catalunya Sí a Reagrupament EG 2011 (<http://estaticos.elmundo.es/eleccion/es/eleccion-es-generales/2011/programas/pdf/erc.pdf>).

ERC považuje španělskou konstituci za vyčerpaný dokument, který nemůže zajistit blaho Katalánců a jejich národa. Strana se proto vyslovuje pro redefinici pravidel fungování státu, které by měly nově umožnit posílení katalánské samosprávy na cestě k sebeurčení. Změna ústavy má zasáhnout článek zakazující federalizaci autonomních společenstev, má zajistit reformulaci ustanovení o územní jednotě Španělska a má vést k rozsáhlé transformaci senátu. Senát by měl být modelován podle vzoru německého Bundesratu.²⁰² Republikánská levice se v dokumentech soustředí i na vlastní status Katalánska. Trvá na zavedení bilaterality ve vztazích se státem a dává impuls k draftu nového autonomního statutu. Ten by měl zahrnout uznání práva na sebeurčení v souladu s Deklarací lidských práv OSN, měl by vytvořit společné orgány Katalánska, Valencijské země a Baleárských ostrovů, ustavit vlastní judiciální moc a v neposlední řadě zavést nový systém financování, který nabere podoby fiskální nezávislosti, tj. systém *conciertos*. ERC se také zasazuje o přítomnost reprezentantů autonomního společenstva ve vysokých státních orgánech, zejména pokud jde o soudní instituce (ústavní soud, účetní dvůr), a požaduje právo veta pro Katalánsko ve všech otázkách týkajících se kompetencí patřících do domény společenstva.²⁰³

V programových dokumentech z roku 1999 a 2000 (a platí to i pro materiály z pozdějšího období) je přítomna mimořádně důkladně propracovaná zahraničně-politická agenda. Témata, kterých se Republikánská levice dotýká, pokrývají oblasti vlastního zastoupení Katalánska ve třetích zemích, samostatné evropské politiky (tedy politiky vůči a v EU), politiky mezinárodního rozvoje a mezinárodní spolupráce, bezpečnostní politiky (ERC např. požaduje reformu OSN a rozpuštění NATO) atd.²⁰⁴ ERC explicitně prohlašuje, že jejím cílem je reflexe toho faktu, že Katalánsko je národem a jako takovému mu přísluší zahraniční politika nezávislá na Španělsku, zajišťující naplnění katalánských zájmů a potřeb.²⁰⁵

Nesmí uniknout naší pozornosti jedno velmi podstatné prohlášení strany, které se nachází „uschováno“ v sekci věnující se vnější a vnitřní politice. V oddílu pojednávajícím o bezpečnosti totiž ERC navrhuje vytvoření Smíšené komise národní obrany, na níž by participovali katalánští představitelé a představitelé Španělského státu s případnou účastí reprezentantů Valencijské země a Baleárských ostrovů, která by měla

²⁰² ERC EA 1999, 7-10, 12 ERC EG 2000.

²⁰³ ERC EA 1999, 11-13, ERC EG 2000.

²⁰⁴ ERC EA 1999, 72, ERC EG 2000, ERC EG 2004, 49.

²⁰⁵ ERC EA 1999, 76-78, ERC EG 2000.

na starosti obrannou politiku na území Katalánska v době před získáním nezávislosti.²⁰⁶ Ve dvou dotčených programech je tato věta jediným přímým vyjádřením indikujícím, že Republikánská levice ve svém politickém projektu počítá se ziskem nezávislosti a s vytvořením vlastního státu.

Programy z let 2003 a 2004 v zásadě drží myšlenky strany obsažené v předchozích materiálech. Znovu je akcentována zahraniční a evropská politika, přičemž v roce 2003 ERC zdůraznila, že pravomoci ve sféře evropské politiky jsou i za současného nastavení státu autonomií způsobilé k přesunu na úroveň AS. V této souvislosti se odvolává na rozsudek ústavního soudu, který konstatoval, že evropská politika Španělska přestala spadat do oblasti mezinárodních vztahů a stala se z ní záležitost vnitřní.²⁰⁷ Měli bychom si povšimnout i toho, že Republikánská levice neusiluje pouze o přeměnu konfigurace státu autonomií, nýbrž i systémovou reformu EU, v jejímž rámci má nezávislé Katalánsko v budoucnu existovat. Unie má v očích strany nabýt autentické federativní povahy, garantující svým konstituentům právo na sebeurčení. Má být rovněž celkem, který přizná speciální status přidruženého regionu národům, které nedisponují vlastním státem.²⁰⁸

Výše rozebrané programy byly spíše opatrnější, pokud jde o vyjádření přesných intencí ERC ve vztahu k budoucí „státnosti“ Katalánska. Jistě, často se opakovala artikulace tužby na uznání práva na sebeurčení a zmínili jsme také ono v rozsáhlém textu téměř ztracené vyjádření o předpokladu budoucí nezávislosti společenstva (resp. „katalánských společenstev“). Situace se nicméně mění s posledními třemi programovými dokumenty. Program z roku 2008 nese název *Objectiu: un país de la (per això volem la independència)*, tedy, Cíl: země na prvním místě (pro to chceme nezávislost). Hned v úvodu dokumentu Republikánská levice shrnuje své vidění soudobé politické situace a všech problémů, které státní politika přináší. Následně je řečeno, že jediným způsobem, jak uniknout ze stávajícího politického rámce, je vytvořit vlastní stát.²⁰⁹ ERC si je vědoma, že tak rozsáhlá změna se ve stabilních demokratických státech neděje ze dne na den. Proto si za prvotní a okamžité cíle klade vytvořit prostory suverenity, vystavět vlastní státní struktury a prostřednictvím katalánských institucí uplatňovat maximální vliv na španělskou politiku.²¹⁰ Volání po

²⁰⁶ ERC EA 1999, 75, ERC EG 2000.

²⁰⁷ ERC EA 2003, 5,

²⁰⁸ ERC EA 2003, 7.

²⁰⁹ ERC EG 2008, 1 (<http://www.esquerra.cat/eleccions2008/e2008-programa.pdf>).

²¹⁰ ERC EG 2008, 1 (<http://www.esquerra.cat/eleccions2008/e2008-programa.pdf>).

reformách autonomního státu a po úpravě statusu Katalánska v jeho rámci je tak v souladu s premisou strany, že na cestě k nezávislosti je nejprve nutno posílit katalánské autority, aby na ně mohly být v budoucnu přeneseny funkce svrchovaného státu. Dokladem tohoto je i opakovaně artikulovaný nárok na zavedení *conciertos económicos*, tedy fiskální suverenity, jako kroku předcházejícímu plné nezávislosti.²¹¹

Ve velice podobném duchu se nesou i prohlášení ERC obsažené v programech z roku 2010 a 2011.²¹² Zřejmě nejpřesvědčivější je to patrné na následujícím konstatování z prvně jmenovaného dokumentu: „... *jestliže jednoho dne bude Republikánská levice disponovat polovinou plus jedním poslancem v Parlamentu Katalánska, vyhlásí nezávislost. Dokud ale tato situace nenastane, bude pracovat ve prospěch posílení společenského hnutí nakloněnému nezávislosti, ve prospěch jeho dynamizace, artikulace, organizace a popularizace. Bude šířit právo lidu Katalánska na uznání za plnoprávný politický subjekt ve společenství národů.*“²¹³ V roce 2011 strana voliče upozorňuje, že existují dva možné modely pro budoucí bytí země. První model předpokládá existenci Katalánska jako španělského autonomního společenstva s demokracií a ekonomikou, které nefungují. Druhý model předpokládá Katalánsko, které usiluje o transformaci v republiku začleněnou do Evropské unie, v republiku, jež bude disponovat nástroji a zdroji pro vyřešení a překonání ekonomické krize, s nástroji a zdroji pro vytvoření dostatku pracovních míst a výstavbu vlastního státu blahobytu.²¹⁴

V programu z roku 2011 zaznamenáváme lehké posuny v souvislosti s představami Republikánské levice ohledně politicko-institucionálního uspořádání Španělska. Zatímco požadavky v oblasti zahraniční a evropské politiky, organizace justice či fiskální politiky zůstávají, mění se pohled na senát. ERC nově prosazuje jeho úplné zrušení. Domnívá se, že když stát nebyl schopen rozvinout horní sněmovnu parlamentu v efektivní komoru zastoupení autonomních společenstev, pak nemusí

²¹¹ ERC EG 2008, 16 (<http://www.esquerra.cat/eleccions2008/e2008-programa.pdf>).

²¹² Volební program pro volby do celostátního parlamentu je společným dokumentem ERC, Reagrupament a Catalunya Sí. Reagrupament a Catalunya Sí jsou politické strany vzniklé v roce 2008 a 2010 respektive, které požadují nezávislost pro Katalánsko. Oba dva subjekty byly založeny bývalými členy Republikánské levice Katalánska. (El País, „El independentismo se une para sobrevivir en el Congreso tras las elecciones del 20-N“, *El País*, 23. srpna 2011, http://elpais.com/diario/2011/08/23/catalunya/1314061642_850215.html).

²¹³ „Com és obvi, si Esquerra disposa algun dia de la meitat més un dels diputats del Parlament de Catalunya proclamarà la independència. Però mentre això no succeeixi, treballa per fer créixer el moviment social favorable

a la independència i per contribuir a dinamitzar-lo, articular-lo, organitzar-lo i popularitzar-lo difonent el dret del poble de Catalunya a esdevenir un subjecte polític ple en el concert de les nacions.“ (ERC EA 2010, 9).

²¹⁴ ERC, Catalunya Sí a Reagrupament EG 2011, 4 (<http://estaticos.elmundo.es/elecciones/elecciones-generales/2011/programas/pdf/erc.pdf>).

existovat vůbec.²¹⁵ Zajímavý je také mnohem silnější důraz na vazbu tzv. Katalánských zemí. Např. fiskální režim v podobě *conciertos económicos* je nyní požadován pro všechna „bratrská“ území, nejen pro vlastní Katalánsko.²¹⁶

Na základě nalezených skutečností nyní odpovíme na výzkumné otázky textu. Republikánská levice Katalánska se neztotožňuje s politicko-teritoriálním uspořádáním Španělska a neztotožňuje se ani se Španělskem jako takovým. Otevřeně podporuje nezávislost své domoviny, za kterou považuje tzv. Katalánské země, tedy oblasti, v nichž se používá katalánština a které historicky byly s vlastním Katalánskem v úzké asociaci. ERC disponuje agendou namířenou na stále platnou mocensko-politickou konfiguraci státu, realisticky totiž reflektuje fakt, že prozatím je svazek se Španělskem platnou skutečností. Konečným cílem strany je ale zisk vlastního státu, svrchovaného a nezávislého, který bude zároveň součástí integrované Evropy.

Pokud jde o vyrovnanost a konzistenci programových požadavků strany, lze je shledat stabilními, alespoň po stránce obsahové. Rétoricky je nicméně určitý progres patrný. Od opatrnějších vyjádření v programech pocházejících z první poloviny tuctu sledovaných let, kde sice byly nároky na sebeurčení i nezávislost zmíněny, ale spíše nepřímou, resp. nepříliš výrazně, se programová mluva posunula k explicitnímu nároku na samostatnost a vlastní stát opakovaně artikulovanému v předvolebních materiálech z druhé poloviny pro nás relevantního časového úseku. Jakoby se ERC vrátila k otevřenosti své ideové vlajkové lodi tak, jak byla prezentovaná na sjezdu strany v roce 1993.

3.2.9. Aragonská strana

Aragonie patří mezi ta autonomní společenstva, jejichž stranická soutěž vykazuje přítomnost více než jedné relevantní regionální politické formace. Vedle Aragonistické unie je součástí místní politické scény i Aragonská strana, jež byla založena v roce 1977.²¹⁷ PAR má kontinuální zastoupení v autonomním parlamentu již od prvních voleb, konaných v roce 1983. Její volební performance byla zejména výrazná v druhé polovině 80. let a v první polovině let 90. V roce 1987 se jí podařilo získat hned osmadvacet procent hlasů, o čtyři roky později téměř pětadvacet procent.

²¹⁵ ERC, Catalunya Sí a Reagrupament EG 2011, 81 (<http://estaticos.elmundo.es/elecciones/elecciones-generales/2011/programas/pdf/erc.pdf>).

²¹⁶ ERC, Catalunya Sí a Reagrupament EG 2011, 11-12 (<http://estaticos.elmundo.es/elecciones/elecciones-generales/2011/programas/pdf/erc.pdf>).

²¹⁷ Cristina Gonzáles, „Aragón“, in *La competencia política en la España de las autonomías*, ed. Oriol Bartomeus (Barcelona: ICPS, 2003), 64.

Od té doby se podpora strany smrškla o více než polovinu. Stále je ale významným hráčem politické scény a opakovaně se stává součástí vládních koalic Aragonie.²¹⁸

Stranické preference a pozice odhalujeme skrze čtveřici programů předložených v rámci voleb do Aragonských kortesů z let 1999, 2003, 2007 a 2011, dále prostřednictvím programu určeného pro volby do celostátního parlamentu z roku 2008, Zprávy ze VII. kongresu strany, který se uskutečnil v roce 2007, a webové prezentace cílů PAR.²¹⁹

Základní cíl Aragonské strany, který se objevuje v té či oné slovní formulaci ve všech dotčených materiálech, spočívá v obhajobě plné autonomie společenstva, resp. maximálního stupně samosprávy.²²⁰ V souladu s tím je prosazován rozvoj autonomního statutu a pravomocí, které aragonským institucím tato listina připisuje. Opakovaně jsou žádány kompetence nové, jejichž přenos z centra ústavní rámec připouští.²²¹ Podíváme-li se na programovou agendu konkrétněji, nalezneme následující požadavky. Strana volá po aktivní participaci své domoviny při tvorbě španělské unijní politiky a artikuluje tužbu po účasti Aragonie v institucích EU.²²² Zavazuje se také usilovat o prohlubování spolupráce s ostatními autonomními společenstvy, přičemž nárokuje vznik platformy, na které by se mohly tyto sub-státní entity setkávat bez přítomnosti zástupců ústřední moci. Státní správa, stále fungující paralelně se správou autonomní, by měla svoji funkci na půdě společenstev redukovat.²²³ PAR se netají svoji podporou mocensko-územní konfigurace země. Říká nicméně, že logika distribuce moci ve státě autonomií by se měla promítnout i do vrcholných ústavních orgánů, resp. měla by se projevit přímější účastí Aragonie v institucích státu.²²⁴ V souvislosti se statutárními

²¹⁸ Webové stránky Aragonských kortesů, http://www.cortesaragon.es/Resultados_electorales.69.0.html.

²¹⁹ PAR EA 1999, PAR EA 2003, PAR EA 2007, PAR EA 2011

(<http://www.slideshare.net/joseangelbiel/programa-electoral-par-2011>), PAR EG 2008

(<http://www.partidoaragones.com/elecciones/2008/programa/ProgramaPAR08.pdf>), PAR Ponencia

Política 2007 (<http://www.partidoaragones.es/proyectos/documentos/autogobierno.pdf>) a webové stránky

Aragonské strany, <http://www.partidoaragones.es/proyectos/100Acciones.htm>.

²²⁰ PAR EA 1999, 1, PAR Ponencia Política 2007, 8

(<http://www.partidoaragones.es/proyectos/documentos/autogobierno.pdf>), PAR EG 2008, 6, 14, 18

(<http://www.partidoaragones.com/elecciones/2008/programa/ProgramaPAR08.pdf>).

²²¹ PAR EA 1999, 3, PAR EA 2007, 4, PAR EA 2011, 14

(<http://www.slideshare.net/joseangelbiel/programa-electoral-par-2011>), webové stránky Aragonské

strany, <http://www.partidoaragones.es/proyectos/100Acciones.htm>.

²²² PAE EA 1999, 31, PAR EA 2007, 7, 10, PAR EG 2008, 14

(<http://www.partidoaragones.com/elecciones/2008/programa/ProgramaPAR08.pdf>).

²²³ PAR EA 1999, 3, PAR EA 2011, 16, 27-29 (<http://www.slideshare.net/joseangelbiel/programa-electoral-par-2011>).

²²⁴ PAR Ponencia Política 2007, 10

(<http://www.partidoaragones.es/proyectos/documentos/autogobierno.pdf>), PAR EG 2008, 14, 18

(<http://www.partidoaragones.com/elecciones/2008/programa/ProgramaPAR08.pdf>).

prerogativami společenstva se Aragonská strana zavazuje obhajovat historická práva Aragonie, mezi něž patří i vlastní občanské právo. PAR chce prohlubovat jeho uplatňování, neboť jej považuje za jeden z hlavních rysů aragonské identity.²²⁵

Zřejmě nejvýraznějším nárokem strany ve spojitosti s postavením Aragonie v systému autonomního státu je úprava financování společenstva a jeho fiskálního režimu. V roce 1999 byl do programu zahrnut požadavek na zvýšení procenta vybraných daní přímo určených pro rozpočet AS. Tato tužba byla ve skutečnosti vyslyšena, a sice reformou z roku 2002.²²⁶ V programu rovněž zazněl návrh na vytvoření institutu bilaterálních dohod (*convenio económico bilateral*, tedy model konstruovaný po vzoru *conciertos económicos*) mezi Aragonií a státem, který by zajistil spravedlivější podíl finančních prostředků připsaných společenstvu.²²⁷ Takovou změnu zmíněná statutární reforma nezahrnovala. V programu z roku 2007 se nárok opět objevuje a v roce 2011 už je plně artikulováno přání zavést takový systém finančních vztahů s centrem, kterými disponují Baskicko a Navarra. Tj. forální režim založený na nezávislé správě daní a na přesunu sumy peněžních prostředků každoročně vyjednávané mezi autonomní autoritou a orgány státu.²²⁸ Otázka financí a finančních zdrojů pro Aragonii je pro PAR obecně velmi důležitým tématem. Ve většině rozebíraných dokumentů strana obhajuje splacení tzv. historického dluhu, který měl vzniknout (a podle stranického výkladu vzniká i nadále) podhodnocováním finančních potřeb společenstva.²²⁹ Stejný nárok figuruje i v agendě Aragonistické unie.

Hodnotíme-li celkově postoj Aragonské strany ve věci státního uspořádání, musíme mít na paměti základní stranickou perspektivu. Tou je široká akceptace a podpora stávajícího ústavního rámce. Zřejmě nejvýmluvněji je tento fakt vystižen následujícím tvrzením: „*Věříme, že ústava a autonomní statuty jsou základem, na němž by měla být nadále konstruována budoucnost Španělů.*“²³⁰ Dále, prosazuje-li PAR

²²⁵ PAR EA 1999, 3, PAR 2003, 5, PAR Ponencia Política 2007, 8

(<http://www.partidoaragones.es/proyectos/documentos/autogobierno.pdf>).

²²⁶ José M. Magone, *Conemporary Spanish Politics* (London: Routledge, 2009), 210 a webové stránky Noticias Jurídicas, http://noticias.juridicas.com/base_datos/Derogadas/r5-121-2001.html.

²²⁷ PAR EA 1999, 4, 31.

²²⁸ PAR, EA 2007, 3, PAR EA 2011, 14, 45 (<http://www.slideshare.net/joseangelbiel/programa-electoral-par-2011>), webové stránky Aragonské strany <http://www.partidoaragones.es/proyectos/100Acciones.htm>.

²²⁹ PAR EA 1999, 4, PAR EA 2007, 3, PAR Ponencia Política 2007, 8

(<http://www.partidoaragones.es/proyectos/documentos/autogobierno.pdf>), PAR EG 2008, 14, 18 (<http://www.partidoaragones.com/elecciones/2008/programa/ProgramaPAR08.pdf>).

²³⁰ „*Creemos que la Constitución y los Estatutos de Autonomía constituyen la base sobre la que debe seguir construyéndose el futuro de los españoles.*“ (PAR EA 2011, 31, <http://www.slideshare.net/joseangelbiel/programa-electoral-par-2011>.)

nějakou změnu a nárokuje-li úpravu nastavených pravidel, neopomíná dodat, že chce postupovat v mezích určených konstitucí z roku 1978.²³¹

Strana samotná označuje svoje cíle za autonomistické²³², což je výrok, který můžeme prohlásit za kompatibilní se stranickými požadavky. Totiž, pokud je autonomismus principem založeným na obhajobě autonomie, jejíž existence a rozsah jsou ústavně postulovány, pak se PAR k tomuto principu, k jeho naplňování a k jeho rozvoji, otevřeně hlásí. Aragonská strana se vyjadřuje ve prospěch co nejsilnějšího postavení svého domovského území, k maximální míře samosprávy a prosazování aragonských zájmů v institucích státu. To vše při respektu ke konstituci a jejím účinkům. Na základě řečeného tedy lze konstatovat, že PAR je regionálním stranickým subjektem ztotožněným se státem autonomií, subjektem, jehož ideově-programové preference implikují souhlasný vztah k politicko-teritoriální konfiguraci Španělska.

Stanoviska strany nevykazují názorové výkyvy a obsahově zůstává námi sledovaná část programové agendy stabilní. Je sice patrný určitý rozvoj v názoru na finanční relace společenstva s centrem, neboť PAR postupně dospěla až k požadavku *conciertos económicos*, tento vývoj ale není natolik zásadní, abychom jej shledali fenoménem celkově měnícím stranickou názorovou linii. Stejně tak nové požadavky na transfer dalších pravomocí nemůžeme pokládat za výraz nekonzistence, neboť jak víme, stát autonomií nebyl zkonstruován v jednom momentě, nýbrž předpokládal otevřenost a určitou míru flexibility. Proto jsou nové nároky docela pochopitelnou reakcí na výstavbu (dnes již spíše dostavbu) autonomního státu.

3.2.10. Baskická nacionalistická strana

Není jistě bez zajímavosti, že jedna z nejstarších politických stran ve Španělsku je právě stranou regionální. Baskická nacionalistická strana byla založena již v roce 1895. Za jejím zrodem stál Sabino Arana, jehož politickým dědictvím bylo dilema mezi radikálním postojem plynoucím z touhy po nezávislosti a umírněnou strategií vycházející z realistického cíle dosažení co nejširší autonomie v rámci Španělského státu. První volební úspěchy PNV se dostavily na počátku 20. let 20. století. Za nedlouho byly ale zmařeny nástupem diktatury Prima de Rivery. Politická aktivita strany se zintenzívnila během druhé španělské republiky, kdy se pečlivě pracovalo na sepsání autonomního

²³¹ PAR EA 1999, 3, PAR Ponencia Política 2007, 8

(<http://www.partidoaragones.es/proyectos/documentos/autogobierno.pdf>).

²³² PAR Ponencia Política 2007, 8

(<http://www.partidoaragones.es/proyectos/documentos/autogobierno.pdf>).

statutu pro Baskickou zemi (País Vasco). Vítězství Frankových nacionalistů ovšem předznamenalo konec „legální“ existence PNV. Její návrat na politickou scénu umožnily až společensko-politické změny po *Caudillově* smrti.²³³

Od prvních autonomních voleb konaných v roce 1980 se PNV pokaždé stala nejsilnější formací v Parlamentu Baskicka. Jedinou výjimkou byl rok 1986, kdy sice obdržela nejvyšší počet hlasů, místní PSOE ale vybojovala více křesel.²³⁴ Nižší volební zisk byl tehdy způsoben vnitřním vývojem v Baskické nacionalistické straně, neboť část jejího členstva se odtrhla od mateřského subjektu a založila Baskickou solidaritu (Eusko Alkartasuna, EA). EA, pod vedením bývalého *lehendakariho*²³⁵, se na rozdíl od spíše středo-pravé PNV profilovala směrem do středo-levého prostoru politického spektra (po stránce ekonomické) a ve věci právně-politického statusu Baskicka zaujímala radikálnější postup vůči centru.²³⁶ Společnou minulost si obě strany připomněly v roce 2001 a 2005, když vytvořily volební koalici a prezentovaly společné programy.²³⁷

K nalézání hledaných stanovisek a postojů Baskické nacionalistické strany využijeme programové dokumenty z let 1998, 2000, 2001, 2004, 2005, 2008, 2009 a 2011, které byly voličům předloženy v rámci voleb do autonomního parlamentu a do Generálních kortesů.²³⁸ Přihlédneme také ke Zprávám (Ponencias Políticas) z III., IV. V. a VI. kongresu PNV. Stranické kongresy se konaly v letech 2000, 2004, 2007 a 2012.²³⁹

²³³ Beatriz Acha Ugarte a Santiago Pérez-Nievas, „Moderate Nationalist Parties in the Basque Country“, in *Regionalist Parties in Western Europe*, ed. Lieven de Winter a Huri Türsan (London: Routledge, 1998), 87-88.

²³⁴ Webové stránky Vlády Baskicka,

http://www9.euskadi.net/q93TodoWar/eleccionesJSP/q93Contenedor.jsp?menu=li_2_1_1&Id=PLHvLW7XSn7PWBnvpSn1B2J3hVvHOX1X27xngjtCn4SHTnyfTnnn!-1827118911!133036630629520120227191345579&CodModo=ELEC.

²³⁵ *Lehendakari* je tradiční označení předsedy Baskické vlády.

²³⁶ Irene Delgado, „Partidos y sistema de partidos“, in *Política y Gobierno en España*, ed. Manuel Alcántara a Antonia Martínez (Valencia: Tirant lo blanch, 2001), 416-417.

²³⁷ Webové stránky Vlády Baskicka,

http://www9.euskadi.net/q93TodoWar/eleccionesJSP/q93Contenedor.jsp?menu=li_2_1_1&Id=PLHvLW7XSn7PWBnvpSn1B2J3hVvHOX1X27xngjtCn4SHTnyfTnnn!-1827118911!133036630629520120227191345579&CodModo=ELEC.

²³⁸ PNV EA 1998, PNV-EA EA 2001, PNV-EA EA 2005, PNV EA 2009 (http://www.eaj-pnv.eu/adjuntos/pnvDocumentos/8427_archivo.pdf), PNV EG 2000, PNV EG 2004 (http://www.elpais.com/comunes/2004/elecciones2004/programas/pnv_programa.pdf), PNV EG 2008 (http://www.eaj-pnv.eu/baliabideak/hauteskundeak/2008/programa_c.pdf), PNV EG 2011 (http://www.eaj-pnv.eu/adjuntos/pnvDocumentos/9936_archivo.pdf).

²³⁹ PNV Ponencia Política 2000 (http://www.eaj-pnv.eu/adjuntos/pnvDocumentos/9326_archivo.pdf), PNV Ponencia Política 2004 (http://www.eaj-pnv.eu/adjuntos/pnvDocumentos/9322_archivo.pdf), PNV Ponencia Política 2007 (http://www.eaj-pnv.eu/adjuntos/pnvDocumentos/7127_archivo.pdf), PNV Ponencia Política 2012 (http://www.eaj-pnv.eu/adjuntos/pnvDocumentos/10917_archivo.pdf).

První námi rozebíraný program je otevřen větou: „*Baskové jsou národem*“.²⁴⁰ Slova následující za tímto prohlášením pak prozrazují, že PNV považuje svoji domovinu za národ jak v kulturním (německém) slova smyslu, tak i v pojetí politickém. Přestože se strana ve věci vymezení národa neshoduje se zněním Španělské ústavy, shoduje se s jinými jejími implikacemi, např. s těmi, které vedly k obnovení baskických historických práv (tzv. *fueros*). V programu z roku 1998 se kladně a v pozitivním duchu hovoří o významu autonomního statutu. Statut z Guerniky, jak je baskická „základní listina“ nazývána, totiž podle PNV umožnil institucionalizaci a realizaci baskické *autogobierno*. Byl nástrojem politického, společenského i ekonomického rozkvětu baskické společnosti a umožnil růst jejího blahobytu. Zároveň ale Baskická nacionalistická strana odmítá domněnku, že by byl statut listinou neměnnou a trvale vyhovující. Naopak. Listina musí reagovat na měnící se okolnosti a nové výzvy, proto se předpokládá její aktualizace.²⁴¹ V návaznosti na to je PNV oddána obhajobě maximálního stupně samosprávy, což zahrnuje rozvoj stávajících kompetencí, stejně jako převedení těch, kterých se přenesení z Madridu ještě nedotklo. K nim kupříkladu patří posílení a prohloubení nástrojů umožňujících přímou participaci Baskicka v institucích EU, ať už jde o Radu ministrů či Výbor stálých zástupců.²⁴²

Program z roku 1998 se od ostatních sledovaných materiálů v jednom ohledu výrazně odlišuje. Totiž, jeho obsah v podstatě vyznívá ve prospěch současného státního uspořádání. Jistě, PNV má mnohé nároky vůči centru a s dílčími prvky svých vztahů s ústřední vládou se neztotožňuje. Avšak po rozsáhlejší, systémové rekonfiguraci ustáleného modelu nevolá. Program z roku 2000 již přináší ideový posun. Objevuje se požadavek, který posléze prostoupil všechny stranické dokumenty, volební i jiné. Tímto požadavkem je garance práva na sebeurčení. Baskická nacionalistická strana od roku 2000 otevřeně nárokuje právo Basků na rozhodování o vlastních věcech, včetně práva na určení vlastní budoucnosti.²⁴³

V programu z roku 2000 je dále zdůrazněno, že baskické území nezahrnuje pouze tři teritoria tvořící soudobé autonomní společenstvo (Araba, Guipuzcoa a Bizkaia), nýbrž i Navarru (Nafarroa) a tři oblasti Francouzského Baskicka (Zuberoa, Lapurdi a Baxe-Nafarroa). I jich se mají týkat výše zmíněné prerogativy. Rovněž je řečeno, že Baskicko disponuje výsadou rozhodování o vztahu se Španělskem a jako

²⁴⁰ „*Euzkadi es una nación*“. PNV EA 1998, 1.

²⁴¹ PNV EA 1998, 6-8, 35-37.

²⁴² PNV EA 1998, 69-70.

²⁴³ PNV EG 2000, 16, 19, 25.

takové musí mít pravomoc účinně ovlivňovat rozhodnutí státu, která mají přímý vliv na společenstvo. V souvislosti s tím PNV žádá respekt ke specifickým své domoviny, která nesou správně-politickou homogenizaci při konstruování a realizaci autonomního státu.²⁴⁴ Tužba participace Baskicka v orgánech Evropské unie byla vyjádřena již v roce 1998 a o dva roky později se opakuje. Zpráva ze III. kongresu strany z roku 2000 potvrzuje nastavený kurz. PNV se zde zavazuje ke snaze dosáhnout uznání práva na sebeurčení, jehož expresí je pravomoc baskického lidu svobodně a demokraticky vymezit svůj politický, ekonomický, sociální i kulturní status, což také znamená volnost (suverenitu) ve výstavbě vlastního politického rámce.²⁴⁵

Program z roku 2001 drží hlavní myšlenkovou linii. Nově se do stranické agendy dostává nárok na koordinovanou zahraničně-politickou činnost, která umožní promítat zájmy společenstva nejenom v Bruselu, ale i v jiných zájmových oblastech, například v Latinské Americe. K tomu má napomoci zakládání delegací Vlády Baskicka v cizích zemích.²⁴⁶ Cílem PNV je také zajištění možnosti institucionalizované spolupráce s jednotlivými „baskickými“ oblastmi (tj. s Navarrou a Francouzským Baskickem).²⁴⁷

Je potřeba upozornit na skutečnost, že prozatím se strana nezřekla vazby na Španělsko, resp. otevřeně nezpochybnila svoje setrvání ve státním svazku. V roce 2004 konstatuje, že: „*Španělsko je plurálním a různorodým státem, který se může adekvátně vyvíjet jen tehdy, uzná-li svoji rozmanitost a heterogenitu, na což odpovědí je asymetrická organizace a proměnná geometrie státní konfigurace.*“²⁴⁸ Ve spojení s řečeným ale PNV dodává, že akceptace režimu autonomního státu neimplikovala a neimplikuje zřeknutí se historických baskických *fueros*, mezi kterými je viděno i právo na rozhodování o vlastním osudu.²⁴⁹ Do Zprávy ze IV. kongresu strany z téhož roku se nově dostává požadavek vlastní judičiální moci.²⁵⁰

²⁴⁴ PNV EG 2000, 25

²⁴⁵ PNV Ponencia Política 2000, 12-14, 49 (http://www.eaj-pnv.eu/adjuntos/pnvDocumentos/9326_archivo.pdf).

²⁴⁶ PNV-EA EA 2001.

²⁴⁷ PNV-EA EA 2001.

²⁴⁸ „*El (Estado) español es, hoy por hoy, un Estado plural y diverso, que sólo puede gestionarse adecuadamente desde l plena asunción de esa heterogeneidad y desde la persuasión de que sólo puede dársele respuesta adecuada a través de fórmulas de organización asimétrica o de geometría variable.*“ PNV EG 2004, 6 (http://www.elpais.com/comunes/2004/elecciones2004/programas/pnv_programa.pdf).

²⁴⁹ PNV EG 2004, 16

(http://www.elpais.com/comunes/2004/elecciones2004/programas/pnv_programa.pdf).

²⁵⁰ PNV Ponencia Política 2004, 22 (http://www.eaj-pnv.eu/adjuntos/pnvDocumentos/9322_archivo.pdf).

Do programu z roku 2005 i do dokumentů následujících vstupuje nový element. Na konci prosince roku 2004 schválil baskický parlament nové znění autonomního statutu. O pár týdnů později o něm hlasovaly Generální kortesy, jež jej drtivou většinou zamítly. Statut, který vešel ve známost jako Plán Ibarretxe, pojmenovaný podle *lehendakariho* a člena Baskické nacionalistické strany Juana Josého Ibarretxe, byl v pravdě ambiciózním krokem k reformulaci stávajícího právně-politického nastavení vztahů mezi Madridem a Vitorii, neboť postuloval vznik volného svazku dvou rovnocenných subjektů, Španělska na jedné straně a Baskicka na straně druhé.²⁵¹

Program z roku 2005 do sebe inkorporuje hlavní myšlenky plánu a PNV se tak i programově ztotožňuje s jeho premisami. Strana vyjadřuje hluboký nesouhlas s odmítnutím statutu a opětovně a důrazně vyžaduje respektování baskického práva na sebeurčení. V souvislosti s tím slibuje konzultaci (lidové hlasování), které má naplnit právo Basků rozhodnout o vlastním osudu.²⁵² Ve Zprávě z V. kongresu strany v roce 2007 je znovu artikulováno autodeterminační právo, zároveň je ale patrný i důraz na další strategii strany, a sice strategie konsensu a vyjednávání při dodržování všech demokratických principů.²⁵³ PNV nerezignuje na obhajobu svého statutu a statusu, nýbrž nabádá k hledání nových cest, nabádá k novým negociacím, které překonají rozpory a povedou k naplnění svobod, jimiž Baskové disponují, resp. mají disponovat.²⁵⁴

V programu z roku 2008 je objasněno, že přes nesouhlas se stávajícím modelem vztahů Baskicka a Španělska si strana umí představit další existenci společného státního

²⁵¹ Mezi nejdůležitější ustanovení, která listina přináší, patří zakotvení práva na sebeurčení a práva na rozhodování o vlastní budoucnosti. Dále se zavádí baskická národnost (občanství), která má být paralelní k národnosti španělské. Statut ustavuje vlastní judiciální moc Baskicka, do níž nemohou španělské soudní orgány zasahovat. Pro případné rozpory vzniknuvší v oblasti relací Baskicka a Španělska se má zřídit speciální komora v rámci Ústavního soudu Španělského království, jejíž členové budou paritně zastupovat oba subjekty, Baskicko a Španělsko. Dokument Baskicku připisuje právo přímého zastoupení v orgánech EU. Vztah Baskicka a Španělského státu má odpovídat volnému sdružení (*libre asociación*), které předpokládá rovnost partnerů. Španělsku je přiznáno celkem šest výlučných pravomocí (španělská národnost, cizinecký režim a azylové právo, obrana a ozbrojené síly, měnový systém, celní režim a celní sazebník, obchodní námořnictvo, registrace plavidel a vzdušný prostor a mezinárodní vztahy s ohledem na ustanovení týkající se vlastní zahraničně-politické činnosti Baskicka). Ostatní kompetence jsou v rukou baskických orgánů. (Propuesta de Estatuto Político de la Comunidad de Euskadi (Plán Ibarretxe), http://estaticos.elmundo.es/documentos/2003/10/estatuto_vasco.pdf.)

²⁵² PNV-EA EA 2005, 138.

²⁵³ PNV považuje právo rozhodovat o vlastním statusu (právo na sebeurčení) za součást katalogu lidských práv a za součást principů, na nichž stojí demokratické společnosti. Sama se definuje jako strana bezvýhradně demokratická, podporující politiku míru a dialogu. Proto také chce dojít k naplnění svého práva autodeterminace mírovou a demokratickou cestou. (PNV EG 2000, 19, PNV EG 2004, 7, http://www.elpais.com/comunes/2004/elecciones2004/programas/pnv_programa.pdf, PNV Ponencia Política 2004, 20, http://www.eaj-pnv.eu/adjuntos/pnvDocumentos/9322_archivo.pdf, PNV EG 2008, 5, http://www.eaj-pnv.eu/baliabideak/hauteskundeak/2008/programa_c.pdf, ad.)

²⁵⁴ PNV Ponencia Política 2007, 14 (http://www.eaj-pnv.eu/adjuntos/pnvDocumentos/7127_archivo.pdf).

svazku. Je řečeno, že: „*Baskicko může nalézt vhodnou formu pro soužití se Španělskem, které je státem mnohonárodním (plurinacional). Nikoliv ale se Španělskem, které je státem, jenž politicky, kulturně ani právně neakceptuje a neuznává baskický národ.*“²⁵⁵ Program z roku 2008 obsahuje také mnohé konkrétnější požadavky. Znovu se objevuje nárok na vlastní judiciální moc, artikulována je tužba po přesunu transferu schopných pravomocí a je voláno po reformě vysokých státních orgánů. PNV si přeje modifikaci ústavního soudu i senátu tak, aby vyhovovaly realitě složeného státu. Tj. Baskicko by se mělo účastnit jmenování členů TC a horní komora by měla podstoupit změny, které z ní učiní sněmovnu, jež bude autentickým kanálem pro vyjádření a zohlednění teritoriálních zájmů.²⁵⁶

V roce 2009 je do programu zanesen reformulovaný návrh koexistence Baskicka se Španělskem. Baskická nacionalistická strana přichází s modelem, jenž by vycházel ze stejné logiky jako *concierto económico*, jehož principy by byly přeneseny do roviny politických vztahů. Tj. ve vzájemných relacích obou entit by platila bilateralita, oboustranná shoda (konsensus) a rovnost.²⁵⁷ Tzv. *concierto político* je jedním z pěti pilířů programu z roku 2009. Zbýlými čtyřmi pilíři jsou: uznání národní identity Baskicka v souladu s mnohonárodnostní povahou Španělského státu, způsobilost společenstva etablovat vztahy s ostatními baskickými teritorii, plná samospráva ve všech oblastech s dopadem na hospodářský, společenský, institucionální a kulturní blahobyt baskických občanů a zahraničně-politická projekce baskických zájmů v Evropě a ve světě.²⁵⁸

Program z roku 2011 nepřináší nové požadavky a stanoviska strany se shodují s dříve artikulovanými premisami. Progres v postojích PNV ale zaznamenáváme ve Zprávě z VI. kongresu strany, který se konal v lednu letošního roku. V dokumentu je opět vyjádřen respekt ke Statutu z Guerniky, který nepochybně umožnil rozvoj baskické společnosti. Znovu je ale potvrzena snaha o jeho překonání, neboť jeho obsah nereflektuje nové skutečnosti a soudobou realitu. Opět je zdůrazněna nutnost uznání práva na sebeurčení Basků. A tentokrát je toto vyjádření doprovázeno mnohem ostřejšími slovními obraty. PNV se odvolává na historický cíl baskického nacionalismu – dosažení nezávislosti Baskicka. Odmítá subordinaci své domoviny Španělsku a

²⁵⁵ „*Euskadi puede realizar un pacto para convivir con un Estado Español plurinacional, pero no con un Estado Español que no acepte y reconozca cultura, política y jurídicamente a la Nación Vasca.*“ PNV EG 2008, 5 (http://www.eaj-pnv.eu/baliabideak/hauteskundeak/2008/programa_c.pdf).

²⁵⁶ PNV EG 2008, 9-13 (http://www.eaj-pnv.eu/baliabideak/hauteskundeak/2008/programa_c.pdf).

²⁵⁷ PNV EA 2009, 86 (http://www.eaj-pnv.eu/adjuntos/pnvDocumentos/8427_archivo.pdf).

²⁵⁸ PNV EA 2009, 96 (http://www.eaj-pnv.eu/adjuntos/pnvDocumentos/8427_archivo.pdf).

Francii. Za svůj cíl si klade více suverenity a rozsáhlejší samosprávu, a aby toho bylo dosaženo, musí se Baskicko stát den po dni méně závislým. Až nakonec docílí nezávislosti. V očích Baskické nacionalistické strany je *Euzkadi* starým národem, který se obnovuje a posiluje. Ve stranické perspektivě se má stát národem v Evropě. Tak jako ty národy, které už tohoto dosáhly, například Estonsko či Chorvatsko. Nebo ty, které o to usilují, třeba Skotsko a Valonsko.²⁵⁹ Tato konstatování jsou obsahově pro náš výzkum velice významná, jelikož naznačují odklon PNV od její dlouholeté programově-ideové linie. V žádném z materiálů, které jsme podrobili rozboru, nebyl zmíněn explicitní úmysl osamostatnění. Ano, bylo artikulováno právo na sebeurčení a bylo zdůrazněno, že Baskové jsou (mají být) svrchovaní při rozhodování o své budoucnosti. O nezávislost se nicméně Baskická nacionalistická strana až do roku 2012 neopřela.

Z výše uvedených odstavců plyne, že v postojích strany ohledně mocensko-politického uspořádání Španělska došlo ke dvěma posunům. První progres je patrný, umístíme-li do kontrapozice program z roku 1998 a programy pocházející z následující dekády. Totiž, na základě prvně zmíněného dokumentu bychom mohli konstatovat, že míra nespokojenosti PNV s konfigurací státu autonomií a s pozicí Baskicka v jeho rámci nedosahuje kritické hranice, za níž by následovala negace systému. Samozřejmě, Baskická nacionalistická strana vznesla v programu mnoho požadavků vůči centru a některá ustanovení konstituce rozhodně odsuzuje (např. definice jednotného španělského národa). Obhajuje rozvoj samosprávy a dodržování historických *fueros*. Systémová stanoviska vyloženě neslučitelná se současnou konfigurací státu ale přítomná nejsou. Od roku 2000 se ovšem do programové agendy dostávají nové požadavky, které už redefinici systému předpokládají. Respektive předpokládají reformulaci vztahů Baskicka a Španělska a vůbec statusu Baskicka ve svazku se Španělským státem. Linie obhajující novou, aktualizovanou a vůči Baskům odpovídající relaci je přítomna ve všech analyzovaných dokumentech vydaných po roce 2000 včetně.

Bylo by badatelsky „nebezpečné“ zakládat tvrzení o změně programově-ideové pozice strany na rozboru jediného dokumentu. Hypoteticky je totiž možné, že programu z roku 1998 předcházely dokumenty, které vyznívaly odlišně, například tak jako ty, které se objevily po roce 2000. Abychom se vyvarovali případné nepřesnosti, konzultujeme sekundární literaturu. Odborníci na baskickou problematiku Santiago

²⁵⁹ PNV Ponencia Política 2012, 3, 14-15, (http://www.eaj-pnv.eu/adjuntos/pnvDocumentos/10917_archivo.pdf).

Pérez-Nievas a Beatriz Acha Ugarte konstatují, že do roku 1998 byly hlavními cíly PNV zajištění respektu k historickým právům Basků a obhajoba plné implementace autonomního statutu, jenž byl považován za adekvátní nástroj uspokojení požadavků na samosprávu (self-government).²⁶⁰ Poznatky zmíněných badatelů se shodují s tím, co vyplývá z programu z roku 1998. Můžeme proto potvrdit, že na přelomu tisíciletí ke změně programových postojů Baskické nacionalistické strany skutečně došlo.

Programové dokumenty z období 2000-2011 lze považovat za myšlenkově stabilní. Právo na sebeurčení, často formulované také jako právo na rozhodování o vlastní budoucnosti, je permanentní součástí agendy. Stejně tak snaha redefinovat vztah Španělska a Baskicka a vytvořit kvalitativně novou úroveň vzájemných relací je trvalým rysem předvolebních programů a zpráv z kongresů strany. Platí, že podoba této redefinice nabírala různé formy. PNV konstruovala hned několik modelů bilaterálních vztahů své domoviny se Španělskem, nicméně společným jmenovatelem vždy byla snaha o dosažení co nejsilnějšího postavení Baskicka, postavení, jehož součástí by byla instituce autodeterminačního práva pro baskický národ.

Zpráva z VI. kongresu strany indikuje progres v programové linii. Objevil se explicitně vyjádřený cíl, spočívající v dalším posunu baskické samosprávy, což podle strany předpokládá dosažení nezávislosti. S konečným tvrzením o změně ideového kurzu však musíme být opatrní. Znovu je nutné zohlednit fakt, že se jedná o prozatím ojedinělý dokument a k učinění definitivního závěru bychom potřebovali materiály z širšího časového rozpětí, tj. posečkat, zdali bude názorový obrat potvrzen budoucími programovými plány strany. Můžeme nicméně konstatovat, že ideová totožnost strany nadále vykazuje ambivalenci vlastní „aranovskému“ dědictví. Totiž, dilema mezi rozsáhlou autonomií na jedné straně a nezávislosti na straně druhé je stále aktuální, přičemž nejnovější vývoj ukázal příklon k druhému pólu zmíněného dilematu: k nezávislosti.²⁶¹

²⁶⁰ Beatriz Acha Ugarte a Santiago Pérez-Nievas, „Moderate Nationalist Parties in the Basque Country“, in *Regionalist Parties in Western Europe*, ed. Lieven de Winter a Huri Türsan (London: Routledge, 1998), 93-94, Santiago Pérez-Nievas, „The Partido Nacionalista Vasco: Redefining Political Goals at the Turn of the Century“, in *Autonomist Parties in Europe: Identity Politics and the Revival of the Territorial Cleavage*, ed. Lieven De Winter, Margarita Gómez-Reino a Peter Lynch (Barcelona: ICPS, 2006), 44.

²⁶¹ Lze dovodit, že fluktuace v názorové pozici PNV souvisí s celkovým vývojem statusu Baskicka v rámci Španělska. V období čerstvě obnovené demokracie, kdy došlo k navrácení a rozvoji historických *fueros*, se ideový kurz nakláněl k podpoře samosprávy, která byla po „temné“ centralizační éře frankismu viděna jako ohromný pokrok ve věci správy věcí vlastních. Tucet posledních let se ovšem nesl ve znamení v podstatě neúspěšných pokusů o reformu, tj. o posunutí autonomie na kvalitativně vyšší úroveň. Paralelně k tomu došlo k přístřežení postojů Baskické nacionalistické strany.

Přestože nejnovější názorový progres lze v této chvíli identifikovat pouze skrze jeden materiál, přijmeme aktuální stanovisko strany za výchozí (určující) pro závěrečnou komparaci. Přijmeme jej za výchozí právě kvůli jeho soudobosti a aktuálnosti. Nicméně, při srovnání budeme brát na zřetel, že více než jednu dekádu strana konzistentně a stabilně proklamovala soubor myšlenek, který byl upraven až posledním (nejnovějším) analyzovaným dokumentem. Zohledníme tedy i tu pozici, kterou strana prosazovala až do roku 2011.

3.2.11. Unie leonského lidu

Poslední regionální politickou stranou, která figuruje v okruhu zkoumaných subjektů, je Unie leonského lidu. Před tím, než přistoupíme k rozboru jejích názorových stanovisek, musíme se pozastavit u výrazného badatelského limitu, jenž se týká právě této strany. Na rozdíl od ostatních formací zahrnutých do zájmového okruhu předkládaného textu se v případě UPL ukázalo neschůdné zajistit dostatečnou šíři zdrojové základny. Přestože se autorovi podařilo navázat spojení se sekretariátem strany, který ochotně zaslal program pro autonomní volby z roku 2011, další primární materiály, nezbytné k provedení zejména diachronní komparace, nebylo možné získat. Totiž, pro několik autonomních volebních klání Unie programy vůbec nepřipravila a staršími dokumenty již stranická centrála nedisponuje. To lze částečně připsat skutečnosti, že v porovnání s ostatními rozebíranými formacemi Unie leonského lidu směřuje mnohem výrazněji podíl své činnosti na lokální politiku. Centrála strany zaslala hned několik předvolebních letáček týkajících se municipálních voleb.

Přestože v souvislosti s UPN musíme přiznat výrazné limity při naplňování cílů práce vytyčených v úvodu textu, její úplné vyloučení z výzkumu považujeme za neoprávněné, jelikož Unie splňuje kritéria pro inkluzi do tohoto bádání. Straně se proto, i při vědomí nutně nekompletního pojednání, věnovat budeme. I za cenu toho, že poznatky zakládáme na pouze několika málo zdrojích a při diachronní komparaci se musíme spolehnout jen na pár sekundárních pramenů.

Unie leonského lidu byla založena v roce 1986 pod jménem *Unión Leonista*.²⁶² V prvních dvou volbách do Kortesů Kastilie a Leónu, kterých se účastnila (roky 1987 a 1991), ještě neuspěla, od roku 1995 již ale permanentně disponuje zastoupením na půdě autonomního parlamentu, byť, nutno dodat, velmi slabým. V roce 1999 získala UPL tři mandáty z celkových čtyřiaosmdesáti, v roce 2003 a 2007 dva a v roce 2011 už jenom

²⁶² Webové stránky País Leonés.com, <http://www.paisleones-paislliones.com/leonesismoesp.html>.

jeden. Podíváme-li se ale na volební zisky pouze v provincii León, zjistíme, že zde je její voličská podpora mnohem rozsáhlejší. Ve zmíněných letech tady totiž obdržela 18,5%, 18,1%, 13,4% a 9% procent.²⁶³ Přes dá se říci minimální počet křesel v parlamentu je Unie třetí nejsilnější stranou ve společenstvu, kterému jinak dominují dvě hlavní celostátní strany PP a PSOE. Navíc, díky výrazné reprezentaci na radnici města León, jsou místní lidovci často nuceni se středopravicovou UPL spolupracovat. To zvyšuje její politickou relevanci.²⁶⁴

Strana vznikla jako síla hájící zájmy Leónu. Není jedinou takovou politickou formací v dotčené oblasti, rozhodně je ale tou nejúspěšnější. Jejím základním požadavkem je vytvoření samostatného autonomního společenstva, které by zahrnovalo dnešní provincie León, Zamora a Salamanca. UPL se ostře ohrazuje proti tomu, že koncem 70. a počátkem 80. let, když byly pokládány základy státu autonomií, bylo historickému Království León odepřeno právo na vytvoření vlastní autonomní správy. Unie tuto skutečnost chápe jako porobu Kastilii a Valladolidu, který se stal hlavním městem tehdy vzniklého společenstva Kastilie a León. Soužití Leónu s Kastilií UPL považuje za nefunkční a otevřeně prohlašuje, že Valladolid s Leónem jedná, jako by byl jeho kolonií.²⁶⁵

Unie leonského lidu představuje další z možných pohledů na stát autonomií. S obecným konceptem politické distribuce moci ve Španělsku strana souhlasí, ba touží po tom, aby se vztáhl i na její domovinu, na historický León. Jasně prosazuje aktivaci ústavního dispozitivního principu, totiž ústava z roku 1978 neobsahuje konkrétní výčet AS, nýbrž, jak víme, postuluje pouze cesty k nabytí statusu autonomního společenstva. UPL nezpochybňuje právně-politický rámec státu, nýbrž neguje ten důsledek teritoriální dimenze státního uspořádání, které nereflektuje její představu o územním a potažmo správním postavení jejího teritoria. Její nároky vlastně nejsou zacíleny na stát autonomií jako takový, na jeho podstatu a charakter, ale na proces výstavby autonomního státu. Proto můžeme Unii označit za politickou stranu, která se v teoretické rovině s mocensko-politickou organizací země ztotožňuje, ale její konkrétní projev, tj. spojení Kastilie a Leónu do jedné autonomní entity, odmítá.

²⁶³ Webové stránky Archivo Histórico Electoral, http://www.pre.gva.es/pls/argos_elec/DMEDB_ElecComunidades.informeElec?aNComuId=8&aVLengu a=C.

²⁶⁴ Robet Liñeira, „Catilla y León“, in *La competencia política en la España de las autonomías*, ed. Oriol Bartomeus (Barcelona: ICPS, 2003), 164.

²⁶⁵ UPL EA 2011.

Přestože se nemůžeme opřít o primární prameny pro provedení diachronní komparace, můžeme se alespoň na základě sekundárních zdrojů dobrat elementárních poznatků o stabilitě základní ideje strany. V roce 2007, kdy se dojednával a nakonec byl schválen nový autonomní statut Kastilie a Leónu, UPL prosazovala totožnou myšlenku, jaká se objevuje v jejím programu z roku 2011.²⁶⁶ Tj. samostatnou autonomní oblast pro provincie León, Zamora a Salamanca. Stejně tak činila před volbami do autonomních kortesů v roce 2003.²⁶⁷ Stabilita hlavního stranického nároku je tedy patrná.

²⁶⁶ 20minutos.es, „Las claves de la reforma del Estatuto de Autonomía de Castilla y León“, *20minutos.es*, 21. listopadu 2007, <http://www.20minutos.es/noticia/309938/0/claves/estatuto/leon/>.

²⁶⁷ Robert Liñeira, „Castilla y León“, in *La competencia política en la España de las autonomías*, ed. Oriol Bartomeus (Barcelona: ICPS, 2003), 164.

4. Stranické pozice v komparaci

Předchozí kapitola sloužila k naplnění prvního cíle práce. Nalézali jsme postoje regionálních stran k politicko-teritoriálnímu uspořádání země, zjišťovali, zda se s modelem státu autonomií ztotožňují či nikoli a rozebírali jsme jejich představy o statusu domovského teritoria. Zajímala nás také stabilita názorových pozic stranických subjektů. Nyní, když již známe odpovědi a disponujeme dostatečným množstvím poznatků, můžeme přistoupit k druhému záměru textu. Tím je synchronní komparace regionálních formací dle jejich příslušných stanovisek. Současně zkonstruujeme dvě typologie, které nám pomohou lépe porozumět postojům jednotlivých stran v kontextu spektra subjektů, jež primárně operují v totožném politickém prostoru, tedy v autonomních společenstvech.

Nejprve se zaměříme na otázku, zda a do jaké míry se regionální politické strany ztotožňují, nebo naopak neztotožňují se Španělskem jakožto se státem autonomií. Unie navarrského lidu nevznáší žádné požadavky, které by vedly k modifikaci nebo dokonce k substituci stávající konfigurace autonomního státu. Se systémem je plně ztotožněna a chápe jej jako prostor, v němž lze naplňovat potřeby Navarry a realizovat a rozvíjet autonomní (forální) samosprávu. Stejně tak, ani v případě Unie leonského lidu nenacházíme katalog nároků, který by negoval platné nastavení. Je pravdou, že se strana ostře vymezuje proti jednotě Kastilie a Leónu. Model státu autonomií ale nenapadá. Napadá skutečnost odepření práva na zformování vlastního společenstva, tj. popírá politický fakt, nikoliv právně-institucionální realitu. Unie požaduje, aby se její domovina (pouze León konstituovaný třemi historickými provinciemi) stala plnohodnotnou součástí systému.

Regionalistická strana Kantabrie a Aragonská strana rovněž podporují soudobou mocensko-teritoriální organizaci země a model autonomií považují za vhodný instrument pro společensko-politické fungování státu. V tomto ohledu se velmi podobají UPN a UPL. Na rozdíl od stran uvedených v prvním odstavci nicméně mají připomínky k některým vlastnostem systému, byť jej jako celek neodmítají a o systémovou změnu neusilují. Nároky PRC a PAR jsou zacíleny především na finanční režim a vliv společenstev na některé politiky centra. PRC požaduje rozsáhlejší peněžní prostředky, které mají umožnit efektivnější provádění samosprávy, a PAR jde ještě dále, když

artikuluje tužbu po vyjmutí Aragonie z obecného řádu financování AS ve prospěch zavedení *concierto económico*. Obě strany se rovněž vyslovují pro intenzivnější participaci autonomních společenstev při tvorbě evropské (unijní) politiky Španělska.

Poslední z pěti politických formací, jež zaujímají souhlasné stanovisko ke státu autonomií, je Riošská strana. V případě PR se ovšem setkáváme s hlubšími výtkami vůči některým pravidlům fungování autonomního státu, doprovázenými ostřejší rétorikou. Vedle parciálních požadavků, které spočívají zejména v nároku na přímější zastoupení AS v institucích EU, v redefinici finančních vztahů mezi centrem a autonomií či v omezení státního (rozumějme celostátního) zákonodárství, jsou přítomny i podněty ke změně s výraznějším dopadem na fungování celého systému. Mezi nimi dominuje předpoklad reformy senátu, která by měla vést ke vzniku autentické (federální) komory teritoriálního zastoupení.

Aragonistická unie a Kanárská koalice otevírají pomyslná vrátka světa stran, jež nejsou s politicko-územním modelem země spokojeny a usilují o jeho nahrazení modelem jiným. V případě CHA se setkáváme s požadavky, jejichž naplnění by vedlo k derogaci pravidel, které ze státu autonomií činí stát autonomií a ne jiný mocensko-teritoriální model. Unie vyjadřuje explicitní tužbu vytvoření „klasického“ federativního státu²⁶⁸, který by federálním jednotkám zajistil dostatečně nezávislou samosprávu, včetně možnosti vlastní fiskální politiky. Strana se přímo dovolává zrušení článku ústavy zakazujícího federalizaci země. Vymezuje se rovněž proti státnímu zřízení, jelikož prosazuje vznik republiky. Kanárská koalice zaujímá podobně negativní postoj, pokud kráčí o mocensko-územní konfiguraci. Doslova hovoří o potřebě uskutečnění jakési druhé tranzice, která Španělsko převede od státu autonomií k vhodnější formě soužití sedmnácti entit, kterými je iberská mocnost konstituována. Ani CHA ani CC nezpochybnily v žádném ze svých programových dokumentů státní svazek. Obě strany se dožadují redefinice státního uspořádání a neztotožňují se se systémem autonomií. K integritě země ale námitky nevznášejí.

Konvergence a jednota a Galicijský nacionalistický blok jsou formacemi, které, obdobně jako strany zmíněné v předchozím odstavci, volají po nové podobě vztahu mezi sub-státní jednotkou a centrem. V jejich pozici však nacházíme další rozměr, který je od Aragonistické unie a Kanárské koalice oddaluje. V programech CiU i BNG se totiž objevuje požadavek garance práva na rozhodování o vlastním osudu, což je

²⁶⁸ Viz „standardní“ vymezení federace v druhé kapitole textu.

prerogativa, kterou jim platná ústava odpírá. To je také první (ne jediný) důvod negace stávajícího systému. Samospráva, tak jak ji postuluje autonomní stát, je v očích zmíněných stran chápána jako nedostatečná a v podstatě nenaplněná. Přes zmínku o právu na autodeterminaci, která se u obou subjektů objevila až po roce 2010 (před rokem 2010 CiU používala obrat právo na rozhodování o věcech vlastních či o vlastním osudu, BNG o autodeterminaci nehovořila vůbec), se Konvergence a jednota a Galicijský nacionalistický blok nevyslovily pro aktivaci principu sebeurčení a na žádném místě svých programů možnost secese nediskutují. I obsahově jsou jejich požadavky zacíleny na substituci modelu státu autonomií a rozsáhlou reformu státního uspořádání, nikoliv na zpochybnění územní integrity Španělska.

Baskická nacionalistická strana a Republikánská levice Katalánska otevřeně zavrhnou autonomní konfiguraci země, neztotožňují se ani se svým setrváním v soudobém státním svazku a projevují vůli po samostatnosti. Jak v případě PNV, tak v případě ERC jsme zaznamenali explicitní nárok na nezávislost a vytvoření svrchovaného státu. Republikánská levice je ve svých postojích expresivnější, Baskická nacionalistická strana se vyjadřuje přeci jen opatrněji. Obsahově je však jejich tužba obdobná.

V obecné rovině lze na základě zjištěných skutečností rozlišit dva typy stran. Na jedné straně jsou to formace se státem autonomií ztotožněné, na druhé straně jsou to ty, které daný model odmítají. Prvními typu vyhovují Riošská strana, Regionalistická strana Kantabrie, Unie navarrského lidu, Aragonská strana a Unie leonského lidu. Druhému typu pak odpovídají Aragonistická unie, Kanárská koalice, Konvergence a jednota, Galicijský nacionalistický blok, Republikánská levice Katalánska a Baskická nacionalistická strana. Naše bádání nicméně umožňuje jemnější rozlišení stranických subjektů. V souvislosti se získanými poznatky identifikujeme následující typy stran:

1. stranické subjekty, které se ztotožňují se státem autonomií a model akceptují v podstatě bez výhrad (UPN a UPL);
2. stranické subjekty, které se ztotožňují se státem autonomií a nepředpokládají redefinici systému jako takového, k některým jeho vlastnostem ovšem mají připomínky (PRC a PAR);

3. stranické subjekty, které se ztotožňují se státem autonomií, k nastavené konfiguraci nicméně mají výhrady a usilují o částečnou modifikaci systému (PR);
4. stranické subjekty, které se neztotožňují se státem autonomií, se současným státním svazkem ale ano (CHA a CC);
5. stranické subjekty, které se neztotožňují se státem autonomií, státní svazek přímo neodmítají, požadují ovšem uznání a respekt práva na rozhodování o věcech vlastních (CiU a BNG);
6. stranické subjekty, které se neztotožňují se státem autonomií a neztotožňují se ani se státním svazkem jako takovým (ERC a PNV).

Neměli bychom opomenout, že politicko-teritoriální uspořádání země v sobě nese i územní dimenzi. Sedm z jedenácti regionálních formací, jejichž postoje jsme zkoumali, nezaneslo do své agendy námitky vůči teritoriálnímu vymezení vlastního společenstva. Čtyři strany ano. Jsou jimi Riošská strana, Republikánská levice Katalánska, Baskická nacionalistická strana a Unie leonského lidu.

PR je nespokojena s existencí dvou enkláv, které se nacházejí uvnitř jejího území a které patří sousední Kastilii a Leónu. Strana se zavázala podporovat aktivity, které by vedly k začlenění těchto oblastí do společenstva La Rioja a obnovily tak integritu „přirozeného“ teritoria. ERC a PNV zakládají svoje námitky na historických a kulturní souvislostech. Baskická nacionalistická strana se dovolává jednoty baskických provincií, jež leží jak na jižní, tak na severní straně Pyrenejí a kterým je nyní odepřena možnost užší kooperace, potažmo integrace. Podobně Republikánská levice Katalánska akcentuje spřízněnost se „zeměmi“ spadajícími do katalánského kulturně-jazykového okruhu, kterým je nyní, dle mínění ERC, znemožněna hlubší forma spolupráce. Unie leonského lidu pak usiluje o desintegraci společenstva Kastilie a León, jelikož, jak UPL argumentuje, současná teritoriální delimitace redukuje historický León na tři provincie podřízené kastilskému Valladolidu.

V návaznosti na fenomén vztahu regionálních politických stran ke státu autonomií jsme dále zjišťovali, jakého statusu se RPS pro svoje mateřské teritorium dovolávají. Unie leonského lidu pro svoji domovskou oblast, tj. historický León, požaduje postavení autonomního společenstva. To z ní činí formaci zakládající svoji strategii na autonomismu, jehož základním stavebním kamenem je probuzení

dispozitivního principu ústavy, tj. přiřknutí autonomie určitému konkrétně vymezenému teritoriu.

Autonomismus je přítomen i v postojích Unie navarrského lidu, která rovněž hájí pozici své domoviny jako autonomního společenstva uvnitř Španělského státu. Navarra je ovšem na rozdíl od Leónu autonomním (forálním) statutem vybavena. Navíc jí byly přiznány prerogativy, které se na jiná AS nevztáhly. Unie navarrského lidu tak svůj autonomismus zakládá na obhajobě toho, čím její domovina disponuje. Snaží se chránit, rozvíjet a dále budovat *fueros*, na nichž navarrská samospráva spočívá.

Za autonomistické můžeme označit i Riošskou stranu, Regionalistickou stranu Kantabrie a Aragonskou stranu. Všechny uvedené formace vyjádřily spokojenost se skutečností, že byla jejich mateřská území vybavena postavením autonomie, což umožnilo realizovat správu věcí vlastních. Zároveň se ale všechny tři subjekty dožadují dalšího progresu v provádění samosprávy a podporují prohlubování decentralizace moci. Volají po nových kompetencích a nárokují posílení svých AS v systému.

Vedle autonomistických stran nalézáme mezi zkoumanými formacemi i strany federalistické. Aragonistická unie požaduje pro Aragonii status federální jednotky uvnitř federativního státu, který by svým konstituentům garantoval nejen dostatečnou politickou, nýbrž i hospodářskou autonomii.

Nároky s výrazně federalistickým podtextem jsou hojně zastoupeny i v agendě Kanárské koalice, Galicijského nacionalistického bloku a Konvergence a jednoty. Tyto subjekty se také dožadují výrazně silnější pozice pro svoje domoviny. Zároveň trvají na uznání tzv. *hecho diferencial*, jakési odlišné skutečnosti, která z příslušných oblastí činí specifické jednotky, jež si zaslouží speciální postavení v rámci Španělského státu. Jeho struktura by měla Kanárským ostrovům, Galicii a Katalánsku přiznat vyšší stupeň samosprávy, tj. kvalitativně i kvantitativně vyšší míru nezávislého rozhodování.

Konečně, setkáváme se i se stranami, jejichž stanoviska lze označit za independistická. Baskická nacionalistická strana a Republikánská levice Katalánska se otevřeně přihlásily k požadavku nezávislosti a vyjádřily se v tom smyslu, že kýžené postavení jejich domovského území odpovídá statusu svrchovaného státu. (Pokud by nedošlo k nejnovějšímu posunu v postojích PNV, strana by se více blížila formacím typu CC, BNG nebo CiU. Explicitní artikulace nároku suverenity ji však zařazuje do stejného typu regionálních politických subjektů, jako je ERC.)

Mezi regionálními politickými stranami nacházíme tři základní (obecné) ideové proudy. Za prvé, proud autonomistický, který se opírá o obhajobu mateřské oblasti jakožto autonomního společenstva uvnitř Španělského státu. Za druhé, proud federalistický, v jehož rámci je usilováno o zajištění pozice domovského teritoria jako federální jednotky existující v (hluboce) federalizovaném státě. A konečně za třetí, proud independistický, který staví na požadavku svrchovanosti mateřského teritoria, z něhož se má stát nezávislý stát. I v tomto případě jsme na základě našich poznatků schopni přinést jemnější a snad i přesnější rozlišení. V souladu s kritériem, které zakládá srovnání na statusu požadovaném pro domovskou oblast, nacházíme tyto typy stran:

- A) autonomistické strany, které pro svoji domovinu nárokují status autonomního společenstva, přičemž se dovolávají aktivace dispozičního principu ústavy (UPL);
- B) autonomistické strany, které obhajují pozici svého teritoria jako autonomního společenstva uvnitř státu autonomií, a to při takovém mocenském nastavení, které v podstatě odpovídá současnému stavu (UPN);
- C) autonomistické strany, které obhajují pozici své domoviny jako autonomního společenstva, které bude ovšem disponovat silnějším postavením, tj. bude méně závislé na centrální moci (PR, PRC a PAR);
- D) federalistické strany, které obhajují pozici své domoviny jako federální jednotky uvnitř federativního státu (CHA);
- E) federalistické strany, které obhajují postavení své domoviny jako federální jednotky uvnitř federativního státu, jehož struktura bude mít asymetrickou povahu vychýlenou ve prospěch dotčené jednotky (CC, BNG a CiU);
- F) independistické strany, které usilují o získání nezávislosti a vytvoření samostatného státu (ERC a PNV).

Předložené typologie spolu souvisí, jsou vzájemně kompatibilní a jedna doplňuje druhou. Do určité míry se dokonce překrývají. Dvojitá konstrukce ovšem není náhodná, má svoje opodstatnění. Umístíme-li totiž typologické škály vedle sebe, budeme schopni lépe pochopit základní stranické pozice a rozdíly mezi nimi.

Oběma typologiím předcházelo obecnější rozlišení. V prvním případě to byla linie ztotožnění/neztotožnění se s autonomním státem, ve druhém případě linie strany

autonomistické/federalistické/independistické. Tyto obecnější kategorie jsou v podstatě aplikovatelné i mimo prostor španělské politické soutěže. Lze je vztáhnout i do realit jiných zemí, v nichž se vyskytují politické subjekty definované jako regionální politické strany. Podrobné typologie, které následovaly a jejichž zkonstruování bylo jedním z cílů tohoto srovnání, vycházejí přímo ze španělského prostředí a nemají ambice generalizace a všeobecné aplikovatelnosti. Jedná se koneckonců o typologie komparativní, zaměřené na kontrast kontextů, které nám pomáhají odhalit specifické rysy konkrétních námi zkoumaných subjektů.

Náš výzkum se rovněž zaměřil na prvek stability postojů rozebíraných regionálních stran. U sedmi subjektů můžeme konstatovat vyrovnanost stanovisek a trvalost základní ideové linie. Aragonistická unie, Regionalistická strana Kantabrie, Unie navarrského lidu, Kanárská koalice, Konvergence a jednota, Aragonská strana i Unie leonského lidu se vyznačují absencí názorových výkyvů a neměnností svých pozic. Stabilními stanovisky, alespoň po stránce obsahové, je charakterizována i Republikánská levice Katalánska. V jejích programech jsme nicméně registrovali rétorický posun, který spočíval v postupně narůstající akcentaci independistického postoje. Zatímco v první polovině sledovaného období jsme se s tužbou po nezávislosti setkávali spíše anekdoticky, v druhém půltuctu let daného časového úseku byl nárok artikulován mnohem výrazněji, otevřeněji a častěji (vícekrát).

Lehký, přesto nezanedbatelný ideový posun jsme mohli identifikovat v souvislosti s postoji Riošské strany a Galicijského nacionalistického bloku. Prvně uvedená formace postupně přiořídila požadavky namířené vůči centru a názorově udělala krok ke stranám prosazujícím federalizaci Španělska, byť stále platí, že model autonomního státu neodmítá. BNG po dlouhou dobu vykazovala stabilitu své programové pozice, ovšem v posledních dvou letech za své pojala některé premisy, které její agendu přeci jen posouvají dále. Jmenovitě, opřela se o právo na sebeurčení, jehož přiznání se nyní dovolává. Obhajoba garance prerogativy autodeterminace ji srovnala s Konvergencí a jednotou a naopak oddálila od Aragonistické unie a Kanárské koalice.

Největší posun je patrný v případě Baskické nacionalistické strany. Mezi lety 1998 a 2012 redefinovala tato formace svoje postoje skutečně velmi významně. Ještě koncem 20. století se PNV profilovala jako v podstatě autonomistická politická síla, hájící co nejsilnější pozici Baskicka v rámci Španělska. Přestože měla ke státnímu

uspořádání mnohé výhrady, negace systému v jejích programech přítomna nebyla. Od roku 2000 zaujala ostřejší přístup, spočívající v požadavku redefinice vztahů s centrem a v nároku na uznání pravomoci Basků rozhodnout si o vlastním osudu a vlastní budoucnosti. Až do loňského roku se PNV v mnohém blížila CiU, popř. BNG a CC, i když už tehdy si „zahrávala“ s určitým zpochybněním územní celistvosti Španělska. Počátkem roku 2012 se strana explicitně přihlásila k nezávislosti a k tužbě vytvoření suverénního státu. Opustila politiku „pouhé“ negace státu autonomií a optovala pro strategii vyvázání se ze současného (stávajícími pravidly definovaného) svazku se Španělskem. V tomto ohledu je tedy zajedno s Republikánskou levicí Katalánska.

Kapitolu věnující se komparaci stranických postojů nyní uzavřeme tabulkou, do níž jsou zaneseny základní požadavky rozebíraných politických subjektů. Níže uvedené nároky a stanoviska sloužily jako hlavní indikátory (vodítka) hledání celkové pozice stran ve věci státního politicko-teritoriálního uspořádání. (Tabulka je umístěná na následující stránce.)

	CHA	PR	PRC	UPN	CC	CiU	BNG	ERC	PAR	PNV	UPL
1. požadavek federalizace státu, tj. ustavení federativního státu	ano	ne	ne	ne	ano	ano	ano	ne	ne	ne	ne
2. požadavek reformy senátu ve prospěch vzniku „federální“ komory teritoriálního zastoupení	ano	ano	ne	ne	ano	ano	ano	ne ²⁶⁹	ne	ano	ne
3. požadavek zavedení forálního režimu financování (systém <i>conciertos económicos</i>)	ano	ne	ne	- ²⁷⁰	ne	ano	ne	ano	ano	- ²⁷¹	ne
4. požadavek úpravy finančních vztahů centrum - společenstvo (bez zavedení systému <i>conciertos</i>)	ne	ano	ano	ne	ano	ne	ano	ne	ne	ne	ne
5. předpoklad prvku systémové asymetrie v požadovaném modelu státního uspořádání	ne	ne	ne	ne	ne	ano	ano	ano	ne	ano	ne
6. požadavek uznání plurinacionality státu	ne	ne	ne	ne	ano	ano	ano	ano	ne	ano	ne
7. důraz na bilateralitu ve vztazích centrum - společenstvo	ne	ne	ne	ne	ano	ano	ano	ano	ne	ano	ne
8. posílení participace a vlivu AS na tvorbě španělské „evropské“ politiky	ano	ano	ano	ne	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ne
9. přítomnost zahraničně-politické agendy v programových materiálech	ne	ne	ne	ne	ano	ano	ano	ano	ne	ano	ne
10. požadavek nezávislého systému soudní moci	ne	ne	ne	ne	ne	ano	ne	ano	ne	ano	ne
11. požadavek přiznání práva na sebeurčení	ne	ne	ne	ne	ne	ano	ano	ano	ne	ano	ne
12. vyjádřený úmysl aktivovat právo na sebeurčení, => podpora vytvoření nezávislého státu	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ano	ne	ano	ne
13. požadavek na úpravu teritoriálního vymezení společenstva	ne	ano	ne	ne	ne	ne	ne	ano	ne	ano	ano

Tabulka vytvořena autorem.

²⁶⁹ ERC dříve požadovala reformu horní komory parlamentu, jež měla posílit vliv AS na celostátní úrovni. V současnosti ovšem prosazuje úplné zrušení senátu.

²⁷⁰ Navarra je součástí forálního režimu financování.

²⁷¹ Baskicko je součástí forálního režimu financování.

5. Závěr

Problematika regionálních politických stran patří mezi mladší témata politologického výzkumu. A byť jí byla v posledních dvou dekadách věnována mnohem větší pozornost, stále se v jejím rámci nalézají mnoho neprobádaného. Skrze předloženou diplomovou práci se snažíme přispět k porozumění další dimenzi fascinujícího fenoménu regionálních stranických subjektů.

V úvodu textu jsme si vytkli dva základní cíle. Prvním z nich bylo zodpovězení otázky, jak se španělské regionální formace staví ke Španělsku jakožto státu autonomií, tedy jaká zaujímají stanoviska k současnému politicko-teritoriálnímu uspořádání země, a jaké postavení si pro svoje domovské území (autonomní společenstvo) přejí. V souvislosti s tím jsme se soustředili také na prvek stability daných pozic. Druhým cílem práce byla komparace stran na základě jejich programových postojů a v návaznosti na to zkonstruování dvou typologií, jež by nám měly pomoci lépe pochopit ideově-programovou základnu daných subjektů.

Při bádání jsme postupovali následujícím způsobem. V části práce následující po úvodu jsme se snažili pečlivě představit model autonomního státu, neboť při hledání stanovisek jednotlivých stran bylo nezbytné znát systém, vůči jehož povaze regionální formace zaujímají určité pozice. V začátku třetí části textu jsme přistoupili k vymezení okruhu subjektů, které byly do výzkumu začleněny. Logicky jsme nemohli pracovat se všemi regionálními stranami, proto jsme se soustředili jenom na ty dlouhodobě nejúspěšnější a nejvýraznější. Pokračovali jsme analýzou programových základů jedenáctky politických stran. Prostřednictvím získaných poznatků jsme mohli přistoupit ke srovnání dotčených subjektů dle jejich ideových pozic. Čtvrtou část práce, její vyústění, jsme tedy věnovali synchronní komparaci a výstavbě typologií.

Pokud jde o otázku ztotožnění se, resp. neztotožnění se s autonomním státem, našli jsme šest typů stran; od subjektů vyloženě identifikovaných se současným mocensko-územním nastavením až po ty, které vyjadřují široký nesouhlas a odmítnutí dané konfigurace. Sledovali jsme i územní dimenzi politicko-teritoriálního uspořádání, přičemž u čtyř formací jsme výhrady k delimitaci jejich domoviny zaznamenali.

V souvislosti se stabilitou stranických pozic jsme konstatovali, že sedmička subjektů vykazuje trvalost a vyrovnanost svých postojů. U čtveřice stran jsme pak jisté změny zpozorovali. V prvním případě šlo o progres pouze rétorický, v dalších dvou

jsme našli lehký posun obsahový. U posledního případu byla patrná výrazná úprava ideově-programové agendy.

Šest typů stran jsme vymezili také, jde-li o kýžený status mateřského území. Setkali jsme se subjekty, které souhlasí s postavením své domoviny v podobě autonomního společenstva, byť mohou volat po posílení pravomocí a hlubší decentralizaci, dále s formacemi, které vidí svoji „vlast“ jako federální jednotku uvnitř federativního státu, ať už symetrického či asymetrického, a konečně se stranami, jež pro své domovské teritorium požadují status nezávislého suverénního státu.

Jedenáct formací rezultovalo v případě obou typologií v šestici okruhů, což není málo. Tato skutečnost vypovídá o veliké rozmanitosti stranických postojů, potvrzujíc to, že mezi zkoumanými regionálními subjekty existují značné rozdíly. Právě odhalení konkrétních stanovisek stran, jejich rozbor a na nich založené srovnání regionálních formací byly hlavní ambicí této práce.

Summary

Regional political parties don't belong among classical topics of political science. In spite of this fact, we have witnessed an increasing attention paid to them in last two decades. Yet, many issues remain unresolved and many questions are still without answers. This thesis aims to extend knowledge of the subject by researching another dimension of the topic.

In the preface of the text we defined two objectives. In the first place we planned to find out what positions the regional political parties of Spain adopt as far as the *State of Autonomies* is concerned, i.e. what stands they take on the political and territorial organization of the country and what status they claim for their home community. In association with this we wanted to focus on the stability of parties' attitudes as well. In the second place we intended to compare the regional formations on the basis of their views and subsequently to create a pair of typologies, which should help us reach better understanding of their respective political goals.

In order to be capable to trace the parties' standpoints, we have to be familiar with the so-called *Autonomous State*. Hence, the chapter following the introduction focused on the presentation and specification of the rules and principles it is defined by. In the beginning of the third chapter the group of subjects finally included into the research was delimited using criteria of durability and election success. Logically, it wasn't possible to cover all regional political parties operating in Spain. We continued analysing manifestos and other similar documents where parties' notions can be found. Through the data we gained and the observations we made we could proceed to the comparison and typology building which was the main theme of the fourth chapter.

Considering the spectrum of approving-disapproving stances towards the autonomous configuration of Spain, we distinguished six types of parties; from subjects fully identified with the *State of Autonomies* to those that express a deep deprecation of the model. Not only political but also territorial dimension of the country division was in focus of this paper. Four parties raise objections to the delimitation of their "homeland" frontiers.

We also paid attention to the element of stability of political platforms ideas. Seven regional subjects prove to have essentially unvarying and even attitudes. Four parties show certain changes. In the first case we could see a rhetorical progress; in

another two cases we found a slight alteration of ideas; and in fourth case we detected quite a substantial turn.

Also as far as the desired status of mother territory is concerned we identified six types of parties. We met the parties satisfied with the position of their community as it is, albeit they may ask for more powers for the autonomous institutions and deeper decentralization. We noted the subjects aiming for the status of federal unit within federative state, either symmetrical or asymmetrical. And finally, some parties articulate an explicit wish to gain an independence and sovereignty for their motherland.

Eleven political parties resulted, in both typologies, in six categories, which is not a small number. This actuality affirms the diversity and variety of their attitudes pointing out that among the examined regional parties exist huge differences.

Seznam zkratek

- AS Autonomní společenstva (zkratka používána výhradně pro plurál)
- BNG Galicijský nacionalistický blok (Bloque Nacionalista Galego)
- CC Kanárská koalice (Coalición Canaria)
- CCN Nacionalistický kanárský střed (Centro Canario Nacionalista)
- CDC Demokratická konvergence Katalánska (Convergència Democràtica de Catalunya)
- CHA Aragonistická unie (Chunta Aragonesista)
- CiU Konvergence a jednota (Convergència i Unió)
- EA Autonomní volby (elecciones autonómicas)
- EA Baskická solidarita (Eusko Alkartasuna)
- EG Všeobecné volby (elecciones generales)
- ERC Republikánská levice Katalánska (Esquerra Republicana de Catalunya)
- EU Evropská unie
- IU Sjednocená levice (Izquierda Unida)
- NC Nové Kanárské ostrovy (Nueva Canarias)
- PAR Aragonská strana (Partido Aragonés)
- PIL Strana nezávislých Lanzarote (Partido de Independientes de Lanzarote)
- PNC Nacionalistická strana Kanárských ostrovů (Partido Nacionalista de Canarias)
- PNV Baskická nacionalistická strana (Partido Nacionalista Vasco)
- PP Lidová strana (Partido Popular)
- PR Riošská strana (Partido Riojano)
- PRC Regionalistická strana Kantabrie (Partido Regionalista de Cantabria)
- PSOE Španělská socialistická dělnická strana (Partido Socialista Obrero Español)
- RPS Regionální politické strany
- UDC Demokratická unie Katalánska (Unió Democràtica de Catalunya)
- UPL Unie leonského lidu ((Unión del Pueblo Leonés)
- UPN Unie navarrského lidu (Unión del Pueblo Navarro)

Seznam použitých zdrojů

Internetové zdroje ověřeny k 23. 4. 2012.

Primární prameny

Španělská ústava 1978, http://www.lamoncloa.gob.es/NR/rdonlyres/79FF2885-8DFA-4348-8450-04610A9267F0/0/constitucion_ES.pdf.

Volební program Aragonistické unie, *Programa Electoral*, 1999.

Volební program Aragonistické unie, *Cambia Aragón con nosotros*, 2003.

Volební program Aragonistické unie, *Programa Electoral*, 2007.

Volební program Aragonistické unie, *Programa Electoral*, 2011

(<http://www.chunta.org/blogCHA2011/wp-content/uploads/2011/01/PROGRAMA-ELECTORAL-CHA-2011.pdf>).

Volební program Aragonistické unie, *Programa Electoral para las Generales 2000*, 2000.

Volební program Aragonistické unie, *Programa Electoral*, 2004.

Volební program Aragonistické unie, *Programa Electoral*, 2008

(<http://www.chunta.org/pdf/programa2008.pdf>).

Volební program Aragonistické unie a Sjednocené levice (Plurální Levice), *Programa Electoral*, 2011 (<http://www.iuaragon.com/altogallego/2011/11/01/programa-electoral-generales-20-noviembre-2011-cha-iu-la-izquierda-de-aragon-la-izquierda-plural/>).

Volební program Riošské strany, *Programa Electoral*, 1999.

Volební program Riošské strany, *Programa Electoral*, 2003.

Volební program Riošské strany, *Pasión por La Rioja*, 2007.

Volební program Riošské strany, *Pasión por La Rioja*, 2011.

Volební program Regionalistické strany Kantabrie, *Marcamos la diferencia*, 1999.

Volební program Regionalistické strany Kantabrie, *Comprometidos con Cantabria*, 2003.

Volební program Regionalistické strany Kantabrie, *Programa Electoral*, 2007.

Volební program Regionalistické strany Kantabrie, *Por Cantabria, los primeros*, 2011

(http://www.prc.es/archivosbd/ideas_galeria/1b2455c8776bd94a8e1fa46d994971a6.pdf).

Regionalistická strana Kantabrie, *Proyecto Político*, 2010

(<http://www.prc.es/ideas/proyecto-politico.html>).

Volební program Unie navarrského lidu, *Navarra Líder*, 1999.

Volební program Unie navarrského lidu, *Confianza en Navarra*, 2003.

Volební program Unie navarrského lidu, *Sí*, 2007.

Volební program Unie navarrského lidu, *Muévete por Navarra*, 2011

(http://www.upn.es/wp-content/uploads/2011/08/UPN_programa_2011..pdf).

Unie navarrského lidu, *Ponencia Estatutaria 2010*, 2010 (http://www.upn.org/wp-content/uploads/2010/02/Ponencia_estatutaria.pdf).

Volební program Kanárské koalice, *La Fuerza de Canarias*, 2003.

Volební program Kanárské koalice, *Hacia la segunda modernización de Canarias*, 2007 (http://www.coalicioncanaria.org/uploads/documentos/4a55d9bb_Programa2007.DEFINITIVO.doc).

Volební program Kanárské koalice, Nacionalistické strany Kanárů a Nacionalistického kanárského středu, *Trabajando por Canarias*, 2011 (<http://www.coalicioncanaria.org/elecciones2011/img/programa.pdf>).

Volební program Kanárské koalice, *Programa Electoral*, 2000.

Volební program Kanárské koalice, *La Fuerza de Canarias*, 2004.

Volební program Kanárské koalice, Nacionalistické strany Kanárů a Strany nezávislých Lanzarote, *Canarias en su sitio*, 2008

(http://www.coalicioncanaria.org/uploads/documentos/4804a2f2_programa_electoral.pdf).

Volební program Kanárské koalice a Nových Kanárů, *Canarias con +fuerza que nunca. Unidos por Canarias*, 2011

([http://www.coalicioncanaria.org/uploads/documentos/4ea95076_programa_f\[2\].pdf](http://www.coalicioncanaria.org/uploads/documentos/4ea95076_programa_f[2].pdf)).

Volební program Konvergence a jednoty, *Catalunya, primero*, 1999.

Volební program Konvergence a jednoty, *tu ets primer*, 2003.

Volební program Konvergence a jednoty, *Programa de govern, projecte de país*, 2006 (<http://www.ciu.cat/media/9779.pdf>).

Volební program Konvergence a jednoty, *Programa de govern, projecte de país*, 2010 (<http://ciu.cat/media/46861.pdf>).

Volební program Konvergence a jednoty, *Programa Electoral*, 2000.

Volební program Konvergence a jednoty, *Programa Electoral*, 2004.

Volební program Konvergence a jednoty, *Els nostres compromisos*, 2008

(<http://www.ciu.cat/media/23647.pdf>).

Volební program Konvergence a jednoty, *Programa Electoral*, 2011.

Volební program Galicijského nacionalistického bloku, *Programa de Governo*, 2001.

Volební program Galicijského nacionalistického bloku, *Programa de Governo*, 2005.

Volební program Galicijského nacionalistického bloku, *A túa forza move este País.*, 2009.

Volební program Galicijského nacionalistického bloku, *Programa do BNG*, 2000.

Volební program Galicijského nacionalistického bloku, *Útil para Galiza útil para ti.*, 2004.

Volební program Galicijského nacionalistického bloku, *Programa Elecotral*, 2008.

Volební program Galicijského nacionalistického bloku, *Programa Electoral*, 2011

(<http://www.bng-galiza.org/opencms/export/sites/default/BNG/global/contidos/arquivos/descargas/Programa-Electoral-Xerais2011.pdf>).

Galicijský nacionalistický blok, *Documentos da XIII Asemblea Nacional do BNG*, 2012

(<http://www.bng-galiza.org/opencms/export/sites/default/BNG/global/contidos/arquivos/Documentos/Documentos-XIII-AN-BNG.pdf>).

Volební program Sjednocené levice Katalánska, *Programa de Govern d'ERC. Aire fresc a les Eleccions al Parlament de Catalunya*, 99., 1999.

Volební program Sjednocené levice Katalánska, *Programa electoral*, 2003.

Volební program Sjednocené levice Katalánska, *contracte amb la ciutadania*, 2006.

Volební program Sjednocené levice Katalánska, *Programa Electoral*, 2010.

Volební program Sjedenocené levice Katalánska, *Programa Electoral*, 2000.
Volební program Sjedenocené levice Katalánska, *Programa Electoral*, 2004.
Volební program Sjedenocené levice Katalánska, *Objectiu: un país de la.*, 2008 (<http://www.esquerra.cat/elections2008/e2008-programa.pdf>),
Volební program Sjedenocené levice Katalánska, Catalunya Sí a Reagrupament, *La república del sí*, 2011 (<http://estaticos.elmundo.es/elecciones/elecciones-generales/2011/programas/pdf/erc.pdf>).
Sjedenocená levice Katalánska, *Declaració ideològica d'Esquerra Republicana de Catalunya*, 1993 (http://www.esquerra.cat/web_nova/arxius/declaracio.pdf).

Volební program Aragonské strany, *Defiende lo tuyo*, 1999.
Volební program Aragonské strany, *Aragón decide*, 2003.
Volební program Aragonské strany, *Programa Elecotral*, 2007.
Volební program Aragonské strany, *Programa Elecotral*, 2011 (<http://www.slideshare.net/joseangelbiel/programa-electoral-par-2011>),
Volební program Aragonské strany, *Aragón toma la palabra*, 2008 (<http://www.partidoaragones.com/elecciones/2008/programa/ProgramaPAR08.pdf>),
Aragonská strana, *Ponencia Política 2007*, 2007 (<http://www.partidoaragones.es/proyectos/documentos/autogobierno.pdf>).

Volební program Baskické nacionalistické strany, *Programa Elecotral*, 1998.
Volební program Baskické nacionalistické strany a Baskické solidarity, *Programa Electoral*, 2001.
Volební program Baskické nacionalistické strany a Baskické solidarity, *Nuestro Contrato Social con Euskadi*, 2005.
Volební program Baskické nacionalistické strany, *Ahora más que nunca*, 2009 (http://www.eaj-pnv.eu/adjuntos/pnvDocumentos/8427_archivo.pdf).
Volební program Baskické nacionalistické strany, *Programa Electoral*, 2000.
Volební program Baskické nacionalistické strany, *Programa Electoral*, 2004 (http://www.elpais.com/comunes/2004/elecciones2004/programas/pnv_programa.pdf).
Volební program Baskické nacionalistické strany, *yo vivo en euskadi. tú, ¿dónde vives?*, 2008 (http://www.eaj-pnv.eu/baliabideak/hauteskundeak/2008/programa_c.pdf),
Volební program Baskické nacionalistické strany, *Euskadi puede*, 2011 (http://www.eaj-pnv.eu/adjuntos/pnvDocumentos/9936_archivo.pdf).
Baskická nacionalistická strana, *Ponencia Política 2000*, 2000 (http://www.eaj-pnv.eu/adjuntos/pnvDocumentos/9326_archivo.pdf).
Baskická nacionalistická strana, *Ponencia Política 2004*, 2004 (http://www.eaj-pnv.eu/adjuntos/pnvDocumentos/9322_archivo.pdf).
Baskická nacionalistická strana, *Ponencia Política 2007*, 2007 (http://www.eaj-pnv.eu/adjuntos/pnvDocumentos/7127_archivo.pdf).
Baskická nacionalistická strana, *Ponencia Política 2012*, 2012 (http://www.eaj-pnv.eu/adjuntos/pnvDocumentos/10917_archivo.pdf).

Volební program Unie leonského lidu, *Útil para León*, 2011.

Sekundární zdroje

Knižní tituly a kapitoly z odborných publikací

Beatriz Acha Ugarte a Santiago Pérez-Nievas, „Moderate Nationalist Parties in the Basque Country“, in *Regionalist Parties in Western Europe*, ed. Lieven de Winter a Huri Türsan (London: Routledge, 1998).

Eva Anduiza a Mónica Méndez, „Elecciones y comportamiento electoral“, in *Política y Gobierno en España*, ed. Manuel Alcántara a Antonia Martínez (Valencia: Tirant lo blanch, 2001).

Montserrat Baras a Jordi Matas Dalmases, „Els partits polítics i el sistema de partits“, in *El sistema polític de Catalunya*, ed. Miquel Caminal Badia a Jordi Matas almasés (Barcelona: Edicions Universitat de Barcelona, 1998).

Òscar Barberà a Astrid Barrio, „Convergència i Unió: from Stability to Decline?, in. *Autonomist Parties in Europe: Identity Politics and Revival of the Territorial Cleavage*, ed. Lieven De Winter, Margarita Gómez-Reino, Peter Lynch (Barcelona: ICPS, 2006).

Pablo Beramendi a Ramón Maíz, „Spain: Unfulfilled Federalism (1978-1996)“, in Ugo M. Amoretti a Nancy Bermeo, ed., *Federalism and Territorial Cleavages* (Baltimore: John Hopkins University Press, 2004).

Vladislav David, Pavel Bureš, Martin Faix, Pavel Sladký a Ondřej Svaček, *Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou* (Praha: Leges, 2011).

Irene Delgado, „Partidos y sistema de partidos“, in *Política y Gobierno en España*, ed. Manuel Alcántara a Antonia Martínez (Valencia: Tirant lo blanch, 2001).

Petr Fiala a Maxmilián Strmiska, *Teorie politických stran* (Brno: Barrister & Principal, 2009).

Jan Filip, Jan Svatoň, Josef Zimek, *Základy státovědy* (Brno: Masarykova univerzita, 2002).

Tomáš Foltýn, „Decentralizace. Příklad Itálie a Španělska“, in Břetislav Dančák a Vít Hloušek, ed., *Víceúrovňové vládnutí v Evropě: zkušenosti, problémy a výzvy* (Brno: IIPS, 2007).

Juan Pablo Fusi, *España. La evolución de la identidad nacional* (Madrid: Temas de Hoy, 2000).

Cristina Gonzáles, „Aragón“, in *La competencia política en la España de las autonomías*, ed. Oriol Bartomeus (Barcelona: ICPS, 2003).

F. Honzák, M. Pečenka, J. Vlčková, *Evropa v proměnách staletí* (Libri: Praha, 1995).

Jiří Chalupa, *Španělsko* (Praha: Libri, 2005).

Instituto Geográfico Nacional, *La Historia de España en Mapas* (Madrid: CNIG, 1999).

Karel Klíma a kol., *Státověda* (Plzeň: Aleš Čeněk, 2011).

Robet Liñeira, „Castilla y León“, in *La competencia política en la España de las autonomías*, ed. Oriol Bartomeus (Barcelona: ICPS, 2003).

José M. Magone, *Contemporary Spanish Politics* (New York: Routledge, 2009).

Isidre Molas, „Los partidos de ámbito no estatal y los sistemas de partidos“, in *Teoría y práctica de los partidos*, ed. Pedro de Vega (Madrid: Cuadernos para el Diálogo, 1977).

Francesc Morata, „El Estado de las Autonomías: veinte años de rodaje“, in *Política y Gobierno en España*, ed. Manuel Alcántara a Antonia Martínez (Valencia: Tirant lo blanch, 2001).

Luis Moreno, „La Federalización Autonómica“, in *Federalismo y cuestión federal en España*, ed. Manuel Chust (Castelló de la Plana: Universitat Jaume I, 2004).

Santiago Pérez-Nievas, „The Partido Nacionalista Vasco: Redefining Political Goals at the Turn of the Century“, in *Autonomist Parties in Europe: Identity Politics and the Revival of the Territorial Cleavage*, ed. Lieven De Winter, Margarita Gómez-Reino a Peter Lynch (Barcelona: ICPS, 2006).

Nicolás Pérez Sola, „La evolución del sistema de partidos en España“, in Gerardo Ruiz-Rico Ruiz y Silvio Gambino, eds., *Formas de gobierno y sistemas electorales, la experiencia italiana y española* (Valencia: Tirant lo blanch, 1997).

Miroslav Potočný a Jan Ondřej, *Mezinárodní právo veřejné, Zvláštní část* (Praha: C. H. Beck, 2011).

M.ª Luisa Ramon Rollón, „Análisis de las elecciones autonómicas en Cantabria: el difícil proceso de creación de una autonomía“, in Manuel Alcántara a Antonia Martínez, ed. *Las elecciones autonómicas en España 1980-1997* (Madrid: CDIS, 1998).

Blanka Říchová a kol., *Komparace politických systémů II* (Praha: Oeconomia, 2004).

Maxmilián Strmiska, *Katalánské politické strany: katalánské strany a regionální stranicko politický systém v letech 1977-2002* (Brno: AP, 2003).

Maxmilián Strmiska, *Regional Parties and Party Systems: Concept and Typology of European Regional Parties and Regional Party Arrangements* (Brno: Mgr. Anton Pasienska, nakladatelství a vydavatelství, 2005).

Maxmilián Strmiska, *Regionální strany a stranické systémy: Španělsko, Itálie, Velká Británie a Severní Irsko* (Brno: CDK, 1998).

Maxmilián Strmiska, Vít Hloušek, Lubomír Kopeček a Roman Chytilík, *Politické strany moderní Evropy: analýza stranicko-politických systémů* (Praha: Portál, 2005), 364.

Antonio Ubieto, Juan Reglá, José María Jover, Carlos Seco, *Dějiny Španělska* (Praha: Lidové noviny, 2007).

José Luis de Vilallonga, *Hovory s Juanem Carlosem králem španělským* (Praha: Český spisovatel, 1995).

Hana Vykoupilová: „Víceúrovňové vládnutí v Evropě: koncepce, modely, typy“ in *Víceúrovňové vládnutí v Evropě: zkušenosti, problémy a výzvy*, ed. Břetislav Dančák a Vít Hloušek (Brno: IIPS, 2007).

Odborné články

Brunetta Baldi, *Beyond the Federal-Unitary Dichotomy*, Working Paper 99-7 (Berkeley: Institute of Governmental Studies, University of California, 1999), <http://escholarship.org/uc/item/05b607ng>.

Astrid Barrio, Juan Rodríguez Teruel, Montserrat Baras a Òscar Barberà, „Partidos de ámbito no estatal y gobernalidad multinivel: el caso de España (1977-2008)“, *Institut de Ciències Polítiques i Socials, Working Paper 291* (2010), <http://www.icps.es/archivos/WorkingPapers/wp291.pdf>.

Francesc de Carreras Serra, *El Estado de las Autonomías en España* (Friedrich Ebert Stiftung, 2004), <http://www.fes.cl/documentos/descent/33espania.pdf>.

Josep Mª Castellà Andreu, „Las comunidades autónomas en Bruselas: La dimensión externa de la participación autonómica en la Unión Europea“, *REAF*, č. 6 (duben 2008), http://www10.gencat.cat/drep/binaris/real6_Castella_tcm112-75372.pdf.

César Colino, „Constitutional Change Without Constitutional Reform: Spanish Federalism and Revision of Catalonia's Statute of Autonomy“, *The Journal of Federalism*, volume 39, number 2 (2009), <http://www.ebscohost.com/>.

Josep M. Colomer, „The Spanish ‘State of Autonomies’: Non-Institutional Federalism“, *West European Politics*, 21: 4 (1998), http://dcpis.upf.edu/~raimundo-viejo/docencia/pehe/SPS_session_9.pdf.

Lorena Elvira Ayuso, „Las comunidades autónomas en el Consejo de la Unión Europea: La representación de Cataluña“, *REAF*, č. 8 (duben 2009), http://www10.gencat.cat/drep/binaris/real8_Elvira_tcm112-99493.pdf.

Petr Fiala a Miroslav Mareš, „Programatika politických stran“, *Politologický časopis* (1/98).

Fernando Flores Giménez, „La descentralización en España y la autonomía política de los entes territoriales“, *Anuario del Derecho Constitucional Latinoamericano*, Tomo I, Año 2004, <http://www.juridicas.unam.mx/publica/librev/rev/dconstla/cont/2004.1/pr/pr21.pdf>.

Margarita Gómez-Reino Cachafeiro, *El nacionalismo minoritario, de la marginalidad al gobierno: la trayectoria del Bloque Nacionalista Galego (1982-2007)*, (Universitat Autònoma de Barcelona, 1999),
<http://ddd.uab.cat/pub/papers/02102862n92/02102862n92p119.pdf>.

Cristina Gonzáles, „Aragón“, in *La competencia política en la España de las autonomías*, ed. Oriol Bartomeus (Barcelona: ICPS, 2003).

Jonathan Hopkin a Òscar Barberà, „Partidos de Ámbito no Estatal en España y el Reino Unido: una perspectiva comparada“ (příspěvek přednesený v rámci IX Congreso Español de Ciencia Política y de la Administración, Málaga, 23-25 septiembre de 2009, http://www.aecpa.es/uploads/files/congresos/congreso_09/grupos-trabajo/area03/GT03/10.pdf).

Jesús Lacruz Mantecón, „Sistema de financiación y Estatuto de Autonomía de Aragón“, *Estudios Jurídicos sobre el Estatuto de Autonomía de Aragón de 2007*,
<http://www.derechoaragones.es/consulta/registro.cmd?control=DGA20080000349>.

Juan Pérez Mas, „La nueva delimitación competencial“ *Estudios Jurídicos sobre el Estatuto de Autonomía de Aragón de 2007*,
<http://www.derechoaragones.es/consulta/registro.cmd?control=DGA20080000349>.

Články z internetové verze periodik a zpravodajských serverů

El País, „El independentismo se une para sobrevivir en el Congreso tras las elecciones del 20-N“, *El País*, 23. srpna 2011,
http://elpais.com/diario/2011/08/23/catalunya/1314061642_850215.html).

Europapress.es, „La ruptura de UPN y PP acaba con 17 años de unidad de la derecha navarra“, *europapress.cz*, 28. října 2008, <http://www.europapress.es/nacional/noticia-ruptura-upn-pp-acaba-17-anos-unidad-derecha-navarra-20081028183453.html>.

Rtve.es, „Archipiélago noticias, Creada la Policía canaria“, *rtve.es*, 30. června 2010,
<http://www.rtve.es/alacarta/audios/archipelago-noticias/archipelago-noticias-creada-policia-canaria-30-06-10/816098/>.

20minutos.es, „Las claves de la reforma del Estatuto de Autonomía de Castilla y León“, *20minutos.es*, 21. listopadu 2007,
<http://www.20minutos.es/noticia/309938/0/claves/estatuto/leon/>.

Webové stránky

Webové stránky Aragonistické unie, <http://www.chunta.org>.

Webové stránky Aragonské strany <http://www.partidoaragones.es>.

Webové stránky Aragonských kortesů, <http://www.cortesaragon.es>.

Webové stránky Archivo Histórico Electoral,
http://www.pre.gva.es/pls/argos_elec/DMEDB_ElecPaises.informeElec?aVPaisId=E&aVLengua=c.

Webové stránky Baskické vlády, <http://www.euskadi.net>.

Webové stránky Generálních kortesů, <http://www.congreso.es>.

Webové stránky Kanárské koalice, <http://www.coalicioncanaria.org/>.

Webové stránky Konvergence a jednoty, <http://www.ciu.cat>

Webové stránky Noticias Jurídicas,
http://noticias.juridicas.com/base_datos/Derogadas/r5-121-2001.html.

Webové stránky País Leóns.com, <http://www.paisleones-paislliones.com>.

Webové stránky Regionalistické strany Kantabrie, <http://www.prc.es/>.

Webové stránky Republikánské levice Katalánska, <http://www.esquerra.cat>.

Webové stránky Riošské strany, <http://www.partidoriojano.es>.

Webové stránky Unie navarrského lidu, www.upn.org.

Webové stránky Vlády La Rioji, <http://www.larioja.org>.

Webové stránky Vlády Navarry, <http://www.navarra.es>.

Ostatní

La regulación de la potestad de disolución de las asambleas autonómicas: los estatutos de autonomía del art. 143,
http://www10.gencat.cat/drep/binaris/regulacion_potest_disol_asamb_esp_tcm112-131039.pdf.